

România literară

Săptăminal editat de
Uniunea Scriitorilor din
Republica Socialistă România

10

OMAGIU DE RECUNOȘTIȚĂ

(Pagina 11)

8 MARTIE

NICI pragurile albe ale zăpezii, nici îngrijorările lumii nu pot opri ivirea în fața oamenilor și în zarea pământului, a Mărțișorului așteptat și a zilei datorate de speranță și de încredere în valorile vieții. Chipul femeii se arată ca un simbol al biruinții păcii și iubirii în lume. Ziua internațională care o sărbătorește însușește cele mai nobile întru chipuri în care spiritul omenirii ajunge pe treptele civilizației s-a recunoscut, în frumusețe și în desăvârșire.

Dar ziua de 8 Martie aduce în fața oamenilor nu numai imaginea ideală și gândurile mari ce o întinșează, chipul mamei și al însoțitoarei bărbatului prin marile încercări ale timpurilor, ci și gravele probleme sociale care determină întru chipurile acestei imagini. Trăim într-o lume reală, într-o multitudine de adevăruri de neocolit, între popoare cu legi și moravuri statornicite, cu structuri sociale care descid multiplele căi ale existenței, și în acest orizont al umanității și al culturilor, fiecăruia îi este îngăduită modelarea unui chip ideal după tiparele spațiului său, ale istoriei și ale spiritualității sale. O zi închinată femeii este o zi nu numai a culturii și artei, cu imaginile eternității văzute în chipul feminin, ci și o zi a dreptății ori a nedreptății, a echității ori a inechității, a ceea ce un popor sau altul, o structură socială sau alta, fac pentru dovedirea reală a prețurii femeii, a iubirii și devotamentului ce i se cuvin. Această zi trebuie să fie a unei meditații asupra destinului omenirii, a vieții ori a nimicirii ei, și în egală măsură a unei situări pe planurile gândirii politice, a căutărilor de soluții juridice și economice, pentru ca omagierea femeii să-și alege un temel și un argument al adevărului vieții sociale.

Iată de ce, noi, aici în spațiul nostru geografic, politic și spiritual, avem dovezile noastre când întimpinăm Ziua internațională a femeii, adevărurile vieții noastre socialiste. Democrația revoluționară a statornicit pentru totdeauna egalitatea tuturor cetățenilor în fața legii, fără nici un fel de deosebire. Dacă se vorbește astăzi în lume de drepturile omului, adevărurile vieții noastre stau fără cliintire în fața popoarelor, prin marile înfruntări de care se bucură toți membrii societății, de egalitatea națională, de reala recunoaștere a drepturilor femeii în toate compartimentele vieții. Grijă partidului și a statului nostru pentru ridicarea materială și spirituală a tuturor păturilor societății este piatra de temelie a vastului program de dezvoltare multilaterală a patriei. Așa cum a subliniat tovarășul Nicolae Ceaușescu în Cuvîntarea ținută la ședința comună a consiliilor oamenilor muncii de naționalitate maghiară și germană, „...dacă ar trebui să vorbim despre problemele dreptului omului, de drepturi umanitare, apoi putem afirma, cu îndreptățită mândrie, că în anii socialismului am luat asemenea măsuri și am aplicat asemenea forme de organizare prin care am creat condiții de manifestare deplină, egală, a tuturor cetățenilor, fără nici un fel de deosebire, nici de naționalitate, nici de sex, nici de vîrstă! Aceasta reprezintă, de altfel, baza concepției socialismului științific despre dezvoltarea societății omeniești. Am acționat și vom acționa ferm pentru realizarea în viață în cele mai bune condiții a acestor principii!”

În lumina acestor adevăruri și acestei realități, în care munca bărbaților și a femeilor patriei noastre pun temelile unui viitor fericit, întemeiază o nouă morală a raporturilor sociale, dau copiilor țării un spațiu real al creșterii și formării lor, avem îndreptățirea să omagiem pe acelea care prin dăruirea și prin iubirea lor dau valoare supremă a bucuriilor vieții, a înaltelor idealuri de pace și de prosperitate pe fața pământului. Un înțeles înalt al Zilei internaționale a femeii nu cunoaște hotare, nu îngăduie legile discriminării și ale inegalității, și aduce între neamurile lumii o lege unică, a devoțiunii și a sacrificiului pentru binele oamenilor, a dăruirii ființei pentru dănuire, pentru fericirea copiilor, pentru bunul cel mai de preț al lumii contemporane: viața, pentru apărarea căreia se aude astăzi peste toate continentele glasul poporului român, dorința sa de pace, de colaborare cu toate popoarele lumii. Ce gând mai înalt și mai sincer am putea comunica, ce altă imagine scumpă tuturor am putea întrezări în perspectiva credințelor noastre în om și omenire, acum, cînd în pragul primăverii simțim un îndemn al înnoirii, al libertății și al încrederii în viață? Ființa femeii, peste timpuri, ne însoțește în întimpinarea celor mai alee măzuinți.

„România literară”

ȘEDINȚA COMUNĂ A CONSILIILOR OAMENILOR MUNCII DE NAȚIONALITATE MAGHIARĂ ȘI GERMANĂ

Cuvîntarea tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU

Dragi tovarăș!

În centrul activității oamenilor muncii, a întregului popor stau planurile și programele privind dezvoltarea economică-socială în cincinalul 1986—1990. Înfăptuirea neabătută a hotărîrilor Congresului al XIII-lea, a Programului partidului de făurire a societății socialiste multilaterale dezvoltate și de înaintare a României spre comunism. (Aplauze puternice, prelungite).

Iată de ce este logic ca și plenarele consiliilor oamenilor muncii de naționalitate maghiară și germană să analizeze cum au acționat ele pentru a contribui la înfăptuirea în viață a tuturor acestor obiective, în care este angajat cu întreaga forță întregul nostru popor, în deplină unitate, sub conducerea Partidului Comunist Român. (Aplauze puternice, prelungite).

În organele de partid și de stat, precum și în toate organismele democratice ale societății noastre, — din care fac parte și activiști și oameni ai muncii de diferite naționalități — au fost dezbătute pe larg realizările din 1986 și s-au stabilit măsurile necesare în ve-

derea realizării în cele mai bune condițiuni a planului pe 1987 și pe întregul cincinal.

După cum este bine cunoscut, în anii construcției socialiste România a străbătut mai multe etape istorice — de la orînduirea burghezo-moșierească, de la statul împărțit în clase exploatoare și în asupriți, la orînduirea socialistă și la făurirea societății socialiste multilaterale dezvoltate. Dintr-o țară slab dezvoltată, România a devenit o țară industrial-agrară, cu o industrie puternică, modernă și o agricultură în plină dezvoltare.

Pe baza creșterii forțelor de producție s-au dezvoltat puternic știința, învățămîntul, cultura, întreaga activitate de creație.

Instaurarea puterii muncitorești și țărănești și trecerea la făurirea socialismului în țara noastră au lichidat cu desăvîrșire, pentru totdeauna, regimul burghezo-moșieresc, inegalitățile sociale și naționale, asigurînd

(Continuare în pagina 2)

CUVÎNTAREA TOVARĂȘULUI

(Urmare din pagina 1)

deplina egalitate în drepturi a tuturor cetățenilor, fără deosebire de naționalitate.

Pentru asigurarea în practică a tuturor drepturilor se impunea însă, ca o necesitate obiectivă, lichidarea stării de înapoiere moștenite și dezvoltarea puternică a forțelor de producție, a unei trainice baze tehnico-materiale, fără de care nu se poate concepe nici asigurarea condițiilor pentru progresul multilateral al țării și ridicarea nivelului general de viață, nici adevărata egalitate în drepturi pentru toți cetățenii patriei. (Aplauze puternice).

Care este astăzi stadiul dezvoltării economico-sociale a României?

Sînt bine cunoscute realizările în dezvoltarea patriei noastre. Totuși, consider necesar să reamintesc câteva din acestea. Avuția națională a patriei noastre a crescut de la 330 de miliarde lei în 1950, la 4 715 miliarde lei în 1986, de mai bine de 14 ori. Valoarea fondurilor fixe a crescut de la 160 miliarde lei, în 1944, la aproape 3 000 miliarde lei în 1986, revenind pe locuitor peste 130 000 lei. Circa 90 la sută din fondurile fixe s-au realizat în ultimii 20 de ani.

Merită subliniat faptul că peste 90 la sută din fondurile fixe sînt proprietate întregului popor — sub forma proprietății de stat, aparținind oamenilor muncii, în calitate

de proprietari, producători și beneficiari, și a proprietății cooperatiste — care reprezintă forma supremă de proprietate în care se asigură dezvoltarea forțelor de producție, ridicarea generală a civilizației poporului nostru și condiții egale de muncă și de viață pentru toți cetățenii țării.

Producția industrială a fost în 1986 de 115 ori mai mare decît în 1944. Producția valorică a industriei a crescut de la 11,4 miliarde lei în 1944, la peste 1 300 miliarde lei în 1986.

S-au dezvoltat puternic ramurile de bază ale unei economii moderne. Practic, industria românească poate să realizeze astăzi cele mai moderne mașini și utilaje din toate domeniile. În afară de armele nucleare, nu există domeniu în care industria românească să nu fie angajată și să nu poată să realizeze producție de înaltă calitate, inclusiv în domeniul aviației, chiar al producerii unor rachete necesare apărării noastre.

Subliniez aceasta pentru că este bine cunoscut nivelul înapoiat de la care a pornit industria românească în 1944 și arată ce mari eforturi a trebuit să depună poporul român, și ce mari eforturi au depus oamenii muncii, clasa muncitoare — clasa conducătoare a societății noastre — pentru lichidarea acestei stări de lucruri. Toate acestea înfirmă ceea ce se spunea în trecut, că muncitorii nu vor

reuși niciodată să se dovedească buni conducători.

Realitățile din țara noastră, dar și din alte țări socialiste, demonstrează cu putere că numai în condițiile în care clasa muncitoare devine clasă conducătoare, în care oamenii muncii, întregul popor este stăpîn pe destinele sale, pe bogățiile întregii patrii, știe să gospodărească mai bine și să folosească aceste mijloace pentru a asigura progresul general, ridicarea patriei pe noi culmi de progres și civilizație! (Aplauze puternice; se scandează: „Vom munci și vom lupta, țara o vom înălța!“).

Industria metalurgică a țării noastre a produs anul trecut peste 14 milioane tone de oțel, față de 245 000 tone în 1944. România situându-se astăzi în grupul țărilor fruntașe în ce privește producția de oțel pe locuitor.

Industria constructoare de mașini s-a dezvoltat și diversificat, producînd astăzi cele mai puternice și moderne mașini și utilaje de toate tipurile. Producția valorică a industriei constructoare de mașini a crescut de la 800 de milioane lei în 1944, la 389 miliarde lei în 1986.

Industria chimică și petrochimică produce astăzi de aproape o mie de ori mai mult decît în 1944.

Producția industriei ușoare este de peste 210 ori mai mare față de aceeași perioadă.

În mod corespunzător s-au dezvoltat transporturile și alte ramuri ale economiei naționale.

Agricultura, reorganizată pe baze socialiste, s-a dezvoltat puternic, producția ei fiind în anul trecut de peste 5 ori mai mare față de 1944. S-a dezvoltat, pe această bază, industria alimentară, producția ei fiind în 1986 de 36 de ori mai mare față de aceeași perioadă.

Iată, pe baza faptelor, a realităților care nu pot fi contestate de nimeni, marile transformări revoluționare care au schimbat fundamental înfașurarea României, au ridicat gradul de civilizație al întregului nostru popor.

Una din marile realizări ale socialismului în patria noastră, ale politicii partidului nostru, o reprezintă dezvoltarea echilibrată și amplasarea rațională a forțelor de producție pe întregul teritoriu, în toate județele patriei.

Îndeosebi, după noua reorganizare administrativă și formarea județelor, s-au pus bazele unei dezvoltări puternice a tuturor zonelor țării noastre. Nu există județ în care să nu se fi realizat, în ultimii 20 de ani, câteva platforme sau centre industriale, care au asigurat condiții pentru stabilitatea populației, pentru ridicarea nivelului de calificare și de cultură generală, pentru asigurarea condițiilor de muncă și de viață egale pentru toți cetățenii patriei.

Totodată, s-a urmărit realizarea unei producții industriale, agricole și servicii, minime, pe locuitor în toate județele țării. În 1985, volumul de activitate economică pe locuitor a fost, minimum de 70 mii

lei. Conform actualului plan cincinal, în 1990 va trebui să se realizeze pe locuitor o producție de cel puțin 80 mii lei.

Toate acestea vorbesc cu putere de justetea politicii profund științifice, realiste și umanitare a partidului nostru, care pornește de la interesele poporului privind asigurarea condițiilor materiale pentru ridicarea nivelului de civilizație și de trai al poporului, pentru realizarea adevăratei egalități în drepturi între toți oamenii muncii, fără deosebire de naționalitate.

Sînt cunoscute de către noi toți, de către întregul popor aceste realizări. Toate acestea au dus la o puternică dezvoltare generală a țării, dar și la întărirea puternică a clasei muncitoare, a unității clasei muncitoare, întregului popor, în jurul Partidului Comunist Român, a hotărîrii de a acționa cu toată fermitatea pentru a asigura îndeplinirea neabătută a tuturor programelor de dezvoltare generală a patriei noastre. (Aplauze puternice; se scandează îndelung „Ceausescu, România — stîmna noastră și mindria!“ „Ceausescu — P.C.R.!“ „Ceausescu și poporul!“).

Sînt bine cunoscute stările de lucruri din trecut, moștenirea grea în domeniul științei, învățămîntului și culturii. Am lichidat, desigur, de mult, analfabetismul, înapoierea în toate aceste sectoare de activitate. Am acordat o atenție deosebită și am obținut o puternică dezvoltare a științei, în-

Ședința comună a consiliilor oamenilor muncii de naționalitate maghiară și germană

În prezența tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România, vineri, 27 februarie, a avut loc ședința comună a Consiliului oamenilor muncii de naționalitate maghiară și a Consiliului oamenilor muncii de naționalitate germană.

Tovarășul Nicolae Ceaușescu a fost întîmpinat, la sosirea în sală, cu puternice aplauze, cu îndelungi urale și ovații. Participanții au dat astfel expresie sentimentelor de neîntîmărită dragoste, de aleasă stimă și prețuire pe care oamenii muncii de naționalitate maghiară și germană le poartă, împreună cu întreaga națiune, secretarului general al partidului, președintelui Republicii, tovarășului Nicolae Ceaușescu, pentru neobosită sa activitate ce o consacră cu neamă dăruire patriotică și abnegație revoluționară înfloririi multilaterale a țării, creșterii necentenite a bunăstării și gradului de civilizație ale poporului, cauzei socialismului și păcii. În același timp, a fost reafirmată recunoștința fierbinte față de tovarășul Nicolae Ceaușescu pentru contribuția sa determinantă la soluționarea profund democratică și umanistă a problemei naționale în România, pentru drepturile egale și demnitatea de care se bucură toți cetățenii țării, fără deosebire de naționalitate.

Împreună cu tovarășul Nicolae Ceaușescu, în prezidiu au luat loc membri și membri supleanți ai Consiliului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., precum și membri ai conducerii consiliilor oamenilor muncii de naționalitate maghiară și germană.

În sală se aflau, alături de membrii celor două consilii, ca invitați, membri ai C.C. al P.C.R. și ai guvernului, cadre de conducere ale unor instituții centrale, organizații de masă și obștești.

Lucrările ședinței comune au fost deschise de tovarășul Mihai Gere, membru supleant al Consiliului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., președintele Consiliului oamenilor muncii de naționalitate maghiară, care a spus:

„Mult iubite și stimate tovarășe Nicolae Ceaușescu,

Înainte de toate, îngăduiți-mi să exprim adîncă noastră bucurie și satisfacție pentru deosebita onoare pe care ne-o faceți de a lua parte la ședința comună a consiliilor oamenilor muncii de naționalitate maghiară și germană, forum profund reprezentativ al democrației noastre muncitorești și revoluționare, mărturie grăitoare a largului democratism al orînduirii noastre, care garantează și asigură tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, dreptul de a participa la elaborarea, adoptarea și aplicarea deciziilor fundamentale ce angajează politica internă și externă a partidului și a statului nostru.

Într-o atmosferă de deplină unitate, proprie întregului nostru popor, care, sub înțeleapta conducere a partidului, a dumneavoastră, mult stimate și iubite tovarășe secretar general, președinte al Republicii, edifică cu succes socialismul și comunismul, participanții la plenary care s-au întrunit joi și în cadrul cărora au luat cuvîntul 43 de vorbitori au dezbătut cu maximă răspundere și exigență, cu spirit revoluționar și patriotic probleme esențiale pe care le ridică dezvoltarea calitativ-intensivă a economiei naționale, a întregii societăți, perfecționarea cadrului social în care trăim și muncim, mobilizarea tuturor oamenilor muncii, din colectivele din care fac parte, la realizarea exemplară a planului pe acest an și pe întregul cincinal, a mărețelor obiective trasate de cel de-al XIII-lea Congres al partidului.

În abordarea sarcinilor complexe cu care ne confruntăm în această etapă, așa cum au subliniat toți vorbitorii, noi pornim de la înfăptuirile istorice dobîndite de țara noastră în anii de după cel de-al IX-lea Congres, anii cei mai prodigioși și cei bogăți în realizări din existența noastră, anii ce conturează o epocă de aur în ascensiunea patriei și care constituie o bază sigură pen-

tru avîntul multilateral ce îl proiectăm și care va prinde viață prin munca noastră, a tuturor, spre binele nostru, al tuturor.

Vă informăm, stimate tovarășe Nicolae Ceaușescu, că, în cadrul celor două plenary, în spiritul profundului respect pentru adevăr, în semn de aleasă recunoștință pentru umanismul politicii promovate de partidul nostru, vorbitorii au evidențiat că una dintre marile și durabilele realizări ale acestei epoci de aur o constituie soluționarea principială, justă, pe bazele materialismului dialectic și istoric, ale socialismului științific, a problemei naționale, prin asigurarea consecventă a deplinei egalități în drepturi și îndatoriri a tuturor fiilor țării, fără deosebire de naționalitate, realizarea și întărirea continuă a unității și frăției oamenilor muncii români, maghiari, germani și de alte naționalități.

În lumina realităților trăite de noi toți, cu conștiința înaltei răspunderi patriotice, revoluționare, în numele nostru, al consiliilor oamenilor muncii de naționalitate maghiară și germană, fimem să declarăm din nou, așa cum au accentuat toți vorbitorii, că respingem cu indignare toate încercările mai vechi și mai noi ale cercurilor imperialiste, reacționare, anticomuniste de a pune aceste realizări deosebite din patria noastră, România socialistă, de a se erija în apărători ai drepturilor omului, ai libertăților democratice. Sub pretextul susținerii drepturilor naționalităților conlocuitoare, cercurile respective instigă de fapt la manifestări naționaliste, șoviniste, tredentiste și revanșarde cu scopul de a lovi în colaborarea și unitatea țărilor socialiste, de a se amesteca în treburile interne ale acestora.

Vorbitorii și-au exprimat nedumerirea și indignarea că și persoane oficiale, publiciști și istorici din Republica Populară Ungară, țară socialistă vecină, vehiculează calomniile cu privire la realitățile românești, la politica națională a partidului și statutului nostru, denaturează adevărul istoric, încercînd să pună de fapt în discuție hotărîrile tratatelor de pace, grațiile existente între state. Participanții au înfierat cu vehemență asemenea manifestări și au dat glas convingerii lor ferme că nici un fel de atacuri, de denigrări și dezinformări nu pot să umbrească realitățile lăzilor noastre noi, ale României socialiste, marile cuceriri revoluționare, în rîndul cărora la loc de seamă se află asigurarea egalității depline a tuturor locuitorilor, fără deosebire de naționalitate, așezarea pe baze trainice a frăției și prieteniei, făurirea unității moral-politice a întregului popor.

Îndeplinind mandatul de conștiință al oamenilor muncii de naționalitate maghiară și germană, vorbitorii au exprimat hotărîrea de a demasca și combate cu fermitate și în viitor asemenea teze și teorii nocive, orice concepții sau manifestări naționaliste, șovine, de a intensifica activitatea politico-ideologică pentru educarea tineretului, a tuturor celor ce muncesc în spiritul patriotismului revoluționar, socialist, al muncii și luptei unite pentru prosperitatea scumpei noastre patrii, Republicii Socialiste România.

În legătură cu toate problemele dezbătute, plenaryle au adoptat hotărîri care vor fi completate în urma lucrărilor ședinței comune de astăzi.

Mult iubite și stimate tovarășe Nicolae Ceaușescu, vă rugăm respectuos să ne îngăduiți să continuăm lucrările plenarylor noastre întrunit în ședința comună, în prezența dumneavoastră, cel mai iubit fiu al poporului, pe care toți oamenii muncii din patria noastră, fără deosebire de naționalitate, vă stimează profund pentru tot ceea ce faceți spre binele și fericirea României socialiste, bunăstarea celor ce muncesc.

La cadrul dezbaterilor, pe marginea problemelor cuprinse pe ordinea de zi, au luat cuvîntul tovarășii Rab Ștefan, prim-secretar al Consiliului județean Covasna al P.C.R., vicepreședinte al Consiliului oamenilor mun-

cii de naționalitate maghiară, Racz Gyözo, profesor universitar, redactor-șef al revistei „Korunk“, vicepreședinte al Consiliului județean de cultură și educație socialistă Cluj, Antal Geza, maistru mecanic la Intreprinderea da matrițe și piese forjate Odorheiu Secuiesc, județul Harghita, Boda Iosif, profesor la Academia de partid pentru învățămînt social-politic, Czegé Alexandru, președinte al C.A.P. Salonta, județul Bihor, „Erou al Noii Revoluții Agrare“, vicepreședinte al Consiliului oamenilor muncii de naționalitate maghiară, Willi Heinz, primarul comunei Teremia Mare, președintele Consiliului oamenilor muncii de naționalitate germană din județul Timiș, Birta Irina, maistru, președintele Consiliului sindicatului de la Intreprinderea textilă Arad, vicepreședinte al Consiliului oamenilor muncii de naționalitate maghiară, Hegedus Ladislav, secretar de stat la Consiliul Culturii și Educației Socialiste, membru în biroul Consiliului oamenilor muncii de naționalitate maghiară, Hajdu Gyözo, redactor-șef al revistei „Igaz Szo“ din Tirgu Mures, președintele Consiliului oamenilor muncii de naționalitate maghiară din județul Mures, Gerhard Konnerth, redactor-șef al revistei „Forschungen zur Volk-und Landeskunde“ din Sibiu.

În încheierea dezbaterilor, tovarășul Mihai Gere a spus:

„În concordanță cu simțămîntele pe care le trăim în aceste momente înălțătoare, exprimînd dorința fierbîntă și voința noastră unanimă, adresez tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretar general al partidului, președintele Republicii Socialiste România, cu deosebit respect și aleasă prețuire, rugămîntea de a lua cuvîntul în cadrul ședinței comune a consiliilor oamenilor muncii de naționalitate maghiară și germană.“

Primit cu multă căldură și însuflețire, cu cele mai alese sentimente de dragoste și stimă, a luat cuvîntul tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România.

Cuvîntarea tovarășului Nicolae Ceaușescu a fost urmîrită cu deosebit interes și deplină aprobare, cu profundă satisfacție și mindrie patriotică, fiind sublimată, în repetate rînduri, cu vii și îndelungi aplauze, urale și ovații.

Exprimînd simțămîntele participanților la lucrările ședinței comune, președintele Consiliului oamenilor muncii de naționalitate germană, tovarășul Eduard Eisenburger, a spus:

„Mult stimate și iubite tovarășe Nicolae Ceaușescu, secretar general al partidului, președintele Republicii,

Vă rog să-mi permiteți să dau glas admirației și, totodată, deplinei satisfacții cu care am urmărit magistrala dumneavoastră cuvîntare, document de o excepțională importanță teoretică și practică cu privire la experiența construcției societății socialiste românești.

Grandioasele succese obținute de întregul popor român, sub conducerea glorioasă a nostru partid, demonstrează în mod convingător justetea politicii Partidului Comunist Român, a cărei aplicare consecventă a dus la creșterea continuă a forței materiale și spirituale a țării, la întărirea independenței și suveranității României socialiste, spre binele tuturor fiilor patriei, fără deosebire de naționalitate.

Aprecierea dumneavoastră că în toate aceste realizări epocale se regăsesc și faptele de muncă ale oamenilor muncii de naționalitate maghiară și germană, aportul lor activ și conștient la eforturile creatoare ale întregii societăți, ne onorează în mod deosebit și, totodată, ne umple inimile cu profundă mindrie patriotică.

Exprimînd sentimentele de înaltă stimă, dragoste și recunoștință ale tuturor cetățenilor români de naționalitate maghiară și germană ce le nutresc față de dumneavoastră, mult stimate și iubite tovarășe Nicolae

(Continuare în pagina 10)

NICOLAE CEAUȘESCU

vățămintului, culturii — ca factori fundamentali, hotărâtori pentru dezvoltarea generală a patriei, pentru făurirea noii orânduirii sociale și înaintarea spre comunism.

Am pornit și pornim ferm de la faptul că nu se poate concepe făurirea unei societăți avansate, nu se poate gândi la făurirea comunismului, fără a pune la temelie întregii activități cele mai noi cuceriri ale științei și tehnicii, ale învățămintului, culturii, ale cunoașterii umane în general. Pe această bază putem afirma, cu îndreptățită mândrie, că știința, învățămintul, cultura au avut și au un rol deosebit de important în întreaga dezvoltare a patriei noastre, în asigurarea cu adevărat a deplinei egalități în drepturi și în aceste sectoare de activitate. **(Aplauze puternice, prelungite).**

Nu este un secret pentru nimeni, cred — deși trebuie să spun că presa și radioteleviziunea noastră nu informează întotdeauna despre ce se întâmplă în alte țări — că chiar în țările capitaliste dezvoltate, conform datelor oficiale, publicate de instituțiile și cercurile conducătoare, continuă să existe încă sute de mii, și, în unele țări, milioane de analfabeți, că sînt oameni care numai pentru faptul că au altă culoare a pielii, nu au acces la învățămînt, nu se bucură și nu pot să se bucure de toate cuceririle științei, culturii și învățămîntului.

Am asigurat gratuitatea învățămîntului pentru întregul tineret al patriei noastre. Am dezvoltat puternic învățămîntul superior, care asigură pregătirea cadrelor pentru toate domeniile de activitate. Nu există vreun domeniu al cunoașterii moderne de care știința sau învățămîntul nostru să nu se ocupe, unde să nu pregătim cadrele de care avem nevoie — și la care au acces, fără nici un fel de discriminare, toți cetățenii patriei, fie că părinții lor sau originea lor îndepărtată este românească, maghiară, germană, sîrbă sau alta. Singura condiție pentru a intra în învățămînt este capacitatea de a învăța, ca fiecare să se străduiască de a-și însuși cât mai bine și mai temeinic cele mai noi cuceriri ale culturii din toate domeniile, și, desigur, problemele fundamentale ale științelor exacte, cum se spune, sau ale științelor tehnice, fizico-chimice și matematice. Nu se poate astăzi concepe — și știți bine — o dezvoltare puternică, fără o puternică matematică, o puternică fizică, o puternică chimie, o puternică biologie, cu toate ramurile ei, și celelalte științe tehnice corespunzătoare.

S-a vorbit și aici despre dezvoltarea activității în domeniul culturii, a formelor create pentru participarea activă a maselor, a poporului la creația cultural-artistică, despre activitatea oamenilor de creație în domeniul literaturii, artelor plastice, muzicii și așa mai departe. Dar, ceea ce este foarte important — și, într-un anumit sens, este o mare realizare a patriei noastre, a socialismului din România — sînt condițiile create de masele largi să fie părtașe activă la realizarea unei noi culturi, a unei culturi umanist-revoluționare, în care omul, libertatea, independența, bunăstarea sa, să stea în centrul preocupărilor.

Paralel cu toate acestea, s-a acordat atenția corespunzătoare dezvoltării din punct de vedere edilitar-social a patriei noastre. Am realizat aproape o reconstrucție generală a orașelor țării. Nu există astăzi oraș unde cea mai mare parte a locuințelor să nu fi fost construită în ultimii 20—25 de ani și care să nu asigure condițiile bune de locuit tuturor oamenilor muncii. Și, cu atât mai mult, avem cîteva județe care s-au solicitat în acest an să reducem numărul de apar-

tamente, deoarece nu mai au nevoie de locuințe.

Am acționat și acționăm pentru dezvoltarea, construcția și reorganizarea satelor. Sîntem, este adevărat, la început, dar avem în vedere ca, încă în acest cincinal, centrele celor 558 de consilii unice agroindustriale să se contureze și unele chiar să devină orașe agroindustriale, spre care să graviteze activitatea tuturor comunelor din zona fiecărui consiliu. Ați auzit vorbindu-se aici despre o comună din județul Timiș, dar nu este singura pentru că fiecare județ poate prezenta una, sau mai multe comune cu asemenea realizări. Toate acestea oglindesc, realmente, preocuparea ca, odată cu dezvoltarea generală a forțelor de producție, a bazei economice tehnico-materiale, să asigurăm și reorganizarea orașelor și satelor patriei noastre, modernizarea lor, în așa fel încît să creeze condiții tot mai bune de locuit, de viață, constructorilor socialismului.

Am dezvoltat puternic școlile, care asigură pe deplin spațiul de învățămînt. În unele localități avem chiar mai mult spațiu de învățămînt, sînt deja clădiri cărora trebuie să le dăm alte întrebunțări. Nu consider că aceasta este un lucru chiar bun; el arată că am construit mult, dar este și un anumit fenomen negativ, legat pe de o parte de o prea mare concentrare în unele centre industriale. Prin amplasarea acestora pe întregul teritoriu și în noile centre industriale create am oprit acest proces, care este un proces general, nu numai la noi. El este și o urmare a unei anumite reduceri a natalității, problemă căreia, după cum știți, îi acordăm o mare atenție, luînd măsuri de a asigura o natalitate cît mai bună, de circa 18—20 la 1 000 de locuitori, pentru că numai așa vom asigura o dezvoltare continuă a poporului.

Am construit multe spitale. Practic nu există județ unde să nu se fi construit spitale moderne. România se numără astăzi printre cele țări din lume care au cel mai mare număr de paturi la 1 000 de locuitori.

Am construit, și consider că am făcut foarte bine, multe centre de cultură — case de cultură, cîmine culturale, cluburi, teatre și alte instituții — care asigură o bază materială trainică pentru desfășurarea amplei activități cultural-artistice, educative, inclusiv desfășurarea Festivalului național „Cîntarea României”. Oricine vizitează țara noastră poate să constate marile realizări ale oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, ale întregului popor care, sub conducerea partidului nostru comunist, își făurește în mod conștient propriul său viitor, liber, independent, socialist și comunist. **(Aplauze puternice, prelungite).**

Pentru că, pe plan internațional, și chiar în unele țări din vecinătatea noastră, se vorbește mult despre drepturile omului, am dorit să spun — de altfel, am spus nu o dată, inclusiv la reuniuni internaționale — că primele preocupări pe care trebuie să le aibă toate statele și guvernele, ar fi dezvoltarea economico-socială, științifică, a învățămîntului și culturii, asigurarea de condiții egale de muncă, de instruire și educație, de cultură.

Nu se poate vorbi de drepturile omului, avînd 30 de milioane de șomeri în cîteva țări capitaliste dezvoltate. Este într-adevăr greu să dai sfaturi și să vorbești, sau să te erijezi în apărător al drepturilor omului, cînd nu aperi dreptul esențial, al omului — să muncească și să învețe!

Putem spune că, din acest punct de vedere, avem reali-

zări care demonstrează justețea politicii noastre, justețea căii socialiste de dezvoltare a României, ca și a altor țări.

Am realizat principiile socialiste de retribuție egală la muncă egală. După cum știți, în multe țări sînt deosebiri în asigurarea retribuției legate de naționalitate, de sex, de vîrstă. Inclusiv într-o serie de țări capitaliste dezvoltate, — după datele, de asemenea oficiale, ale organismelor din țările respective — negrii, spre exemplu, dar și alte naționalități, primesc retribuție mai mică. Nu mai vorbesc de mexicanii care trec în Statele Unite sau de chiar muncitorii din unele țări europene, care au mers să lucreze în țările capitaliste dezvoltate și care, de asemenea, după datele oficiale, au primit și primesc și astăzi retribuție mai mică și sînt puși la cele mai grele munci. De asemenea, în multe țări, inclusiv capitaliste dezvoltate, se consideră că femeile trebuie să primească o retribuție mai mică, — și, la fel și tinerii.

Noi am asigurat și asigurăm deplina egalitate în ce privește retribuția, indiferent de naționalitate, de sex sau de vîrstă, în raport de domeniul în care lucrează, de gradul pregătirii pe care o are fiecare. Cunoașteți sistemul nostru de retribuție, pe care îl putem compara cu orice sistem din lume, inclusiv cu cel din multe țări socialiste. Am asigurat aplicarea fermă a principiului „la muncă egală, salariu egal”, a principiului socialist „nici muncă fără piine, nici piine fără muncă”.

Este adevărat, în țara noastră nimeni nu mai poate trăi fără muncă, pe seama muncii altora. Dar, consider acestea nu o lipsă, ci o mare realizare a societății noastre. Am stabilit un raport de 5 la unu între veniturile mari și mici, deși am pornit acum 20 de ani de la un raport de peste 20 la unu, cam 23—24 la unu.

Considerăm că trebuie să aplicăm ferm principiile eticii și echității socialiste, păstrînd o diferențiere. Am fost și sîntem împotriva egalismului. Dar, sîntem și împotriva unor diferențieri exagerate în ce privește baza de retribuție. În practică, pe baza muncii unuia sau altuia, veniturile pot fi mai mari sau mai mici.

Ați auzit vorbind aici pe președintele cooperativei din Salonta. A obținut o produc-

ție de 22 000 kg porumb la hectar și a avut un venit mediu de peste 36 000 lei pe cooperativă. Avem multe unități — am vorbit de ele și recent la întîlnirea cu președintele consiliilor unice agroindustriale — care au obținut producții și mai mari, de 25 000 pînă la 28 000 kg porumb la hectar. Avem un județ întreg, care a obținut 20 000 kg porumb la hectar. Desigur, că veniturile cooperativitorilor din unitățile cu 20 000 kg porumb la hectar și ale celor cu 3 000 kg porumb la hectar sînt foarte deosebite, atît în natură cît și în bani. Dar, toți au aceleași drepturi și aceleași posibilități. Nu există nici un fel de discriminare în ce privește baza de pornire în sistemul nostru de retribuție.

Avem și mineri care cîștigă cîte două retribuții pe lună, dar pe baza faptului că și-au organizat munca și echipa lor produce de două ori mai mult cîrbune. În toate domeniile avem acest lucru. Păstrăm sistemul de diferențiere, de cointeresare materială, pornind de la principiile de echitate și dreptate socială, însă încurajînd pe acei care obțin venituri mai mari prin munca lor. Nu încurajăm și nu vom încuraja niciodată obținerea de venituri fără muncă, prin exploatarea muncii altora. Asemenea stări de lucruri au apus pentru totdeauna în România și sînt convins că niciodată asemenea fenomene nu vor mai exista în țara noastră! **(Aplauze puternice, prelungite).**

Sînt țări unde și din punct de vedere politic, dreptul femeilor este limitat. Din punct de vedere social, am asigurat, și în acest domeniu, deplina egalitate în drepturi. Vedeți numărul mare de femei care sînt prezente aici; cunoașteți prezența lor în conducerea partidului, în Marea Adunare Națională, în toate forurile de conducere ale societății noastre.

Deci, dacă ar trebui să vorbim despre problemele dreptului omului, de drepturi umanitare, apoi putem afirma, cu îndreptățită mîndrie, că în anul socialismului am luat asemenea măsuri și am aplicat asemenea forme de organizare prin care am creat condiții de manifestare deplină, egală, a tuturor cetățenilor, fără nici un fel de deosebire, nici de naționalitate, nici de sex, nici de

vîrstă! Aceasta reprezintă, de altfel, baza concepției socialismului științific despre dezvoltarea societății omenești. Am acționat și vom acționa ferm pentru realizarea în viață în cele mai bune condiții a acestor principii! **(Aplauze puternice, îndelungate).**

Am dezvoltat puternic formele democratice de conducere ale întregii societăți — începînd de la consiliile oamenilor muncii din toate unitățile economice și sociale, de la adunările generale ale oamenilor muncii, în calitate lor de proprietari, producători și beneficiari, de la organele județene ale acestora, la congresele naționale, consiliile naționale ale oamenilor muncii, din care fac parte oameni ai muncii de toate naționalitățile și în care muncitorii reprezintă între 30 și 40 la sută, iar, în unele locuri chiar mai mult. Toate acestea, alături de organele democratice ale statului nostru — consiliile populare, congresul consilierilor populare, Marea Adunare Națională și celelalte organe — creează un tot unitar care asigură un cadru unic în felul său, de participare a tuturor oamenilor muncii, a întregului nostru popor la conducerea tuturor sectoarelor de activitate. Nu numai că am formulat teza făuririi socialismului cu poporul și pentru popor, dar am acționat și am făcut totul pentru a da un conținut real acestei teze și pentru a asigura participarea în mod conștient a întregului nostru popor la înfăptuirea programelor de dezvoltare, la adoptarea tuturor hotărîrilor, la elaborarea și înfăptuirea politicii interne și externe. Pornim de la faptul că numai în măsura în care poporul își asumă pe deplin răspunderea și acționează cu deplină conștiință se poate asigura făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate, comunismul. Poporul nostru poate avea un viitor de aur — cum se spune în poezie — și trebuie să creăm acest viitor de aur națiunii noastre! **(Aplauze și urale puternice; se scandează „Ceaușescu și poporul!”, „Ceaușescu să trăiască, România să-nflorească!”, „Stima noastră și mîndria, Ceaușescu — România!”, „Ceaușescu — P.C.R.!”).**

(Continuare în pagina 4)

CUVÎNTAREA TOVARĂȘULUI

(Urmare din pagina 3)

În întreaga activitate, în tot ce am realizat în această perioadă istorică, am pornit întotdeauna de la principiile de bază ale socialismului științific, de la concepția revoluționară materialist-dialectică și istorică despre lume și viață. Am ținut și ținem întotdeauna seama de cerințele și legitățile obiective ale dezvoltării economico-sociale. Așa cum am menționat și recent, am studiat și studiem continuu experiența și practica construcției socialiste, dar și a dezvoltării economice mondiale. Dar, în același timp, am pornit și pornim întotdeauna de la realitățile patriei noastre. Am acționat și acționăm pentru a aplica toate acestea la condițiile României, necopiind nimic, dar luând ceea ce răspunde intereselor patriei noastre, găsind forme care să asigure în cele mai bune condiții participarea întregului popor la conducerea societății, să asigure ca poporul să fie adevăratul stăpîn a tot ceea ce se realizează în patria noastră, adevăratul stăpîn al patriei!

Cred că nu este rău să menționez acum că, în toată această perioadă de mai bine de 20 de ani în care am perfecționat formele de conducere în toate domeniile, începînd cu partidul, de democratizare a vieții noastre generale, nu o dată am fost criticați deschis sau mai puțin deschis pentru așa-zisele abateri de la experiența și normele generale. Nu doresc să spun mai mult acum. Avem însă sentimentul de satisfacție că ceea ce am făcut s-a dovedit just și a răspuns intereselor poporului nostru, că astăzi problemele modernizării, ale reformelor și alte denumiri stau la ordinea zilei, într-o formă sau alta, în mai toate țările socialiste. Vă sînt cunoscute toate acestea.

Fără îndoială că este foarte bine că se înțelege acum că socialismul nu se poate construi după niște modele, că nu se poate imita ceea ce s-a realizat într-o etapă sau alta, într-o țară sau alta. Mai cu seamă noi dăm o înaltă apreciere preocupărilor din multe țări socialiste, cu privire la dezvoltarea democrației socialiste, la crearea unor noi forme care să asigure participarea maselor, a poporului la conducerea societății. Din experiența noastră putem spune că aceasta este singura cale care reprezintă cu adevărat calea socialistă de dezvoltare, că numai cu poporul, împreună cu poporul, numai în formele democratice corespunzătoare realităților din fiecare țară, care să permită poporului participarea și asumarea răspunderii în conducerea societății, se va asigura victoria socialismului și comunismului, afirmarea prestigiului său în întreaga lume! (Aplauze puternice; se scandează îndelung „Ceașescu și poporul!”, „Ceașescu — România, stîmna noastră și mindria!”).

Stimați tovarăși,

În cadrul plenarelor Consiliilor oamenilor muncii de naționalitate maghiară și germană s-au discutat atît problemele înlăturării programelor de dezvoltare, cît și probleme legate de unele fenomene negative, sau mai bine zis de unele activități pe plan internațional, desfășurate de unele cercuri imperialiste, cele mai reacționare, de denigrare a politicii partidului și statului nostru. Trebuie însă să declar că multe organe de presă din țările occidentale publică mult și subliniază marile realizări ale României socialiste.

Nu ne preocupă prea mult, și nu ne-a preocupat niciodată faptul că unele cercuri

reacționare imperialiste denaturează, cu bună știință, realizările și activitatea poporului nostru. Ele o fac în interesul lor de clasă.

Este însă de neînțeles cînd asemenea lucruri apar într-o țară socialistă sau alta. Nu avem pretenția ca, neapărat, să prezinte ceea ce se realizează în România. Cred însă că este o pretenție minimă ca să nu se denatureze activitatea poporului nostru, a oamenilor muncii, sub conducerea partidului, pentru dezvoltarea economico-socială, pentru făurirea orînduirii socialiste și comuniste.

Desigur, se poate discuta mult despre problemele istoriei. Dar oare poate schimba cineva istoria?! Poate să schimbe cineva faptul că acum 2500 de ani, Herodot i-a caracterizat pe daci, care au locuit pe aceste teritorii, inclusiv pe teritoriul Transilvaniei de azi, al Moldovei, al Munteniei, ca „cei mai drepti și viteji dintre traci”? Desigur, se pot găsi unii care să nu fie de acord cu Herodot, după 2500 de ani! Dar este greu ca ei să schimbe ceea ce cei care au trăit atunci au văzut și au înțeles! Poate schimba cineva istoria, faptul că Burebista a realizat un stat centralizat, că Decebal l-a dezvoltat, că dacii s-au luptat sute de ani cu romanii pînă — este adevărat — au fost învinși? Dar fără o civilizație, fără o organizare statală, pe care oamenii de seamă de atunci au apreciat-o, nu puteau să facă acest lucru. Cui servește oare negarea acestor realități? Nu reprezintă aceasta, de fapt, o politică contrară oricărui interes ale poporului maghiar și poporului român, care trăiesc de mult timp împreună și trebuie să trăiască împreună?

Desigur, nimeni nu poate schimba realitatea în ce privește data venirii primelor triburi ungare, în cadrul migrației generale care a fost atunci, și așezarea lor în teritoriul unde se găsește astăzi Ungaria, așezarea unei părți a populației și în Transilvania. Dar de ce oare trebuie să se marcheze acest lucru — care este un fapt istoric arhicunoscut — prin negarea existenței altui popor, care a existat pe aceste teritorii de peste 2500 de ani și care, în fața migrațiilor, nu a plecat în altă parte, a luptat și și-a apărât glia și existența? De ce să se nege chiar acel om de știință, sau, după unii, chiar un conducător al Ungariei de prin secolul al XII-lea, care a scris cunoscuta lucrare privind existența unei populații bine organizate pe aceste teritorii. De ce trebuie să se ignoreze atît de ușor lucruri demonstrate de știință — descoperirile arheologice, care, în toată lumea, constituie baza reconstituirii unei perioade sau unor evenimente istorice atunci cînd nu se dispune de lucrări scrise? Oare în timpul ocupației Imperiului otoman, țările românești n-au luptat și și-au păstrat autonomia? Este bine cunoscut că sînt singurele din Balcani care și-au păstrat autonomia! Oare cînd Mircea I-a învins pe Baiazid a dispus de o armată imaginară? Sau Ștefan cel Mare? Sau Mihai Viteazul, în armatele căruia au luptat multe unități de secui? Dar chiar lupta comună a românilor și ungurilor împotriva imperiului otoman au fost prezente imaginare? Ioan de Hunedoara, care a devenit pînă la urmă conducătorul statului maghiar, a fost imaginar?

După părerea mea istoria trebuie să se servească — așa cum am mai spus-o nu o dată — nu accentuării stărilor de lucruri negative, ci apropiării și înfrățirii între popoare. În multe din evenimentele istorice — mă refer mai cu seamă în perioada mai apropiată

— un rol au avut clasele dominante dintr-o țară sau alta. Dar existența unor momente negative, într-o anumită perioadă a istoriei, în relațiile dintre diferite țări, trebuie nu să fie scoase în evidență, ci să se realizeze o delimitare de politica fostelor clase exploatoare, dominante, să se pornească de la necesitatea dezvoltării și realizării unei istorii noi, de prietenie, de colaborare. Aceasta e valabil, în general, în Europa și în întreaga lume, cu atît mai mult în relațiile între România și Ungaria!

E greu să înțelegi reeditarea unor teze horthyste, fasciste, șoviniste, inclusiv rasisiste. Cum se poate concepe ca o Academie de științe să dea girul său unor texte și lucrări care jignesc alte popoare? Ce știință este aceasta? Cui servește o asemenea așa-zisă știință, decît celor mai reacționare cercuri imperialiste? În nici un fel asemenea teze nu servesc cauzei prieteniei și colaborării, cauzei socialismului!

Sîntem pentru schimburi de experiență, dar sîntem în mod hotărît împotriva oricărui amestec în treburile interne. Nu am acceptat acest lucru în nici o împrejurare și nu vom accepta nici astăzi, și nici cînd! Problemele României, ale dezvoltării socialiste se rezolvă de către poporul român în întregul său, în deplină unitate, de către forța sa conducătoare — Partidul Comunist Român! (Aplauze și urale puternice; se scandează îndelung: „Ceașescu și poporul!”, „Ceașescu P.C.R.!", „Stîmna noastră și mindria, Ceașescu, România!”).

Sîntem pentru o dezvoltare largă, am acționat întotdeauna și vom acționa cu fermitate pentru extinderea relațiilor cu țările socialiste și, în primul rînd, cu vecinii noștri, între care avem în vedere întotdeauna și Republica Populară Ungară. Mai mult, considerăm că există mari posibilități să dezvoltăm larg relațiile de cooperare cu țările socialiste și, în acest sens, am și elaborat, în cadrul conducerii de partid, o serie de propuneri și măsuri, care au fost publicate pe scurt în Comunicatul ședinței Comitetului Politic Executiv — și dorim să facem aceasta și cu vecinii noștri unguri. Consider că aceasta răspunde intereselor celor două popoare, intereselor dezvoltării socialiste a ambelor țări. Oricum alt fel de abordare a problemelor, orice încercare de denaturare a realităților și de a merge cu această denaturare chiar în unele forumuri internaționale este în contradicție cu interesele atît ale poporului ungar, cît și ale poporului român!

Noi nu am pus și nu punem niciodată semnul egalității între anumiți oameni sau grupuri de oameni rău intenționați dintr-o țară sau alta și popoarele țărilor respective. Am considerat și considerăm întotdeauna că popoarele trebuie să cunoască realitatea, dar trebuie să fie educate și să înțeleagă că este în interesul fiecăruia să concluzeze, să colaboreze cu alte popoare și, în primul rînd, cu vecinii săi. Avem multe lucruri comune — chiar dacă istoria Academiei ungare nu vorbește de ele — care pledeză pentru o asemenea abordare și asemenea relații între cele două țări și popoare.

Cum putem noi însă să fim de acord să se lărgească distribuția de presă și literatură ungară în România, cînd în această presă se aduc injurii la adresa oamenilor muncii din țara noastră! Dacă am accepta acest lucru, am face un deserviciu. Presa, radioteleviziunea, mijloacele noastre — literatura, arta — toate trebuie să servească unui singur scop:

apropierii, prieteniei, educării în spiritul socialismului, al solidarității internaționale. Oricum altfel înțelegere și abordare este în contradicție cu interesele de azi, de mine și din todeauna ale popoarelor!

Prima lozincă a socialismului științific a fost: „Proletari din toate țările, uniți-vă!” și cunoașteți tot ce au spus mai departe Marx și Engels. Noi sîntem pentru o abordare nouă privind solidaritatea, unirea maselor, a popoarelor, nu numai a proletariatului, pentru că trăim în altă etapă. Trebuie să acționăm pentru unirea popoarelor în lupta pentru socialism, pentru dezarmare și pace în lume!

Un asemenea fel de abordare consider că trebuie să îl aibă presa și mijloacele noastre de informare. Sper că se va înțelege și de către vecinii noștri din Ungaria că este timpul să se pună capăt unor asemenea stări de lucruri, unor astfel de manifestări — și să se acționeze, deopotrivă, pe calea prieteniei și colaborării. În ce ne privește, doresc să declar aici — dar declar aceasta pentru întregul nostru popor — că sîntem ferm hotărîți să facem totul pentru a folosi tot ceea ce este valoros în trecutul nostru comun — și vom face aceasta cu toate țările socialiste, cu toate popoarele lumii — pentru dezvoltarea colaborării, prieteniei, pentru asigurarea dezvoltării fiecărui popor, a ridicării bunăstării fiecărei națiuni, pentru asigurarea păcii în întreaga lume! (Aplauze puternice, prelungite).

Dragi tovarăși,

Voi reveni la unele probleme actuale ale activității partidului și poporului nostru. Partidul cincinal 1986—1990, celelalte programe pe care le-am adoptat, pun în centrul întregii activități dezvoltarea puternică a forțelor de producție, trecerea la un nou stadiu de dezvoltare, realizarea dezvoltării intensive a industriei, agriculturii și celorlalte sectoare, așezarea la baza întregii activități a celor mai noi cuceriri ale științei, ale revoluției tehnico-științifice în general, ale noii revoluții agricole. Trebuie să realizăm o nouă calitate. Anul trecut am adoptat o serie de programe privind modernizarea și mai buna organizare în toate sectoarele de activitate. În anul acesta, și în anii următori, toate aceste programe trebuie să fie înlătuite în cele mai bune condiții. Am adoptat programe privind aplicarea noului mecanism economico-financiar, normarea economico-financiară, înlăturarea neabătută a autoconducerii, autogestunii muncitorești, în toate domeniile de activitate.

În fața tuturor oamenilor muncii, a întreprinderilor și a tuturor sectoarelor de activitate stau problemele ridicării calității producției și a nivelului tehnic. Trebuie să înțelegem bine că ne aflăm într-o asemenea etapă a dezvoltării societății noastre încît problema calității, a nivelului tehnic este hotărîtoare pentru asigurarea dezvoltării în continuare.

Trebuie să acționăm cu hotărîre pentru reducerea consumurilor materiale, pentru recuperarea și refolosirea energiei și a unei serii de materiale. Anul acesta am avut unele probleme cu energia. Am vorbit despre cauzele acestor lipsuri, despre unele întârzieri în realizarea programului de punere în funcțiune a unor capacități energetice în anul trecut, cît și de faptul că în toamnă și primăvara două luni ale acestor ani, pe Dunăre și pe apele interioare am obținut cu 1000 MWh mai puțină energie electrică, datorită secetei care s-a manifestat în întreaga Europă. Lînsa a 1000 de MWh — ceea ce re-

prezintă 12 la sută din energia noastră — ne-a creat greutăți. La aceasta trebuie adăugat faptul că nu s-a acționat așa cum a fost stabilit ca, de la 1 decembrie, să se treacă la regimul de iarnă privind organizarea activității economice. Mulți au continuat să consume fără a ține seama de realități; mai mult, au preferat să afecteze producția decît să facă economii în sectoarele neproductive. Numai în ministere, în instituții și la unele activități din așa-zisele sectoare speciale am redus cu 400 MWh consumul de energie prin măsurile pe care le-am luat prin decret, plus consumul neproductiv în întreprinderi — și am putut astfel să mărim cantitatea de energie pentru producție. Desigur, calea pentru satisfacerea cerințelor de energie este legată, în primul rînd, de realizarea programelor pe care le avem privind punerea în funcțiune a capacităților energetice în acest an, de intrare în primăvara nucleare în producție. Dar, independent de energia de care vom dispune, reducerea consumului economic de combustibil, de energie, de materiale rămînd problema centrală în întreaga noastră activitate — și aceasta trebuie bine înțeleasă, în toate domeniile!

Trebuie să acordăm multă atenție creșterii productivității muncii, înlăturării neabătute programelor de modernizare și organizare științifică a producției și a muncii.

O atenție deosebită va trebui să acordăm, în acest context, problemelor eficienței economice, rentabilității, aplicării ferm noul mecanism economic, autoconducerii și autofinanțării, programul de nou mare economico-financiar.

Una din problemele importante ale activității noastre reprezintă, și va trebui să reprezinte continuu și din în ce mai mult, activitatea schimburi internaționale, comerț exterior, de cooperare în producție cu țările socialiste, cu statele capitaliste dezvoltate, cu toate statele lumii fără deosebire de orînduire socială.

După cum cunoașteți, avem forme foarte diferite și la de cooperare. Încă din 1960 avem legea privind societăți mixte. Este adevărat că pu mult n-am făcut! Avem cîte societăți mixte, între care cea mai importantă, care n-a dat prea bine; altele, merg ce mai bine, dar au o pondă mică încît nu pot să fluenteze prea mult întreaga noastră activitate. Desigur, atunci cînd am elaborat această lege, am avut în vedere creăm condiții — și am creăm condiții — să realizăm asernea societăți mixte și cu țările socialiste și capitaliste, și țări în curs de dezvoltare. Vom acționa și în viitor în spiritul prevederilor legii noastre, pornind de la interesele economice naționale, de faptul că, indiferent cu o vom realiza asemenea societăți, proprietatea sau partîntreprinderilor românești aparține poporului și trebuie aducă foloase numai și numai poporului. Dorim — și acționa larg — să realizăm toate programele de cooperare, acordurile de lungă durată, programele de colaborare în domeniul științei, tehnicii și în celelalte domenii de activitate. Nici nu se poate concepe — așa cum am menționat o dată — dezvoltarea și realizarea programelor noastre fără o largă colaborare economică internațională, începînd cu țările socialiste, dar — și cu toate statele lumii — fără deosebire de orînduire socială.

Ținînd seama de stadiul actual de dezvoltare, de noile progrese ale științei și tehnicii, problemele pregătirii profesionale, tehnice, recalificării

NICOLAE CEAUȘESCU

reprezintă, și trebuie să constituie o preocupare permanentă a tuturor întreprinderilor, a organelor de partid și de stat din toate domeniile. Trebuie să asigurăm ridicarea puternică a nivelului de pregătire profesională a oamenilor, a nivelului pregătirii științifice, tehnice! Să avem în vedere schimbările continue care au loc în tehnică și în știință, și deci și necesitatea reciclării, a reîmprospătării cunoștințelor. Aceasta este una din problemele hotărâtoare pentru dezvoltarea generală a patriei noastre. Aceste probleme sînt comune pentru toți oamenii muncii, fără deosebire de naționalitate, și fiecare în domeniul său de activitate trebuie să acționeze pentru a contribui la realizarea lor!

Este necesar să înțelegem bine că realizarea programelor generale de dezvoltare a patriei, a obiectivelor pînă în anii '90 și, în perspectivă, pînă în anul 2000, se pot realiza numai prin activitatea și munca unită a întregii națiuni. Numai pe această bază se vor crea condiții tot mai bune pentru participarea și accesul la minunatele cuceriri ale științei și tehnicii, ale culturii în general și pentru ridicarea generală a bunăstării materiale și spirituale a poporului — țelul suprem al politicii partidului, esența societății socialiste multilaterale dezvoltate pe care o edificăm cu succes în România. **(Aplauze puternice, îndelungate).**

Am menționat nu o dată — dar consider necesar să repet și acum — că nimic nu am realizat fără muncă. Tot ceea ce am realizat a cerut eforturi — uneori, grele — și umane, și materiale! Nimic nu am primit pe gratis, totul este rezultatul muncii și eforturilor poporului unit! Viitorul poporului nostru, socialismul și comunismul nu se pot realiza fără munca unită a întregii națiuni, sub conducerea partidului nostru comunist! **(Aplauze puternice, se scandează îndelung „Vom munci și vom lupta, țara o vom înălța!”, „Stima noastră și mindria!”, „Ceașescu și poporul!”, „Ceașescu — România”, „Ceașescu — P.C.R.!”, „Ceașescu și poporul!”).**

Este necesar ca pornind de la experiența și practica noastră, de la adevărurile generale să dezvoltăm puternic elementul și spiritul revoluționar de muncă în toate domeniile. Nu se poate construi orinduire nouă fără a acționa permanent împotriva a tot ceea ce este vechi și perimat, pentru promovarea continuă, cu îndrăzneală a tot ceea ce este nou în toate domeniile de activitate.

Trebuie să aplicăm ferm în întreaga noastră activitate principiile socialiste de retrucție de care am vorbit, să pășim permanent la respectarea principiilor de etică și echitate socialistă. Așa cum am menționat anterior, difuzarea veniturilor stabilite pentru diverse domenii trebuie să constituie baza relațiilor sociale, și, pornind de la aceasta, să se asigure aplicarea fermă a principiilor de distribuție, a acordului global direct în toate sectoarele de activitate. Veniturile mai mari, într-un sector sau altul, pot realiza, și trebuie să se realizeze, numai pe baza rezultatelor muncii! Nimeni nu poate și nu trebuie să trăiască fără muncă sau prin exploatarea muncii altora! Nu dorim, sub nici o formă, să încurajăm acele căi care pot să ducă la întărirea unor forme de proprietate, chiar dacă, dar capitalistă.

Considerăm că avem rășinderea și trebuie să facem totul pentru întărirea continuă a proprietății întregului popor, deoarece numai aceasta constituie baza dezvoltării generale a patriei, a bunăstării

generale. Numai pe baza proprietății socialiste se poate asigura deplina egalitate în drepturi și adevărata democrație revoluționar-muncitorească. Nu poate fi egalitate între exploatarea și asupriții, între sclavi și stăpîni de sclavi, cum se spunea în trecut! Nu poate fi democrație între exploatarea și asupriții! Numai în condițiile cînd oamenii muncii sînt proprietarii mijloacelor de producție, se poate realiza și adevărata egalitate, și adevărata democrație socialistă! Aceasta constituie baza dezvoltării orînduirii noastre, a victoriei socialismului în patria noastră! **(Aplauze puternice, îndelungate).**

Vom acționa în direcția dezvoltării și perfecționării conducerii și planificării economiei noastre, pornind însă de la îmbunătățirea continuă a activității organismelor democratice și asigurarea celor mai bune condiții pentru participarea întregului popor la conducerea tuturor sectoarelor de activitate.

Viața, experiența au demonstrat rolul hotărîtor, de conducere, al partidului în toate domeniile de activitate. De aceea sîntem hotărîți să acționăm cu întreaga fermitate pentru a perfecționa continuu activitatea partidului nostru, pentru creșterea răspunderii fiecărei organizații și organism de partid în toate domeniile, pentru întărirea legăturilor cu masele și unirea eforturilor întregului popor în dezvoltarea generală a patriei noastre.

Vom acționa, și trebuie să întărim continuu unitatea tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, a întregului popor, în cadrul Frontului Democratiei și Unității Socialiste, sub conducerea Partidului Comunist Român — garanția sigură a îndeplinirii obiectivelor de dezvoltare economică și socială, a egalității, a libertății și independenței patriei noastre. **(Aplauze puternice, se scandează îndelung „Ceașescu, România — stima noastră și mindria!”, „Ceașescu și poporul!”, „Ceașescu — P.C.R.!”).**

În întreaga noastră activitate, punind pe primul plan îndeplinirea neabătută a minunatelor programe de dezvoltare, trebuie să acordăm o atenție mai mare activității politico-ideologice, de educare și formare a conștiinței revoluționare, a omului nou, constructor conștient al socialismului și comunismului.

Trebuie să avem o atitudine fermă, intransigentă de combatere a oricărui concepții retrograde, a sovînismului, a naționalismului, sub orice formă s-ar manifesta acestea. Să dezvoltăm puternic și să educăm întregul nostru popor, tineretul în spiritul umanismului revoluționar, al frăției dintre toți oamenii muncii, dintre popoare, în spiritul solidarității internaționale, al luptei pentru progres și pace în lume!

La baza întregii noastre activități trebuie să punem concepțiile revoluționare ale socialismului științific, materialismul dialectic și istoric, tot ce este mai nou în știință și tehnică, în cunoașterea umană în general. Trebuie să nu uităm nici un moment, și să avem permanent în vedere, că uriașele schimbări care s-au produs și se produc în dezvoltarea generală a societății, în cunoașterea științifică, în lărgirea orizontului de cunoștințe ale omului fac necesară o abordare nouă a multor probleme. Ele nu confirmă concepțiile fundamentale ale socialismului științific, ci confirmă tocmai justetea concepției materialist-dialectice despre lume și viață. Dar, orizontul cunoașterii cere o completare a tuturor tezelor, o modificare chiar a

unor teze vechi și înlocuirea lor cu ceea ce a apărut și ceea ce este nou.

Toate acestea, subliniez, nu fac decât să confirme justetea concepției materialist-dialectice despre lume și viață, care a pornit și pornește de la faptul că nimic nu este de necunoscut, sînt numai lucruri necunoscute, că omenirea va deschide continuu noi și noi orizonturi în cunoaștere — și trebuie, pe această bază, să-și îmbogățească și concepția filozofică, ideologică, dar și practica luptei revoluționare, și practica economico-socială. Numai acționînd în acest fel, acționăm ca adevărați revoluționari! Numai astfel vom asigura cele mai bune condiții pentru dezvoltarea socialismului în patria noastră, vom putea contribui în general la dezvoltarea științei, a minunatelor idei și concepții revoluționare, a socialismului în lume! **(Aplauze puternice, prelungite; se scandează îndelung „Ceașescu — P.C.R.!” „Ceașescu și poporul!” „Ceașescu, România, stima noastră și mindria!”).**

Avem un program de mare perspectivă privind dezvoltarea țării în cincinalul actual, și pînă în anul 2000. Tot ceea ce am realizat constituie garanția îndeplinirii tuturor acestor obiective, a hotărîrilor istorice ale Congresului al XIII-lea al partidului, a Programului de făurire a societății socialiste multilaterale dezvoltate și de înaintare spre comunism.

Să ne gîndim, să studiem și să găsim cele mai bune forme de realizare a acestor obiective, de organizare a societății noastre în toate domeniile, care să asigure condiții egale de viață, de muncă, de manifestare a personalității umane, a principiilor de dreptate și echitate socială, să asigure înaintarea fermă a României spre comunism! Numai așa ne vom face datoria față de popor, față de socialism, față de comunism! Numai așa vom merita titlul de revoluționari, de comunisti! **(Aplauze și urale; se scandează îndelung „Ceașescu, eroism — România, comunism!”).**

Dragi tovarăș!

Aveam de gînd să mă refer la unele probleme internaționale, dar cred că este bine cunoscută politica României în ce privește relațiile internaționale, lupta pentru dezarmare, pentru pace, pentru o lume mai dreaptă și mai bună.

Evenimentele internaționale continuă să fie destul de grave. Se continuă înarmarea nucleară, se continuă experiențele nucleare, care ele înseși reprezintă un grav peri-

col pentru mediul înconjurător.

Ne reamintim cu toții despre urmările gravei avarii de la Cernobil, de influența pe care a avut-o în întreaga Europă, inclusiv în țara noastră. Acest grav accident a demonstrat — dacă mai era necesar — ce mare pericol reprezintă energia nucleară scăpată de sub control. Ea nu mai poate fi dirijată și stăpînită de nimeni!

Noi am salutat faptul că conducerea Uniunii Sovietice a ajuns la o concepție și abordare nouă a problemelor armelor nucleare, în sensul că arma nucleară nu poate fi folosită, că arma nucleară, folosirea ei înseamnă distrugerea nu numai a civilizației, ci a înseși condițiilor pentru existența vieții pe planeta noastră.

Am declarat nu o dată — după cum știți — că trebuie să punem capăt cu desăvîrșire armelor nucleare, să acționăm pentru a asigura dreptul vital al oamenilor la existență, la viață. Aceasta este problema fundamentală care se pune astăzi! În nici un fel nu se mai poate pune problema că într-un război nuclear vor fi învinși sau învingători! Problema care se pune astăzi este că trebuie să împiedicăm distrugerea vieții pe planeta noastră, să asigurăm supraviețuirea popoarelor, a oamenilor. Iată de ce problema luptei împotriva armelor nucleare, necesitatea încetării oricărui experiențe nucleare trebuie să stea în centrul activității — și va sta în centrul activității partidului și statului nostru.

Va trebui să acționăm și să întărim solidaritatea și colaborarea cu toate popoarele și statele lumii pentru a obține încetarea înarmării nucleare, oprirea experiențelor nucleare, eliminarea armelor nucleare cu rază medie de acțiune din Europa și trecerea la eliminarea tuturor armelor nucleare din lume.

Sîntem, totodată, pentru dezarmarea convențională — și am și acționat, unilateral, în această direcție.

Ne pronunțăm, în general, pentru o abordare nouă a relațiilor dintre toate națiunile lumii, pentru a se renunța cu desăvîrșire la calea forței, la amenințarea cu forța, la amestecul în treburile altor state. Considerăm că va trebui să nu precupețim nici un efort pentru a ne aduce contribuția la soluționarea acestor probleme fundamentale care preocupă astăzi întreaga omenire.

Nu mă mai refer la alte aspecte ale vieții internaționale. Am menționat numai pericolul armelor nucleare pentru că el reprezintă astăzi problema fundamentală pentru întreaga omenire, deci și pentru po-

porul nostru, și trebuie să facem totul pentru a asigura existența lumii, a popoarelor, a oamenilor! Aceasta este problema fundamentală care se pune astăzi în fața întregii omeniri!

Sîntem ferm hotărîți să acționăm în continuare și să contribuim la soluționarea tuturor problemelor, pe principiile egalității, respectului suveranității și neamestecului în treburile interne.

Avem ferma încredere că popoarele dispun de forța necesară, — acționînd într-o unitate mai bună, mai puternică — să determine o schimbare a situației internaționale, să asigure triumful păcii, al rațiunii, realizarea unei lumi mai drepte și mai bune pe planeta aceasta! **(Urale și aplauze puternice; se scandează: „Ceașescu — pace!”, „Dezarmare — pace!”, „Ceașescu — România, pacea și prietenia!”).**

În încheiere, aș dori să-mi exprim convingerea că dezbaterile care au avut loc în plenaryle consiliilor oamenilor muncii de naționalitate maghiară și germană, dezbaterile în primul rînd a problemelor privind dezvoltarea patriei noastre și îndeplinirea programelor pe acest an și pe întregul cincinal, precum și pozițiile adoptate față de unele probleme de relații mai generale, vor contribui la mai bună înțelegere a necesității perfecționării și îmbunătățirii întregii noastre activități, vor determina ca toți oamenii muncii, fără deosebire de naționalitate, ca întregul nostru popor să acționeze în așa fel încît să încheiem acest an cu rezultate cit mai bune.

Îmi exprim convingerea că fiecare dintre cei prezenți aici va acționa — în colectivul său și în domeniul său de muncă — în spiritul general al programelor și planurilor de dezvoltare economico-socială, al politicii interne și externe a patriei noastre, al politicii științifice, ideologice, a partidului nostru.

Cu această convingere, vă urez succes în întreaga activitate! Urez colectivului de oameni ai muncii unde vă desfășurați activitatea, tuturor oamenilor muncii din patria noastră, multă sănătate și fericire! **(Urale și aplauze puternice, prelungite; se scandează: „Ceașescu — P.C.R.!” „Ceașescu și poporul!” „Ceașescu, România — stima noastră și mindria!”).** Într-o atmosferă de mare însuflețire și puternică unitate în jurul partidului, toți cei prezenți în sală se ridică în picioare și ovacionează îndelung, minute în șir, pentru Partidul Comunist Român, pentru secretarul general al partidului, președintele Republicii Socialiste România, tovarășul Nicolae Ceașescu.

Ședința comună a consiliilor oamenilor muncii de naționalitate maghiară și germană

Cuvîntul tovarășului Rab Ștefan

Mult iubite și stimabile tovarășe secretar general,
Stimate tovarășe și stimați tovarăși,

Plenara noastră se desfășoară în atmosfera de puternică emulație creatoare în care toți oamenii muncii acționează cu energie, strîns uniți în jurul partidului, al dumneavoastră, mult iubite tovarășe secretar general, pentru înfăptuirea în cele mai bune condiții a însușitorilor obiective ale istoricului Congres al XIII-lea.

Consiliul nostru, organism reprezentativ și consultativ, integrat organic în ampla structură de instituții create din inițiativa dumneavoastră, genial strateg revoluționar al României contemporane, care oferă cadrul larg al manifestării celei mai autentice democrații, al participării întregului popor la elaborarea și înfăptuirea hotărîrilor privind mersul nostru ferm înainte pe calea socialismului și comunismului, este chemat să evalueze contribuția pe care o aducem la mobilizarea oamenilor muncii la înfăptuirea sarcinilor dezvoltării economico-sociale, la dezvoltarea conștiinței socialiste a maselor, să stabilească noi măsuri pentru realizarea exemplară a planului pe acest an și pe întregul cincinal.

Mobilizatoarele obiective ce ne stau în față în această etapă, calitativ nouă, a revoluției socialiste își găsesc temelii solide în realizările remarcabile ale primului an al actualului cincinal, în modernă bază tehnico-materială creată în perioada cea mai fertilă a istoriei noastre, cea pe care, în semn de ales omagiu adus strălucitului om politic și înțeleptului nostru cirmaci revoluționar, poporul întreg o numește „Epoca Nicolae Ceaușescu”.

În această glorioasă Epocă, județul Covasna, în care trăiesc și muncesc, uniți în gânduri, idealuri și fapte, oameni ai muncii români și maghiari, a cunoscut o înflorire la care nici n-am fi putut visa niciodată, efect al politicii de repartizare armonioasă a forțelor de producție pe întregul teritoriu al țării, formulată de dumneavoastră, mult iubite tovarășe secretar general, încă la înnoitorul Congres al IX-lea al partidului, piatră de hotar în devenirea României moderne.

Aplicarea acestei orientări, de amplă perspectivă și cu profunde semnificații umaniste, pe care, cu clarviziunea dumneavoastră științifică ați inclus-o în strategia complexă a fărîșării societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintării României spre comunism a avut ca efect racordarea județului Covasna, ca și a altor zone ale țării lăuate, înainte vreme, la periferia dezvoltării economice, la înaltele ritmuri ale industrializării socialiste. Este edificator în acest sens faptul că statul nostru socialist a alocat, în perioada care a trecut din anul 1965, peste 25 miliarde lei pentru dezvoltarea județului Covasna, îmbinînd, în dirijarea investițiilor criteriile de eficiență economică cu cele de echitate socialistă.

Ca urmare s-au creat puternice și moderne platforme industriale la Sfîntu Gheorghe, Tîrgu Seculesc și Intorsura Buzăului, s-au construit mari unități industriale în celelalte orașe și într-o serie de comune ale județului. Pe această bază, producția industrială a sporit, în medie, pe an, cu 11,5 la sută, ritm superior mediei pe țară și celui înregistrat de majoritatea județelor. Agricultură județului a cunoscut, la rîndul ei, datorită investițiilor, mecanizării și chimizării, o dezvoltare impetuoasă. La princi-

palele culturii, recoltele au fost în 1966, mai mari decît în anul 1965 cu 60 la sută la grîu, cu 65 la sută la cartofi și cu 150 la sută la sfecla de zahăr. Progrese însemnate am înregistrat și în zootehnie, pentru a cărei dezvoltare județul Covasna dispune de condiții dintre cele mai propice, obținînd și un titlu de „Erou al Noii Revoluții Agrare”, primul decernat pentru cel mai bun spor de greutate la creșterea taurilor.

Prin înfăptuirea unui vast program de investiții, în anii care au trecut de la istoricului Congres al IX-lea al partidului, în județul Covasna s-au creat aproape 50.000 noi locuri de muncă, în special în domeniile purtătoare de progres tehnic, care implică o calificare înaltă și retribuții pe măsură, asigurîndu-se astfel o valorificare optimă a forței de muncă.

Sînt realități care atestă, cu puterea faptelor, că în ceea ce privește drepturile omului, partidul nostru a abordat într-un chip original problemele esențiale și le-a rezolvat strălucit, asigurîndu-le temeiurile economice ale exercitării reale a drepturilor egale conferite tuturor cetățenilor țării, fără deosebire de naționalitate. Prin aceasta, județul Covasna oferă, ca și celelalte județe în care, alături de români, trăiesc și oameni ai muncii aparținînd naționalităților conlocuitoare, un argument de necontestat al modului magistral în care partidul nostru, sub înțeleapta dumneavoastră conducere, a rezolvat, pe deplin și pentru totdeauna, pe baza principiilor socialismului științific, problema națională.

Dezvoltarea economică rapidă a atras după sine creșterea la fel de puternică a nivelului de trai material și spiritual al oamenilor muncii. Veniturile provenite din retribuție au crescut de aproape cinci ori. S-au ridicat blocuri de locuințe cu peste 31.000 apartamente, școli noi însumînd sute de clase, grădinițe cu mii de locuri, edificii social-culturale și lucrări de artă monumentală. Astăzi, fiecare al patrulea locuitor învață. În cadrul Festivalului național „Cîntarea României” — minunată cîntare a epocii ce vă poartă numele — activează mii de formații de creatori și interpreți amatori, cu zeci de mii de participanți, cultivînd tradițiile populare progresiste comune, tocmai acele tradiții a căror dispariție o deplîng acei fărîșnici calomniatori care nu cunosc sau nu vor să ia cunoștință de realitățile românești.

Marile noastre realizări din toate domeniile dovedesc că partidul nostru nu s-a mulțumit doar să proclame principiile egalității și echității, ci a asigurat, înainte de toate, condițiile materiale pentru înfăptuirea efectivă a acestora. Acest mod, cu adevărat democratic și etic de rezolvare a problemei naționale, strălucit validat de realitățile noastre, care a condus la afirmarea comunității efective de interese a membrilor societății, fără deosebire de naționalitate, reprezintă, alături de celelalte mărețe înfăptuiri istorice din viața economică, social-politică și cultural-artistică, una din grandioasele realizări ale „Epocii Nicolae Ceaușescu”.

Iată de ce ne umple de indignare persistența și amplificarea unor încercări de denaturare și denigrare a acestor realități. Cu cit sînt mai mari realizările noastre, cu atît se inveninează clevețitorii de aiurea, de mai departe sau de mai aproape, care nu se pot împăca cu adevărul, care relau în termeni mai vechi sau mai noi, idei naționaliste și revanșarde, condamnate definitiv de istorie. Este cu atît mai de mirare că

asemenea tentative de denigrare a realităților, de falsificare grosolană a istoriei își fac loc chiar într-o țară socialistă vecină, R.P. Ungară. Ne indignează în modul cel mai profund afirmațiile pe care le fac diverse personalități politice din Ungaria cu privire la situația naționalității maghiare din România, modul condamnable în care se permite publicarea unor lucrări prin care se falsifică în mod grosolan istoria multimilenară a țării noastre. Oare au uitat atît de repede propagatorii neadevărului dureroasele învățăminte ale istoriei nu prea îndepărtate, consecințele dramatice, care au costat foarte multe vieți omenști, ale șovinismului, irendentismului, ale urii de rasă? Nu, în nici un caz nu va putea cădea toată lumea în această greșeală fatală a orbirii politice de a deveni partizanii învrăbirii popoarelor. Dar nici nu vom admite în nici un fel știrbirea înalțelor noastre valori politice și morale, pentru care au luptat, pînă la jertfa supremă, generații de patrioți români. De pe această poziție de principialitate revoluționară, singura cu adevărat umanistă, respingem cu toată hotărîrea orice încercare, ori de unde ar veni, de propagare a tezelor revizioniste și reacționare, în flagrantă contradicție cu adevărul și cu atît mai mult falsificarea istoriei și a valorilor noastre. Asemenea încercări nu fac decît să slujească cercurile imperialiste, reacționare, caută să învrăbească popoarele, în contradicție cu aspirațiile lor supreme de pace, prietenie și colaborare între națiuni.

Invităm pe cei care ne copleșesc cu sfaturi sau încearcă să ne dea lecții să vină să ne viziteze țara, județul Covasna, ca să vadă cum arată materializată, și nu doar declarată, adevărata egalitate a tuturor celor ce muncesc și trăiesc pe aceste străvechi meleaguri. Va constata această realitate, cu adînci rădăcini în lupta comună de secole a românilor și secuilor, marcată de mari evenimente istorice, ca cele de vremea lui Mihai Viteazul, a lui Gheorghe Doja, ca cele din 1848, după cum va constata și unitatea de gînd și de faptă a tuturor oamenilor muncii, români și secui, din județul Covasna, care văd, asemenea întregului popor, întruchiparea aspirațiilor lor de progres și civilizație tocmai în politica Partidului Comunist Român, promovată cu strălucire de cel mai de seamă fiu al națiunii noastre, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Această unitate de gînd și simțire a oamenilor muncii se manifestă în patriotismul revoluționar cu care a acționat și acționează pentru înfăptuirea politicii partidului, a obiectivelor dezvoltării economico-sociale.

Vă asigur, mult stimabile și iubite tovarășe secretar general, că, animați de cele mai alese sentimente de neîntărmurită dragoste și profundă recunoștință pentru neobosită activitate teoretică și practică pe care o desfășurați pentru înflorirea tuturor localităților, pentru progresul și prosperitatea întregului nostru popor, oamenii muncii din județul Covasna vor face totul pentru îndeplinirea hotărîrilor istoricului Congres al XIII-lea al partidului, pentru a întîmpina cu rezultate de seamă Conferința Națională a partidului, pentru a-și spori neîncetat contribuția la propășirea scumpei noastre patrii comune, România socialistă. Vă rog să-mi permiteți să folosesc și acest prilej pentru a vă adresa, dumneavoastră, mult iubite tovarășe secretar general, mult stimabile tovarășe academician doctor inginer Elena Ceaușescu, în numele tuturor locuitorilor județului Covasna, cele mai călduroase urări de multă sănătate și putere de muncă, spre binele și fericirea națiunii noastre socialiste.

Cuvîntul tovarășului Racz Győzo

Mult stimabile și iubite tovarășe
Nicolae Ceaușescu,
Stimați tovarăși,

Plenara consiliilor oamenilor muncii de naționalitate maghiară și germană are loc într-un moment istoric de o importanță cu totul deosebită pentru destinele întregii țări, ale tuturor oamenilor muncii din patria noastră, fără deosebire de naționalitate, în care întregul popor strîns unit în jurul partidului, al dumneavoastră, mult stimabile tovarășe Nicolae Ceaușescu, acționează cu hotărîre pentru înfăptuirea istoricelor documente ale Congresului al XIII-lea al Partidului Comunist Român, a tezelor, orientărilor și indicațiilor cuprinse în recentele cuvîntări rostite de dumneavoastră, menite să asigure continuarea dezvoltării sociale și economice a întregii țări, a obiectivelor actuale etape de construcție a societății socialiste multilateral dezvoltate.

În calitate de redactor-șef al unei reviste teoretice, care de la începutul anului 1930 s-a consacrat slujirii ideilor marxismului creator, strategiei și tacticii Partidului Comunist Român din ilegalitate, împreună cu întregul colectiv redacțional sînt preocupat azi de ancorarea mai profundă a revistei în realitățile acestei patrii și acestui pămînt, în înfăptuirea exemplară a politicii științifice, clarvăzătoare a Partidului Comunist Român, al cărei inspirat creator și dinamizator sînteiți dumneavoastră, mult stimabile tovarășe Nicolae Ceaușescu, strălucit strateg al noului destin socialist al patriei, puternică personalitate politică a lumii contemporane, care vă consacrați întreaga viață și activitate revoluționară, cu neameșuită dăruire patriotică, împlinirii nobilelor aspirații ale unui popor demn, liber și stăpîn pe soarta sa, de pace, colaborare și progres social.

Istoria revistei „Korunk” poate convinge pe cîrîne despre faptul că în programul său a așezat la loc de frunte afirmarea unității tradiționale a poporului român în întreaga sa istorie, a idealurilor pentru construcția celei mai drepte și demne orînduirii pe pămîntul scump al patriei, ceea ce a făcut posibilă nu numai neutralizarea tendințelor cosmopolite ce s-au manifestat în unele texte publicate în paginile revistei în primii ani ai existenței sale, dar a contribuit în mod hotărîtor la ridicarea acesteia în rîndul puținelor reviste marxiste de prestigiu din sud-estul Europei interbelice, care și-a apărut consecvent ideile în toate perioadele și cu toate influențele sau opreliștile istorice. Nu a fost deci deloc întîmplător faptul că după Dictatul de la Viena regîndul horthyst a interzis, în septembrie 1940, apariția revistei, vîzînd în programul ei o ideologie potrivnică scopurilor sale naționaliste și sovine.

Este evident că regimul horthyst nu a putut lerta revistei orientarea sa marxistă creatoare, nici politica sa internaționalistă în care un loc central l-a ocupat lupta dusă cu o consecventă și culețanță exemplare pentru întărirea prieteniei forțelor progresiste române și maghiare, exprimată atît de pregnant și în vestitul „Număr românesc” al revistei din februarie 1936, număr în care personalități progresiste de frunte ale vieții spirituale române și-au formulat ideile lor clarvăzătoare și solidaritatea cu lupta forțelor progresiste maghiare din România.

Noua serie a revistei, înființată în 1937, este o dovadă cit se poate de elocventă a faptului că în România socialistă naționalitățile conlocuitoare, datorită politicii naționale consecvente, juste a Partidului Comunist Român, toți cetățenii țării se

bucură de egale drepturi și au egale obligații.

Grija permanentă pe care dumneavoastră, mult stimabile tovarășe secretar general, ați purtat-o și o purtați pentru soarta tuturor cetățenilor țării, indiferent de limba pe care o vorbesc, este o grăitoare dovadă a faptului că deși viața ridică noi și noi probleme orice încercare de trezire a unor sentimente de dezbinare a prieteniei și frăției poporului român și a naționalităților conlocuitoare este sortită unui lamentabil eșec.

Iată de ce este cu totul de neînțeles și provoacă o profundă nedumerire și indignare în țara noastră faptul că unele personalități politice și mijloace de informare în masă din țara vecină, Republica Populară Ungară, continuă să sfideze adevărul istoric, să facă aprecieri și referiri tendențioase, denigratoare cu privire la situația generală din România, la politica ei internă și externă. Asemenea aprecieri, precum și numeroase așa-zise lucrări de istorie conțin neadevăruri și falsuri ce reeditează unele dintre cele mai reacționare teze pe vremea regimului fascist al lui Horthy. Condamnînd asemenea manifestări pseudo-științifice, răuvoitoare, în totală contradicție cu normele și principiile de relații dintre țările socialiste, îmi exprim convingerea că foruri de răspundere și decizie vor înțelege gravitatea situației create și că vor acționa pentru încetarea oricăror forme de manifestare neprietenească și de calomnie la adresa României și a politicii sale, că este în interesul ambelor noastre popoare ca raporturile dintre noi să se dezvolte fără nici un amestec în treburile interne, respectîndu-se suveranitatea și independența, dreptul fiecărui popor și stat de a-și rezolva propriile sale probleme.

Iată de ce trebuie să facem mai mult, pentru ca, prin intermediul revistei noastre, să contribuim la ridicarea pe trepte tot mai înalte a conștiinței socialiste, a sentimentelor patriotice, revoluționare, a solidarității socialiste internaționale. Totuși presa noastră, indiferent de limba în care este scrisă, are obligația să aibă în vedere în orice etapă istorică clarvăzătoarele cuvinte pe care dumneavoastră, mult stimabile tovarășe secretar general, le-ați rostit demonstrînd originala și clarvăzătoarea dumneavoastră concepție în problema națională: „Este în afară de orice discuție că această politică națională este o politică de deplină egalitate în drepturi între toți oamenii muncii, de a asigura naționalităților conlocuitoare condiții egale cu oamenii muncii români, de a face ca, într-adevăr, toți cei ce muncesc din România să se simtă cetățeni cu aceleași drepturi și îndatoriri, care să poată să-și spună cuvîntul, fie în limba română, fie în limba maghiară, germană sau în limba pe care o înțeleg mai bine, asupra tuturor problemelor care privesc dezvoltarea societății noastre socialiste. Orice limbă am vorbi trebuie să vorbim în într-un singur fel și anume: Totul pentru socialism, totul pentru popor, totul pentru patria noastră socialistă — Republica Socialistă Româniea”.

Sînt convins, mult stimabile tovarășe secretar general, că pentru naționalitatea maghiară din România aceste cuvinte luminează singura cale a conviețuirii demne de urmat, pe această cale sîntem hotărîți să mergem, sîntînd în lumină eroicele fapte și probleme ale acestui timp socialist, ale acestei patrii și ale acestui pămînt contribuînd la edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate și la înaintarea României spre comunism, la ridicarea ei, liberă și demnă, pe treptele tot mai înalte de progres și civilizație.

Cuvîntul tovarăşului Antal Géza

Mult stimat și iubite tovarăşe
Nicolae Ceaușescu,
Stimate tovarăşe, stimați tovarăși,

Plenara comună a consiliilor oamenilor muncii de naționalitate maghiară și germană se integrează și semnifică o formă de manifestare proprie a politicii și democrației socialiste, revoluționare, românești. Proprie prin faptul că ea se desfășoară și de astă dată în prezența marului și strălucitului nostru conducător, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în contextul întâlnirilor de lucru sistematice pe care secretarul general al partidului și președintele Republicii le are practic cu toate categoriile de oameni ai muncii, în vederea cunoașterii nemijlocite a problemelor, a căutărilor și găsirii în comun a căilor și a soluțiilor pe care le implică procesul revoluționar de dezvoltare și înflorire a patriei noastre, a împlinirii în cele mai bune condiții a planului pe anul 1987 și pe întregul cincinal, în condiții de eficiență și rentabilitate sporite.

Drumul parcurs de România în anii edificării socializmului, cu deosebire după Congresul al IX-lea al partidului, se evidențiază prin mari succese și împliniri în asigurarea unor condiții tot mai bune de muncă și viață pentru toți cetățenii patriei, fără deosebire de naționalitate.

Dacă privim realitățile din jurul nostru, noile platforme industriale înălțate la Cluj-Napoca, Timișoara, Brașov, Arad, Tg. Mureș, în județul Harghita, în alte localități și județe în care trăiesc și cetățeni români de naționalitate maghiară, chipul nou, schimbat din temelii, al unor localități și zonelor lor, amploarea fără precedent a construcțiilor de locuințe și social-culturale, avem argumente de netăgăduit că numai printr-o politică rațională, de amplasare armonioasă a forțelor de producție pe întregul teritoriu al țării, printr-un efort conștient al întregului popor consacrat dezvoltării, putem asigura continuă creștere a civilizației noastre socialiste, a bunăstării întregii societăți.

Însăși întreprinderea de matrițe și piese forjate din Odorheiu Secuiesc, unde lucrez, este rodul acestei politici profund umaniste, al cărei înțelept cititor sîntei dumneavoastră, mult iubite tovarăşe secretar general Nicolae Ceaușescu.

Constituie pentru noi un motiv de aleasă mîndrie patriotică faptul că oamenii muncii de naționalitate maghiară din România se regăsesc, prin munca și măruirea lor, prin inițiativa, abnegația și spiritul de răspundere civică de care dau dovadă, în toate mărețele realizări pe care întregul popor român le-a obținut în anii ce au trecut de la Congresul al IX-lea al partidului, perioadă de glorioase împliniri socialiste ce poartă numele narelui și eminentului nostru conducător, „Epoca Nicolae Ceaușescu”.

Noi, oamenii muncii români de naționalitate maghiară, ne facem o datorie de onoare, de inimă și de conștiință din a omagia, împreună cu întregul popor, și cu acest prilej, strălucita personalitate a tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretar general al partidului, marele patriot revoluționar, luptător neobosit pentru împlinirea aspirațiilor de progres ale societății noastre, cel mai iubit fiu al națiunii române, de a sublinia rolul său hotărîtor în înfăptuirea uriașelor transformări revoluționare pe care țara noastră le-a cunoscut în cei 22 de ani de cînd conduce destinele patriei, partidului și ale poporului, de a exprima sentimentele noastre de dragoste fierbinte, înaltă prețuire și profundă recunoștință pentru activitatea sa eroică consacrată ridicării României pe cele mai înalte culmi ale progresului și civilizației.

Vă raportez, mult stimat tovarăşe Nicolae Ceaușescu, că oamenii muncii din județul Harghita, animați de profunde sentimente patriotice, asemenea întregului nostru popor, printr-o bună organizare a producției și a muncii, prin valorificarea superioară a rezervelor de forță dispun au depășit în

anul 1986 planul producției-marfa industriale cu peste 268 milioane lei. În prezent, aplicind indicațiile și orientările dumneavoastră, mult iubite și stimat tovarăşe Nicolae Ceaușescu, acționăm cu toată hotărîrea, cu înaltă răspundere muncitorească, pentru utilizarea gospodărească a capacităților de producție, încadrarea strictă în normele de consumuri materiale și energetice, pentru îmbunătățirea calității și ridicarea nivelului tehnic al producției, realizarea ritmică, zi de zi, a sarcinilor la export.

Mărețele realizări dobîndite de poporul nostru sînt rodul minții și brațelor noastre, al trudei și inteligenței înfrățite a oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, de care ne bucurăm împreună, în libertate și dreptate, cu mîndrie și demnitate de cetățeni și gospodari ai scumpei noastre patrii, România socialistă.

Cunoscînd bine aceste realități pe care le trăim zi de zi, pe care noi le-am creat sub conducerea Partidului Comunist Român, cu atât mai mult sîntem indignați de propaganda denigratoare de peste hotare care, în mod sistematic, încearcă să prezinte denaturat realizările din țările socialiste și, desigur, și din România, căutînd să semene sămînța discordiei, a șovinismului și naționalismului. Nu li putem numi decît calomnatori pe toți cei ce încearcă să denigreze politica națională justă a partidului și statului nostru, să lovească în unitatea și prietenia frățească a oamenilor muncii din patria noastră. Oricine ar fi ei, le reamintim, cu demnitate și mîndrie, că unitatea și frăția, prietenia și buna înțelegere, respectul reciproc atașamentul și legămîntul cu țara, cu partidul nostru, cu politica sa internă și externă sînt cuceriri și valori ale noastre, ale românilor, maghiarilor, germanilor, sînt însuși modul nostru de a gîndi, a simți și a trăi. În numele oamenilor muncii români de naționalitate maghiară din județul Harghita, respingem cu toată fermitatea orice încercare de amestec în treburile interne ale țării noastre, orice pretenție de a ni se da lecții privind modul de soluționare a problemei naționale, indiferent din partea cui ar veni și sub orice formă.

Toți cei care se arată preocupați de soarta noastră, care ne vor „binele”, să afle că noi l-am găsit din plin prin munca noastră înfrățită, prin drepturile largi înscrise în Constituția Republicii Socialiste România, prin marile înfăptuiri obținute în construcția socialistă. T tuturor acelor care se fac, nepoștii de nimeni, „aparătorii” noștri, le spun limpede și hotărît că naționalitatea maghiară din România nu are nevoie de astfel de aparători, pentru că adevăratul aparător al drepturilor noastre este Partidul Comunist Român, statul socialist, iar problemele vieții noastre sînt și vor fi soluționate de partidul și statul nostru, de noi toți care trăim și muncim împreună de veacuri.

În încheiere, doresc să folosesc acest minunat prilej pentru ca încă o dată să dau glas sentimentelor de dragoste și înaltă prețuire ale tuturor locuitorilor județului Harghita, față de dumneavoastră, mult iubite și stimat tovarăşe Nicolae Ceaușescu, pentru activitatea neobosită pe care o desfășurați în fruntea partidului și statului, pentru grija și atenția deosebite pe care le acordați, asemenea întregii țări, dezvoltării județului nostru, asigurării condițiilor minunate de muncă și viață tuturor fiilor țării.

Vă asigur că toți oamenii muncii din județul Harghita, fără deosebire de naționalitate, nu vor precupeți nici un efort pentru ca, în anul 1987, anul Conferinței Naționale a partidului, în deplină unitate și frăție, să înfăptuim exemplar sarcinile ce ne revin din istoricele hotărîri ale Congresului al XIII-lea al partidului, din indicațiile și orientările dumneavoastră, astfel ca prin munca și rezultatele noastre să ne aducem întreaga contribuție la progresul multilateral al scumpei noastre patrii, libere și independente, România socialistă, la bunăstarea materială și spirituală a întregului nostru popor.

Cuvîntul tovarăşului Boda Iosif

Mult stimat și iubite
tovarăşe Nicolae Ceaușescu,
Stimați tovarăși,

Conștiința istoriei, raportarea lucidă la prezent, la spațiul social-spiritual în care trăiești și muncești, constituie și va constitui mereu măsura, proba supremă a responsabilității omului față de propriul destin, față de destinul colectivității din care face parte.

Am certitudinea că gîndurile și sentimentele mele, convingerile mele sînt în deplină concordanță cu ale tuturor celor care știu să privească adevărul în față și pentru care este evident ca lumina zilei, limpede ca apa izvoarelor că, în România noastră, condiția umană, respectul față de om și umanitate, libertatea și suveranitatea poporului, asigurarea tuturor condițiilor pentru împlinirea personalității individuale și colective au devenit, astăzi, valori supreme, confirmate și garantate de întreaga noastră realitate social-politică și spirituală.

Din această perspectivă, mi se pare absolut normal că, în România noastră socialistă, problema națională — parte indestructibilă a revoluției și construcției socialiste — și-a găsit deplina ei rezolvare, în spiritul înaltelor principii ale umanismului, în spiritul tradiției istorice a poporului român, în spiritul coordonatelor teoretice ale materialismului dialectic și istoric, ale socialismului științific.

Este meritul istoric al partidului nostru, cu deosebire al eminentului său conducător, tovarășul Nicolae Ceaușescu — de a cărui personalitate proeminentă, gîndire cetezătoare și acțiuni temerare sînt legate cele mai mari înfăptuiri ale poporului român — de a fi asigurat deplina egalitate în drepturi pentru toți cetățenii patriei, fără deosebire de naționalitate, rasă, sex, religie sau alte criterii.

Noua înfățișare economic-socială și cultural-spirituală a țării, dezvoltarea armonioasă a tuturor zonelor și județelor, participarea neîngrădită la actualul fundamental de conducere, cadrul instituțional, unic în felul său, al democrației muncitorești revoluționare, profundul democratism al sistemului de învățămînt, viața spirituală a întregului popor, deci inclusiv a naționalităților conlocuitoare, respectul pentru tradiție, pentru obicei și limba maternă sînt, pentru orice om de bună-credință, fapte de necontestat, care au forța de argument a adevărului, izbînzii pe care noi, toți fiil și flicele acestui pămînt, le-am dobîndit, sub înțeleapta și clarvăzătoare conducere a partidului, izbînzii pe care sîntem hotărîți să le apărăm cu orice preț.

Rapoartele prezentate în cele două plenary, intervențiile tovarășilor care și-au exprimat opiniile în acest cadru democratic au ilustrat cum nu se poate mai bine coordonatele definitorii de viață și muncă ale marilor noastre familii socialiste. Aș putea, desigur, și eu să prezint aspecte concrete, exprimate în limbajul exact și convingător al cifrelor și statisticilor. Îmi place, însă, să cred că sentimentele și gîndurile, rațiunea și judecata lucidă, credința într-o realitate și un ideal pot și trebuie să aibă aceeași forță de convingere.

Ceea ce aș vrea să vă spun în acest sens, stimați tovarăși, pornind de la ceea ce viața m-a învățat, este că, astăzi, în România, indiferent că muncești în întreprinderi sau pe ogoare, că dai admitere la liceu sau la facultate, că ești inginer, medic sau profesor, năuști întrebate de naționalitate ai, care îți este limba maternă, singurele și adevăratele criterii de apreciere fiind valoarea și aptitudinile proprii, competența, pricepera, voința și dorința de a munci în cinste și demnitate, respectarea unor principii ferme de viață.

În ultimii ani, prin natura muncii mele de cadru universitar și cercetător științific, am avut posibilitatea de a studia, la fața locului, aspectele teoretice și practice ale abordării problemei naționale în multe țări atât socialiste, cit și capitaliste din Europa. Am discutat îndelung cu specialiști, muncitori și țărani, studenți și elevi și pot și pe baza acestei experiențe să vă mărturisesc cu justificată mîndrie patriotică, ca răspunderea pe care profesia mi-o impune ca realitatea românească, din perspectivă națională, constituie o împlinire exemplară a drepturilor fundamentale ale omului și cetățeanului, a egalității sociale

și naționale. Am înțeles, astfel, și mai bine cit adevăr și înaltă viziune umanistă cuprind cuvintele conducătorului partidului și statului nostru, atunci cînd apreciază că ar fi bine dacă peste tot problema națională s-ar soluționa cel puțin la fel ca la noi.

Ceea ce, însă, pentru noi, cetățeni români, fără deosebire de naționalitate, a devenit obișnuit, normal, firesc — o dimensiune a vieții noastre de fiecare zi — se pare că devine tot mai neînțelese pentru unii care, fie că nu pot, fie că nu vor să vadă, să priceapă, să accepte lucrurile așa cum sînt.

De foarte multe ori nici măcar nu este vorba de o lipsă de informare sau capacitate de a înțelege, ci, dimpotrivă, de o evidentă strădanie de a escamota în mod flagrant adevărul, de a prezenta ceea ce este alb în negru și invers. Așa se întâmplă că, în străinătate și, în special, în unele țări socialiste, apar o serie de lucrări, studii și articole în care, pe de o parte, sînt denaturate, denigrate și falsificate în mod grosolan momente și adevăruri fundamentale ale istoriei poporului român, iar, pe de altă parte, tuzul negru în care sînt conturate realitățile contemporane ale României exprimate, în mod evident, intenția de a eluda cu orice preț adevărul.

Ca cetățean român de naționalitate maghiară privesc cu mare mîhnire și indignare umană, comunistă, numărul crescînd de studii, articole, cărți și tratate, colecții de hărți și alte materiale didactice și propagandistice apărute în Republica Populară Ungară din care răzbat, deopotrivă, necunoașterea și falsificarea istoriei poporului român, reaua credință, insulta, atacul la integritatea teritorială a țării, poziții, manifestări care ne reamintesc practici și atitudini revizioniste și reacționare de pe vremea regimului fascist al lui Horthy. Pot să înțeleg diversitatea de opinii între persoane, între indivizi, indiferent de profesiile pe care le-ar avea. Nu pot însă să înțeleg, nu pot și nu voi putea accepta vreodată, ca om și ca profesor, denigrarea unui întreg popor, a poporului nostru, a istoriei și destinului său.

Cum pot fi interpretate decît astfel o serie de teze postulate în cele trei volume despre „Istoria Transilvaniei”, apărute sub egida Academiei Ungare de Științe — anunțate ca eveniment editorial al anului 1986, în Republica Populară Ungară — lucrare coordonată de Kópeczi Béla, ministrul culturii. Ce se spune, în esență, în cele aproximativ 2000 de pagini pe care eu unul le-am citit cu stupeoare? Că poporul român ar fi un popor primitiv, de păstori nomazi, care s-ar fi infiltrat din sudul Dunării, mai întii în Muntenia și Moldova și — v-aș ruga să fiți atenți la dată — abia din secolele XIII—XIV în Transilvania! Momentele cruciale din lupta poporului român pentru libertate și dreptate, pentru unitate și independență națională — care marchează devenirea sa precum o adevărată „Colană infinită”, exprimată cu măiestrie de geniul lui Brâncuși — cum ar fi Unirea sub Mihai Vodă Viteazul, marile mișcări sociale și naționale de la 1784, 1821, 1848, momentul de dreptate istorică, ce a dus la desăvîrșirea statului național unitar român, la 1 Decembrie 1918, sînt, în mod vădit și deliberat, minimalizate, falsificate, golite de conținutul și semnificația lor reală.

Prezentarea Tratatului de la Trianon, din 1920, care a consfințit, pe plan internațional, actul de voință democratică și plebiscitară a poporului român de la 1918, ca fiind un tratat imperialist, ce a dus la destră-

marea „Ungariei milenare” și înfățișarea, în schimb, a odiosului Dictat fascist de la Viena, din 1940, ca un act de „dreptate istorică” sînt, de-acum, în merul logic al lucrării de care este vorba, teze reacționare, visuri iluzorii, expresie a nostalgiei pentru un trecut demult apus și condamnat de istorie, poziții perimate, pe care orice cetățean onest le respinge cu toată indignarea. Pentru că astfel de afirmații nefondate, nerealiste jignesc și denigrează în aceeași măsură poporul român ca și naționalitățile conlocuitoare.

Întrebările pe care mi le pun și pe care trebuie, cred, să ni le punem cu toții sînt cel puțin acestea: Ce argumente pot să stea la baza unor astfel de așa-zise demersuri științifice? Cui folosesc astfel de afirmații nu numai nedemonstrabile, dar grave, tendențioase și periculoase? Nu demonstrează, oare, asemenea lucrări — cărora se încearcă să li se confere o aureolă academică, științifică — întocmai ca și autorii lor o totală lipsă de probitate științifică, de etică profesională, de responsabilitate politică? Nu fac ele parte dintr-o campanie de calomniere a țării noastre, a trecutului și prezentului său? În mod categoric — da.

Am ferma convingere că preocupările dirijate ale unor astfel de autori nu slujesc interesele de bună vecinătate, conlucrarea și prietenia dintre popoare, nu slujesc păcii și progresului, pot aduce daune cauzei muncii și vieții înfrățite, în demnitate și libertate, a națiunii române și naționalităților conlocuitoare din patria noastră.

Pe noi, trecutul istoric, mai îndepărtat sau mai apropiat, al propriei noastre vetre strămoșești ne-a învățat și ne-a cimentat convingerea că numai atunci cînd locuitorii și stăpînii de drept ai acestui pămînt — români, maghiari, germani și de alte naționalități — au fost uniți în muncă și luptă, numai atunci ei au putut să izbîndească în uriașul efort de obținere a independenței naționale și a dreptății sociale. Prietenia, frăția și unitatea constituie, pentru noi, o realitate pe care am dobîndit-o prin lupte și jertfe comune, prin angajare fermă și unită în muncă și gîndire. Această realitate ne este scumpă tuturor și mal presus de orice.

În acest sens, cred că și nouă, membrilor consiliilor reunite aici, istoricilor, politologilor, publiciștilor, scriitorilor de naționalitate maghiară și germană din România, ne revine datoria de a afirma cu mai multă claritate realitățile, spiritul de dreptate și echitate în care trăim și muncim. De aceea consider că numeroasele reviste și publicații, cărțile editate în limbile maghiară și germană trebuie să prezinte mai convingător marile realizări ale poporului român în construcția socialismului, transformările revoluționare pe care le trăim, munca unită pe care o desfășurăm și, în același timp, să dea o ripostă mult mai fermă și mai combativă tuturor acelor care se lansează în aserțiuni neștiințifice, se amestecă în treburile noastre interne, denaturează trecutul și prezentul României, permițîndu-și totodată să ne dea „sfaturi” în politica internă care a fost, este și va rămîne întodeauna atributul inalienabil al partidului și statului nostru.

Vă asigurăm, mult stimat și iubite tovarăşe Nicolae Ceaușescu, președinte al Republicii Socialiste România, că veți găsi în oamenii muncii români de naționalitate maghiară din țara noastră, deopotrivă cu întregul popor român, cetățeni onesti și loiali, devotați patriei și partidului, cauzei socialismului și păcii, că, la fel ca de atîtea ori în trecut, chemarea țării, chemarea dumneavoastră vor găsi întodeauna în gîndurile, sentimentele, munca și faptele noastre răspunsul comunist, patriotic: Prezent sub flamura glorioasă a nostru partid!

Cuvîntul tovarăşului Czégé Alexandru

Mult iubite și stimat tovarăşe secretar general,
Nicolae Ceaușescu,
Stimați tovarăși,

Plenara comună a consiliilor oamenilor muncii de naționalitate maghiară și germană constituie o nouă dovadă a profundului democratism al orînduirii noastre socialiste, a politicii înțelepte a partidului nostru, care asigură participarea egală a tuturor fiilor patriei, fără deosebire de naționalitate, la conducerea societății.

Vă rog să-mi permiteți să dau glas celor mai profunde sentimente de satisfacție și unanimă aprobare față de politica internă și externă a partidului și statului nostru, promovată cu clarviziune de dumneavoastră, mult stimat tovarăşe Nicolae Ceaușescu, cel mai iubit fiu al națiunii noastre, ctitorul României socialiste moderne, mare și neobosit Erou al Păcii.

(Continuare în pagina 8)

Ședința comună a consiliilor oamenilor

(Urmare din pagina 7)

Doresc să folosesc acest prilej pentru a exprima aleasa prețuirea tovarășei Elena Ceaușescu, om politic de seamă, savant de renume mondial, pentru contribuția adusă la progresul științei și culturii românești, la îndeplinirea idealurilor socialismului și comunismului în patria noastră comună, România socialistă.

Cooperatorii din Salonta — unde îmi desfășor activitatea — așază cu mândrie în rândul realizărilor istorice îndeplinite în anii rodnică de construcție socialistă, cu deosebire în perioada ce a urmat Congresului al IX-lea, și politica națională justă promovată de partidul nostru comunist.

Răspunzând prin fapte de muncă griii și sprijinului pe care partidul și statul nostru, personal dumneavoastră, tovarășe secretar general, o purtați dezvoltării neîntrerupte a patriei — și în acest context agriculturii — cooperatorii din Salonta au obținut în primul an al actualului cincinal producții de măsură obiectivelor prevăzute de Congresul al XIII-lea al partidului. Este pentru noi o deosebită cinste să fi fost onorați cu înaltul titlu de „Erou al Noii Revoluții Agrare” — pentru producția de 8 073 kg grâu și de 22 103 kg porumb la hectar.

Asemenea producții cerealiere ca și rezultatele din zootehnie ne-au permis să livrăm la fondul de stat aproape 30 000 tone cereale, precum și produse animaliere în valoare de peste 80 milioane lei.

Aplicând cu consecvență noul mecanism economico-financiar, am obținut și în anul precedent beneficii de 21 milioane lei, aproape de două ori și jumătate mai mult decât cele planificate.

Cind ați fost prima oară la noi, mult stimată tovarășe secretar general Nicolae Ceaușescu, în urmă cu mai bine de două decenii, în Salonta erau trei cooperative agricole. Ne-ați îndemnat să ne unim forțele. Am urmat sfatul dumneavoastră. Am înțeles încă o dată că unirea forțelor, că munca înfrățită fac puterea. Dezvoltarea prioritară a zootehniei, așa cum ați indicat dumneavoastră, tovarășe secretar general, a avut drept urmare schimbarea profilului cooperativei, zootehnia deținând o pondere de 61 la sută.

Vă raportăm, că alocind anul peste 33 la sută pentru fondul de dezvoltare, cooperativa noastră a devenit o unitate puternică, a cărei proprietate obstească se ridică la peste 300 milioane lei. Trecerea la transformarea activității într-o variantă a muncii industriale a condus la creșterea productivității, care a ajuns la 203 mii lei pe cooperat, câștigul mediu anual depășind 36 200 lei, revenind pe o normă fizică 145 lei.

În spiritul îndemnatelor dumneavoastră, mult stimată tovarășe Nicolae Ceaușescu, al indicațiilor și sarcinilor formulate la recenta consfătuire pe probleme de agricultură, pentru anul 1987 angajamentul nostru ferm este angajamentul muncii. La recenta adunare generală a cooperatorilor am luat hotărârea de a realiza atât în sectorul vegetal, cât și în zootehnie, producții la nivelul obiectivelor noii revoluții agrare.

Am luat din timp toate măsurile pentru pregătirea temeinică a campaniei agricole de primăvară. Am arat din toam-

nă toată suprafața ce va fi în sămânțată. Am reușit să transportăm și să încorporăm în sol, din toamnă și până acum, aproape 100 000 tone îngrășăminte organice, administrând doze de 60 tone la hectar. Reușim să fertilizăm astfel anual 25 la sută din suprafața arabilă. Pentru combaterea acidității am aplicat 4 tone amendamente calcaroase în medie pe 300 hectare. Avem asigurată integral, din soiuri și hibrizi productivi, toată sămânța necesară. Putem spune că pentru noi campania de primăvară a început, semăntind culturi furajere, mai concret trifolienă, pe 500 hectare.

Sintem convinși că prin muncă bine făcută, prin rezultate tot mai bune, putem exprima adevărată noastră deplină față de politica internă și externă a partidului și statului nostru, dorința noastră de a uni mai mult rindurile noastre în jurul partidului, al iubitului său conducător, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Sintem mândri de faptul cum este rezolvată problema națională, în România socialistă, unde sint create condiții de participare la dezvoltarea societății socialiste a tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate.

Ca cetățean român de naționalitate maghiară, cu aceleași drepturi și obligații ca toți ceilalți cetățeni ai patriei, mă alătur întregului popor în a respinge cu fermitate orice încercare din afară de amestec în treburile interne ale României socialiste, indiferent de forma lor de manifestare. Cu noastem bine scoperile pe care le urmăresc, acestu „sfătuitori”. Cei care „cultivă” asemenea atitudini, asemenea concepții sint rupți de realitatea istorică și ale prezentului și ca să mă exprim în spiritul gândirii noastre țărănești, desi poate unii dintre ei cred că știu ce fac, în realitate nu fac decât să compromită adevăruri scumpe tuturor oamenilor cinstiti și drepti. Căci ce altceva s-ar putea spune despre amestecul în viața noastră, despre încercările de a învrăjbi și dezbinda, de a atenta la ce avem mai de preț, noi toți cei ce trăim pe pământul drag nouă tuturor, al patriei scumpe, România socialistă? Noi toți, cei care, urmind ceea ce ne-a învățat prețios leția comună de luptă a înaintasilor, am deprins definitiv și trainic să vorbim limba comună a muncii și frăției, a egalității și demnității socialiste.

Tuturor celor ce, în orice formă, îndrăznesc să se amestece în problemele noastre, în munca și viața noastră, le spunem și le putem dovedi oricind că avem cele mai largi posibilități de afirmare, datorită politicii profund umaniste promovate de partidul nostru comunist, personal de dumneavoastră, mult stimată tovarășe secretar general, pentru binele și fericirea întregului nostru popor.

Urmind cu fermitate această politică, ne angajăm să acționăm, în spiritul indicațiilor formulate și la recenta ședință a Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., în deplină unitate, ca un popor mândru de viața și realizările sale, cu toate forțele, pentru a întimpa Conferința Națională a Partidului cu noi realizări, avind convingerea nestrămutată că faptele de muncă sint cel mai ales omagiu pe care-l aducem patriei comune — România socialistă — partidului nostru glorios, dumneavoastră, mult iubite tovarășe secretar general Nicolae Ceaușescu.

mulate de secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, la recente ședințe ale Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R. să stabilim măsuri și căi de acțiune cit mai eficiente pentru îndeplinirea neabătută a istoricelor hotărâri, ale Congresului al XIII-lea, a Programului de făurire a societății socialiste multilaterale dezvoltate și de înaintare a patriei noastre spre comunism, pentru realizarea obiectivului fundamental al actualei perioade privind înflorirea multilaterala a României socialiste și trecerea ei în rindul țării cu o economie mediu dezvoltată.

Asemenea tuturor județelor țării, județul Timiș cu puternice și moderne cetăți industriale, agricole și social-culturale în care lucrează înfrății cameni ai muncii români de diferite naționalități, a obținut și anul trecut succese importante în toate domeniile de activitate. Menționez, în acest context, faptul că unitățile din comuna Teremia Mare, în care îmi desfășor activitatea, au fost distinse cu 4 titluri de „Erou al Noii Revoluții Agrare” pentru rezultatele obținute în anul 1986. Aceste realizări au fost posibile datorită bunei organizări a producției, aplicării cu spirit de răspundere a noilor tehnologii, prezenței active a tineretului pe ogoarele comunei, preocupării permanente pentru punerea în valoare a tuturor resurselor materiale și umane de care dispunem.

Înfrății în muncă și gândire, oamenii muncii din comuna noastră au reușit, în timoul de aur pe care îl numim cu justificată mândrie „Epoca Nicolae Ceaușescu”, să aducă schimbări radicale în viața economică și socială, cit și în cea culturală. An de an au sporit cantitățile de produse agroalimentare livrate la fondul de stat din unitățile socialiste și din gospodăriile populatiei. În sectorul micii industrii, care a luat o puternică amploare, lucrează sute de tineri. Dacă, în urmă cu câțiva ani, comuna avea o structură demografică îmbătrinită, acum, din totalul populației, 32 la sută sint tineri până la 18 ani și înregistram pe anul 1986 o natalitate de 18,4 la mie.

Prin munca lor unită, locuitorii comunei au reușit să apropie tot mai mult condițiile noastre de viață de cele ale orașelor. Avem apă potabilă în case, dispunem de un centru cultural din care fac parte, pe lângă lăcașurile tradiționale, o mare expoziție permanentă de istorie și arheologie, expoziție de arhitectură și designer, de viticultură, de arte plastice și altele. Cu tinerii și pentru tinerii din comună, am creat baze de agrement, ca strandul comunal, baia termală cu bazine acoperite și cu două saune, o microfermă, un frumos club de călărie, precum și alte spații în care își pot petrece timpul liber în mod agreabil și folositor.

Urmare a bunei funcționări a cabinetului comunal pentru promovarea progresului tehnic, am reușit să punem în valoare o serie de resurse locale, printre care apa geotermală, care este folosită la încălzirea spațiilor de producție, școli și în tratamentul balnear. Din apa geotermală separăm cu bune rezultate gazele, pe care le utilizăm la brătaria comunală, la debitarea metalelor în locul folosirii carburidului și la o instalație simplă realizată în regie proprie, pentru fabricarea sucurilor naturale pasteurizate.

M-am oprit mai mult asupra acestor aspecte, pentru a zugrăvi imaginea nouă a unuia dintre satele românești în care trăiesc și muncesc loială, cetățeni români de diferite naționalități, înfrății în aspirațiile lor de progres și bunăstare, participanți activi la construirea societății socialiste pe pământul României. Toate aceste dezmint categoric versiunile fanteziste și rău voitare ale cercurilor reacționare despre o așa-zisă limitare a drepturilor cetățenesti pe criterii naționale. De altfel, privind numai în sala în care se desfășoară dezbaterile consiliilor noastre, forme democratice de afirmare plenară a oamenilor muncii români de naționalitate maghiară și germană, vedem loială muncitori, agricultori, profesori, profesori universitari, cercetători și oameni de știință artiști, redactori scriitori publiciști, cetățeni români de diferite naționalități, personalități apreciate și respectate în egală măsură cu toți ceilalți tovarășii de muncă români sau de alte naționalități. Viața demonstrează

prin argumentul faptelor, că toți cei ce-și iubesc pământul natal, fără deosebire de naționalitate, se bucură astăzi, în patria noastră, România socialistă de cele mai bune condiții de afirmare socială.

Este surprinzător și regretabil faptul că se susține de către unele cercuri și personalități politice și științifice, din unele țări vecine, teza incompatibilă cu concepția revoluționară, materialist științifică, după care de problemele naționalităților dintr-o țară sau alta trebuie să se ocupe partide sau guverne din alte țări. Asemenea poziții se realizează în mod obiectiv calomniilor susținute de cercurile imperialiste, întesc practic să lovească în unitatea oamenilor muncii fără deosebire de naționalitate din țările socialiste, aduc un grav prejudiciu cauzei prieteniei și colaborării dintre statele noastre.

De aceea respingem din nou cu fermitate tezele care încearcă să teoritizeze dreptul de amestec în treburile interne ale altor țări, pretențiile nejustifi-

cate pe care le ridică purtătorii lor.

Avind convingerea că tot ceea ce este fundamental pentru noi se află în acest univers al patriei noastre socialiste, pe care o putem compara cu un mare șantier al progresului în continuă amplificare, asemenea întregului popor și noi, cetățenii români de naționalitate germană, ne-am însușit în toată profuzimea sa îndemnul secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, de a ne face, fiecare, dator la cel mai înalt nivel, în fiecare dintre locurile unde trăim și muncim. În acest spirit, ne angajăm să facem în continuare totul, ca cetățeni demni, respectați și devotați ai României socialiste, să muncim exemplar pentru îndeplinirea sarcinilor încredințate, punind în valoare întreaga noastră putere de muncă, pentru realizarea mărețelor obiective stabilite de Congresul al XIII-lea al partidului, pentru a ne aduce din plin contribuția la continua prosperitate a patriei noastre — România socialistă.

Cuvîntul tovarășei Birta Irina

Mult stimată tovarășe Nicolae Ceaușescu, Stimată tovarășe și stimați tovarăși,

Vă rog să-mi permiteți să dau expresie, în numele tuturor oamenilor muncii români, maghiari și de alte naționalități din județul Arad, al puternicului colectiv muncitoresc de la întreprinderea Textilă, odată cu omagiul nostru fierbinte, celor mai alese sentimente de stimă, înaltă prețuire și recunoștință față de dumneavoastră, mult stimată tovarășe Nicolae Ceaușescu, marele erou între eroii neamului, ctitor și conducător de țară nouă, ale căru gândire novatoare și clocotitoare activitate revoluționară au generat cea mai luminoasă și glorioasă perioadă din întreaga istorie mult milenară a patriei, epoca de aur inaugurată de Congresul al IX-lea al partidului, „Epoca Nicolae Ceaușescu”.

Exprim, totodată, sentimentele noastre de dragoste, grațitudine și aleasă considerație față de tovarășa Elena Ceaușescu, militant de frunte al partidului și statului, savant de largă recunoaștere internațională, care aduce o remarcabilă contribuție la dezvoltarea științei, învățămîntului și culturii, la înflorirea continuă a României socialiste.

Anii de cînd în fruntea partidului și a poporului vă aflați dumneavoastră, mult stimată tovarășe secretar general, au fost pentru județul Arad, ca pentru întreaga țară, anii unor mărețe împliniri revoluționare în toate domeniile vieții economico-sociale. Ca urmare a îndeplinirii politicii științifice a partidului și statului nostru, în ultimele două decenii au fost date în funcțiune noi și moderne capacități productive și obiective social-culturale, care au schimbat radical înfașșurarea mealegurilor noastre, viața tuturor locuitorilor județului. Producția industrială a crescut comparativ cu anul 1965 de aproape 4 ori, în condițiile dezvoltării prioritare a ramurilor de vîrf, de înaltă tehnicitate. Creșteri substanțiale am realizat și în ceea ce privește producția agricolă, fapt ce a situat Aradul și multe din unitățile sale agricole pe locuri fruntașe în întrecerea socialistă, fiind distinse cu înalte titluri și ordine ale Republicii Socialiste România.

Trăim, firește, sentimente de înaltă mîndrie patriotică pentru succesele obținute de județul nostru, în care se regăsește și aportul oamenilor muncii români, maghiari și de alte naționalități de la întreprinderea Textilă Arad. Colectivul nostru muncitoresc, acționind în spiritul indicațiilor și orientărilor dumneavoastră, mult stimată tovarășe Nicolae Ceaușescu, a obținut an de an însemnate succese în creșterea și modernizarea producției, în ridicarea eficienței economice. Trebuie să arătăm însă, în spirit autocritic, că rezultatele noastre nu se situează încă la nivelul cerințelor actualei etape, ale posibilităților de care dispunem.

Vă încredințăm, mult stimată tovarășe secretar general, că vom acționa cu toată hotărâ-

rea pentru îndeplinirea unei adevărate revoluții în modul de gândire și acțiune al oamenilor muncii, afirmarea puternică a spiritului revoluționar, de ordine și răspundere, pentru îndeplinirea exemplară a sarcinilor de plan pe acest an hotărîtor al cincinalului.

Sintem pe deplin conștienți că numai acționind în acest fel vom asigura multiplicarea și valorificarea superioară a condițiilor de muncă și existență care au fost create în anii socialismului, cu deosebire după Congresul al IX-lea al partidului, pentru toți cetățenii patriei, fără deosebire de naționalitate.

După cum este bine cunoscut, întemeiate pe concepția științifică, vizionară, a secretarului general al partidului, realizările politicii de dezvoltare intensă și amplasare rațională, armonioasă a forțelor de producție pe întreg teritoriul țării, perfecționarea continuă a sistemului democrației muncitorești revoluționare, înflorirea științei și culturii, au asigurat soluționarea justă științifică a problemei naționale, afirmarea deplină a tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, la conducerea unităților, a întregii vieți economico-sociale, dreptul la muncă, educație, la existență liberă și demnă.

Aceste realități se regăesc întru totul și în întreprinderea noastră, ca și pe întreg cuprinsul județului și al țării, în menii muncii români de naționalitate maghiară beneficiind din plin de avantajele democrației muncitorești, participind activ la conducere, înfrățescă unitate cu oamenii muncii români și de alte naționalități, ca adevărați proprietari, producători și beneficiari ai roadelor muncii lor. Această confirmă cu strălucire adevărul că în patria noastră, Republicii Socialiste România, socialismul se construiește cu poporul, pentru întregul popor.

Toate aceste realizări, făcute cu inima, mîntea și brațele noastre, unitatea frățească a tuturor oamenilor muncii din România socialistă constituie realități de netăgăduit, care spulberă calomniile dușmanilor socialismului, născocirile răuvoitoare ale cercurilor reacționare de peste hotare.

Acestor atacuri odioase li alăturăm, din păcate, declarațiile unor persoane oficiale, meroase emisiuni de radio și televiziune, articole de presă o cârți din R.P. Ungară, care denigrează realitățile noastre propagă minciuni veninoase și privesc la situația cetățenilor români de naționalitate maghiară, picură otrava naționalismului și sovinișmului prusăstineria unor teze preluate din arsenalul fostelor clase exploatare din Ungaria, regimului fascist al lui Horthy.

Clasa muncitoare din România, educată de partid în spiritul glorioaselor tradiții revoluționare, al frăției muncitorilor, fără deosebire de naționalitate, condamnă și respinge cu fermitate orice concepții și vine, reacționare.

Nici un om cinstit, căruia sint scumpe adevărul și dro-

Cuvîntul tovarășului Willi Heinz

Mult stimată și iubite tovarășe Nicolae Ceaușescu, Stimați tovarăși,

Largul democratism al ordinii noastre socialiste își găsește o vic expresie în originalul sistem instituționalizat în perioada de după Congresul al IX-lea al partidului, care asigură participarea activă a tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, a întregului popor la elaborarea și îndeplinirea politicii interne și externe a țării, la conducerea întregii vieți economico-sociale și politice. În acest cadru, înființarea consiliilor naționalităților, organisme proprii, cu caracter consultativ și reprezentativ, componente ale

Frontului Democratiei și Unității Socialiste, se înscrie ca o creație originală a partidului nostru, a secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, menită să asigure participarea activă a maselor de oameni ai muncii de diferite naționalități la dezvoltarea economiei și culturii, la conducerea treburilor politice și obștești, cit și la acțiunile concrete de rezolvare a problemelor specifice populațiilor respective.

Avind loc în climatul de puternică angajare revoluționară a întregului popor pentru realizarea exemplară a sarcinilor de plan pe acest an și pe întregul cincinal, plenara noastră ne oferă prilejul ca, în spiritul orientărilor și indicațiilor for-

muncii de naționalitate maghiară și germană

tatea, care prețuiește marea valoare umanistă a prieteniei între popoare, nu poate să nu condamne și să nu respingă cu indignare asemenea fapte nedemne, care urmăresc să semene vrajbă și neîncredere între națiuni, făcând jocul forțelor reacționare, imperialiste, al adeptilor revizionismului și revanșismului.

În încheiere, vă rog să-mi

permițeti să dau glas atașamentului deplin al tuturor oamenilor muncii din județul Arad, fără deosebire de naționalitate, la politica internă și externă a partidului și statului nostru, angajamentului patriotic de a face totul pentru înălțarea României socialiste pe cele mai înalte culmi ale progresului și civilizației.

Cuvîntul tovarășului Hegeduş Ladislau

Mult stimate și iubite tovarășe
Nicolae Ceaușescu,
Stimate tovarășe, stimați tovarășii,

Mobilizarea conștiință, profund angajată a tuturor energiilor umane și materiale de care dispune patria noastră socialistă reprezintă, în acest timp al înfăptuirilor fără precedent din istoria României, o atribuție de cea mai mare importanță a celor pentru care preocuparea neprețuită energiilor umane constituie înseși obiectul și vocația menirii și existenței lor.

Ideea călăuzitoare, idee-torță izvorâtă din profunda dragoste și încredere în conștiința devotamentului și capacitățile de creație ale poporului, formulată în expresii de excepțională purtare de pătrundere de către secretarul general al partidului, președintele Republicii, tovarășul Nicolae Ceaușescu, călăuzește strălucit întreaga activitate în acest domeniu fundamental al formării conștiinței, al modelării unui om în care să se imbine armonios capacitățile morale și fizice, patriotismul, spiritul civic și competența profesională, gândirea și acțiunea înrăzneață, dar și profunda responsabilitate.

Secretarul general al partidului nostru reafirmă permanent înalta sa apreciere la adresa oamenilor minunați ai acestei țări pentru care nu există cuvîntul „nu se poate” și ale căror capacități, pe deplin vedite în înfăptuirea întregii construcții socialiste de azi, constituie chezașia transunerii faptelor marilor planuri de țară, conținute în documentele Congresului al XIII-lea al partidului, pentru îndeplinirea depășirea sarcinilor actualului cincinal al revoluției științifice și tehnice, al noii revoluții industriale și a eficienței economice superioare.

Această încredere se bazează în înaltele calități de omenie, inteligență, talent, forță de creație cu care sunt înzestrați oamenii care le-au dovedit din strămoși omenii acestor vremuri, dar ne onorează și noi, cei care slujim în sfera educației și culturii, o educație care trebuie să acționeze permanent, în larg orizont, urmînd evoluția fiecărei individualități, la vîrstele fragede pînă la maturitate. Și într-adevăr, de la instituția școlară, trecînd prin școlile muncii, în care se oțetesc caracterele, se ascute inteligența și competența, în care afirmă și mai puternic sentimentul patriotismului înflăcăat, al colaborării și înțelegerii între popoare, urmînd înalta calitate a partidului — pe tot secul complexei acțiuni de creație revoluționară, crezul în înaltă omenie al încrederei în popor, în binele și frumosul oamenilor, exprimat de tovarășul Nicolae Ceaușescu, se materializează într-o vastă și întreruptă acțiune constructivă umană.

Pentru oricine se apleacă, pătrunde de respect pentru adevărul istoric al acestor minunate străvechi vetre de civilizație asupra semnificației esențiale a unor fapte de civilizație culturală, apare cu limpede că marea majoritate a poporului, oamenii acestor locuri, fără deosebire de naționalitate, au aparținut, erau stăpîniți de aceeași dragoste pentru meleagurile natale, de dorința de a-și făuri prin muncă o viață mai înfloritoare, pasiunea pentru frumosul, mările la vrajbă și dezbinare, căci din nefericire au căzut și asemenea îndemnuri, pornit doar din rindurile minorității arrogante care-și privilegiază, ale unor părți reacționare, ele nereușind să trezească ecouri în rîndurile maselor, căci acestea erau pline prin sentimente de solidaritate în lupta pentru instituirea unor relații sociale mai

Adevărații oameni de cultură au fost dintotdeauna purtătorii de cuvînt ai simțămîntelor populare de dragoste și omenie, dînd glas în scrierile lor, indiferent de limba în care au fost redactate, ca și în limba universală al muzicii și picturii, admirației față de acest iubit pămînt natal, înțelegerii și respectului pentru oameni, pentru cultura și obiceiurile specifice pentru vrednicie și talent. Iar torța acestor străvechi și nobile simțămînturi și gânduri se înalță astăzi, cu strălucire, sub cerul senin al socialismului, simbolizînd înfrățirea, încrederea, deplina egalitate în drepturi, lupta unită pentru o viață mai bună.

Un exemplu cultural din neamăratele altele: cite orașe ale lumii se pot lăuda, asemenea Timișoarei, că valorile lor culturale se pot exprima simultan, pe deplin liber, în patru limbi diferite, atît pe scenele teatrelor, în ziare și publicații periodice, precum și în cărți? Iar exemple similare oferă și alte localități din țară.

Colorarul pe plan cultural al acestei politici de egalitate deplină, de stimulare a personalității creatoare a talentelor, de înflorire a unei culturi originale, profund angajate în promovarea nobililor idei ale socialismului și comunismului, de asigurare a accesului deplin al întregului popor la făurirea și însușirea culturii îl constituie, fără îndoială, Festivalul Național „Cîntarea României”. Permițeti-mi cu acest prilej să omagiez strălucita gândire umanistă care a instituit festivalul fără precedent în istoria țării, să-mi mărturisesc încă o dată cel mai profund respect, a lăsa stimă și dragoste, în întreaga admirație față de cel care și-a dedicat viața fericirii și prosperității acestui popor, secretarul general al partidului, președintele României socialiste, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Permițeti-mi, totodată, să exprim cele mai aplese și respectuoase mulțumiri tovarășei academician doctor inginer Elena Ceaușescu, prim viceprim-ministru al guvernului, președintele Consiliului Național al Științei și Inventivității, pentru îndrumarea cu înaltă competență și sprijinul permanent acordat activității de creație științifică și artistică, muncii politice-educative și culturale desfășurate de organele și instituțiile de cultură.

Este pe deplin limpede acum, la încheierea fazei de masă a celei de a șasea ediții a acestui măreț manifestări, care a adus în calitate de creatori și interpreți, în cluburi, în case de cultură și cămine culturale, pe scene și în sălile de expoziții, milioane și milioane de oameni al muncii români, maghiari, germani și de alte naționalități că acest grandios festival exprimă cu pregnanță înflorirea culturii României contemporane. De aceea consider oportun să adăugăm cunoscutul caracteristică date „Cîntării României” ca festival al muncii și creației libere, să adăugăm deci și ideea de înfrățire, de unitate — festival al muncii, creației libere și înfrățite, festival al unității de nezdruccinat a întregului popor în jurul partidului, al secretarului general, tovarășul Nicolae Ceaușescu. E o realitate incontestabilă ce atestă excepționala principalitate socialistă a politicii naționale înfăptuite în România.

Iată de ce considerăm ca fiind anacronic și de-a dreptul răuvoitoare acțiunile propagandistice situate sub semnul așa-zisel „apărării a drepturilor omului”, strădaniile lamentabile ale unor indivizi și cercuri dubioase care, orbiti de propriile lor himere, încearcă, pînă și în diferite foruri internaționale, să defălmeze, să mistifice istoria și, recurgînd la arsenalul unei ideologii pe care omenirea ar fi trebuit s-o îngroape demult, presară iar ura și învrăjbirea între popoare, dînd

astfel apă la moară ideilor revanșarde, revizioniste, naționaliste și șovine, ațîțitorilor la război, la confruntări armate. Și mai surprinzătoare este apariția în străinătate, chiar în unele țări socialiste vecine, mai recent în Ungaria, a unor lucrări și studii în care adevărurile științifice despre istoria României sint denigrate și falsificate, căutînd să se acrediteze ideea că aria de formare a poporului român s-ar situa undeva în sudul Balcanilor, sugerîndu-se că alții ar avea drepturi asupra părții de nord-vest a țării, lucrări în care românii sint omiși din Transilvania sau chiar din Moldova și Muntenia. Se exprimă, așadar, nostalgia după marile imperii, constituite prin jaf și agresiune și menținute prin forța baionetelor, poziție care caută să ațîțe spiritele și să tulbure liniștea oamenilor muncii de diferite naționalități, înfrății de secole pe pămîntul scump al patriei noastre. Cu atît mai puțin se justifică faptul că asemenea lucrări poartă girul unor înalte academii, al unor oameni de cultură, miniștri chiar — ale căror aspirații ar trebui să se îndrepte spre slujirea adevărului și umanismului, a unor idealuri de prietenie, colaborare și bună înțelegere, sentimente care animă în fond popoarele vecine și prietene. Nu restringerea contactelor, nu debatarea de calomnii, nu insinuarea și amestecul în treburile interne este calea dezvoltării colaborării și întăririi frăției dintre țările socialiste. Dacă vrem ca omenirea să trăiască în tihnă, dacă vrem ca planeta aceasta atît de zbruciumată să nu se spulbere în neant, să nu permitem nimănui să scormonească în cenușa metodelor de tristă amintire, ci să apelăm la faptele frumoase, pilduitoare ale înaintașilor, care îndeamnă la muncă pașnică, la prietenie, frăție, colaborare, la pace.

Există în gândirea românească, la toate popoarele, cred, zicale precum „fă-ți ordine în propria-ți ogradă” înainte de a huli curtea vecinului”, sau „vezi paiul din ochiul altuia, dar nu vezi birna din ochiul tău”, Firește, țara noastră nu este o insulă în mijlocul unui ocean și n-a fost prin urmare ferită de urmările crizelor economice mondiale sau europene și, deci, nici de urmările crizelor energetice și de anumite materii prime, după cum în procesul construcției socialiste au existat și la noi lipsuri, neajunsuri, neîmpliniri. Dar așa cum a dovedit-o de-atîtea ori pe parcursul istoriei, poporul nostru, avînd în frunte un partid încercat, Partidul Comunist Român, un conducător înțelept, un revoluționar vizionar, tovarășul Nicolae Ceaușescu, știe să-și rezolve singur problemele, fără sfaturile atotștiutoare ale altora.

În România asigurarea drepturilor egale pentru toți cetățenii, fără deosebire de naționalitate, este evidentă nu numai în dezvoltarea economică, în accesul la cultură și pregătire profesională, cit și în asi-

gurarea participării, fără discriminare, la înfăptuirea actului de conducere în toate secțiile din cadrul sistemului nostru democratic și organismelor democratice existente la toate eșaloanele, de la consiliile oamenilor muncii din întreprinderi pînă la Marea Adunare Națională.

Știm, mult stimate tovarășe secretar general, că și în domeniul culturii și artei mai avem încă multe de făcut pentru a răspunde înaltei dumneavoastră comandamente Sintem conștiinți de faptul că diversele genuri artistice rămîn în continuare datoare realităților contemporane, exigențelor de ordin ideologic și politic, că trebuie să facem eforturi mai

mari pentru legarea mai strînsă a activităților politico-educative și cultural-artistice de cerințele proprii fiecărui loc de muncă. Tocmai de aceea convingerii că, așa cum spunea poetul, „Viitor de aur țara noastră are”, îi adăugăm angajamentul nostru de conștiință, al activiștilor Consiliului Culturii și Educației Socialiste, al tuturor oamenilor de cultură și artă, fără deosebire de naționalitate, să facem totul pentru ca prin mijloacele culturii să ridicăm pe trepte mereu mai înalte nivelul de conștiință al poporului și prin aceasta să determinăm progresul tot mai puternic al scumpei noastre patrii, Republica Socialistă România.

Cuvîntul tovarășului Hajdu Gyözö

Mult stimate și iubite
tovarășe Nicolae Ceaușescu,
Stimate tovarășe, stimați tovarășii,

Este o mare onoare pentru mine să încep prin a-l omagia pe mult iubitul nostru conducător care, spre bucuria și fericirea noastră, a tuturor, este din nou prezent printre noi la această plenară comună. El omagiez din adîncul inimii pe genialul conducător de partid și de stat, cîtorul României moderne, bărbatul viteaz și eroic, stegar al libertății și independenței naționale, erou al păcii, simbol al României de azi și de mine, al egalității în drepturi și al frăției, legendar luptător revoluționar — tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Vă rog să-mi permițeti, mult stimate și iubite tovarășe Nicolae Ceaușescu, ca, în calitatea mea de scriitor și om de presă, român de naționalitate maghiară, să vă mulțumesc pentru strălucita operă revoluționară de înestimabilă valoare, care va rămîne mereu vie în conștiința poporului român, cu care ați îmbogățit viața de zi cu zi a patriei noastre, pentru tot ceea ce ați făcut și faceți în interesul patriei și poporului nostru, pentru a rămîne uniți în cuget și-n simțiri, pentru fericirea tuturor fiilor patriei noastre.

Limba maternă a fiecăruia dintre noi s-a innobilat în zilele noastre exprimînd idealuri noi și traducînd în fapt de viață reală aspirația de veacuri a poporului nostru, de libertate și independență deplină, redînd în română, maghiară sau germană, aceeași dragoste de patrie, același atașament fierbinte pentru meleagurile străbune, pe care ne-am născut, trăim și vor trăi urmașii noștri.

Trebuie să recunoaștem însă că, dîncolo de limba maternă a fiecăruia, există o limbă unică: hala de montaj, strungul, eprubeta, schela, macaraua, tractorul sau combina cunosoc o limbă comună — limba muncii, a competenței profesionale, a abnega-

ției, disciplinei și eticii comuniste. Limba comună, a conștiinței socialiste și a patriotismului socialist, pe care, independent de apartenența națională și de graiul moștenit de la mamele noastre, o afirmăm cu toții împreună. Aceasta e limba concepției revoluționare despre viață a partidului nostru pe care noi, scriitorii, trebuie să ne-o însușim mai bine, ca în anii care vin să realizăm opere pe măsura timpului revoluționar pe care-l trăim, a viitorului prefigurată în Programul partidului.

Dumneavoastră, mult stimate și iubite tovarășe Nicolae Ceaușescu, ați exprimat convingerea fermă a noastră, a tuturor, atunci cînd ați spus că pentru un scriitor nu poate exista o sarcină mai înălțătoare, mai sfîntă, decît slujirea partidului, a țării și poporului său, decît să scrie despre acel erou al vieții și muncii care transpun în viață unitatea și frăția noastră, mărul vis al întregului popor, socialismul și comunismul. Avem datorita sfîntă ca pe viitor să reflectăm și mai profund în operele noastre sentimentul puternic, înălțător, care ne leagă pe noi toți de unica noastră patrie iubită, adevărată vatră a frăției, România socialistă, dînd glas unității de nezdruccinat a poporului nostru, răspunzînd din adîncul inimii cuvîntelor dumneavoastră de neuitat, pe care le purtăm mereu în suflete:

„Din nou, tovarășii,
să facem legămînt,
Uniți în veci să fim în crez
și-n gînd,
Să apărăm uniți ce-avem
mai sfînt:
Poporul, comunismul, pacea
pe pămînt!”

Alci și acum, mereu la locurile noastre de muncă, prin faptele noastre, rostim mereu acest legămînt.

A devenit un adevăr cunoscut în întreaga lume că partidul nostru revoluționar, Partidul

(Continuare în pagina 10)

Ședința comună a consiliilor oamenilor muncii de naționalitate maghiară și germană

(Urmare din pagina 9)

Comunist Român, a dat o justă rezolvare problemei naționale în patria noastră, în spiritul materialismului dialectic și istoric, al socialismului științific. Ca un rezultat al acestei victorii istorice, România socialistă a devenit mama iubitoare a fiecăruia dintre noi, care-și iubește cu aceeași dragoste nedrămuțată toți fiii, asigurând egalitate deplină, în toate domeniile, tuturor oamenilor muncii, patrie care nu are nici privilegiați, nici fii vitregi, pentru că ea pretinde de la fiecare fiu al ei numai adevărul, numai munca egală și cinstită. Întâlnim în viața de zi cu zi mii de dovezi grătoare în acest sens, una din ele fiind chiar literatura maghiară din România, care nu a beneficiat nicicând de posibilitățile de dezvoltare de care se bucură azi, nu a fost nicicând așa de bogată, diversă și variată cum a fost în aceste mai bine de două decenii pe care le denumim cu legitimă mândrie patriotică „Epoca Nicolae Ceaușescu”.

Ce poate fi mai grăitor pentru exprimarea în fapt concret a dreptului naționalității maghiare din România la dezvoltarea vieții sale spirituale, la cultivarea limbii, a culturii, a tradițiilor și obiceiurilor proprii, decît faptul că în România de azi funcționează 10 teatre în limba maghiară, se tipăresc numeroase publicații în această limbă, apar anual un mare număr de titluri de cărți aparținând scriitorilor români de naționalitate maghiară.

Tocmai de aceea noi, cetățenii devotați ai patriei noastre, ne opunem în modul cel mai categoric tuturor încercărilor diversioniste, revanșarde, venite din afară, din partea forțelor reacționare imperialiste sau ale unor cercuri și personalități oficiale din Republica Populară Ungară, din partea tuturor celor care direct sau indirect, insinuant încearcă să pună la îndoială rezolvarea justă și definitivă a problemei naționale în România. Toți oamenii muncii din patria noastră, fără deosebire de naționalitate, condamna, în unanimitate, calomniile cercurilor revizioniste din exterior, menite să falsifice realitățile noastre și istoria poporului român. Sfidînd adevărul istoric în tratate, atlase, studii, reviste, presă și radio se fac eforturi pentru a se acredita ideea că, la venirea lor în Cimpia Pano-nică, triburile ungare ar fi găsit acolo, ca și în Transilvania, un spațiu al tuturor și al nimănui. Trebuie să aducem oare noi acestor „specialiști” aminte că în timpurile cînd populația migratoare ungro-finică s-a sedentarizat în aria spațiului Carpatic exista o cultură și o civilizație autohtone, o organizare statală puternică, de peste o mileniu, în măsură să opună o dirză rezistență penetrației oștilor arpadiene? Este un adevăr de netă-

găduit că românii au fost cei care din vechime au durat o civilizație temeinică în această parte a Europei și că de la ei au preluat valori esențiale toți cei care în decursul vieților lor au venit în contact cu ei. Cum este posibil ca în „Istoria Transilvaniei”, apărută sub egida Academiei Ungare de Științe și coordonată de însuși ministrul culturii, să fie întinată, să fie profanată memoria unor personalități, conducători de țară și de oști români, cum au fost Ioan de Hunedoara, Mihai Viteazul, Avram Iancu și alții? Cui folosește profanarea memoriei acestor personalități care cu eroism, plină la sacrificiul suprem au luptat pentru eliberarea poporului român și, în același timp, unii dintre ei și pentru salvarea existenței poporului ungar?

Nu e greu să înțelegem că unele cercuri revanșarde, iredentiste și revizioniste, mai îndepărtate sau apropiate geografic, prin astfel de lucrări provocatoare pun la îndoială legitimitatea istorică a granițelor stabilite după cel de-al doilea război mondial, se situează, în realitate pe pozițiile fostelor clase dominante din trecut, pe pozițiile horthysmului, care au cultivat vraibă și disprețul față de valorile altor popoare.

Poporul nostru nu a uitat nici o clipă durerea și jertfa de sine cu care a fost plătită în trecut învrăjbigerea oamenilor

muncii, a popoarelor. Unitatea de granit a poporului nostru este de nezdruccinat, pentru că inimile mihoanelor de oameni, inima noastră, a tuturor, aparține pe de-a-ntregul partidului nostru revoluționar, Partidul Comunist Român! Inima și faptele noastre cinstesc glorioul nostru partid, poporul, ai cărei fii sîntem, fără deosebire de naționalitate, iubita noastră patrie comună, România socialistă, aduc prînc de recunoștință ctitorului României moderne, marelui nostru conducător, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Permiteți-mi, mult stimate tovarășe Nicolae Ceaușescu, să reamintesc în acest cadru solemn pentru toți fiii acestui pămînt minunatele cuvînt-angajament care au fost rostite cu atita vibrație patriotică de dumneavoastră:

Dușmani de vor vro! să te sugrume,
Cu brațul nostru te vom apăra,
Vom face totul să trăiești în lume
Egală — între popoare,
țara mea!

„Trăiască eroul de azi și de mine al României, simbolul egalității noastre în drepturi, al vieții și unității noastre!”

„Trăiască Eroul păcii mondiale, tovarășul Nicolae Ceaușescu!”

Cuvîntul tovarășului Gerhard Konnerth

Mult stimate și iubite tovarășe secretar general Nicolae Ceaușescu,

Stimate tovarășe, stimați tovarășii,

Îmi îndeplinesc cu deosebită mîndrie patriotică mandatul de inimă și conștiință de a aduce secretarului general al partidului și cu acest prilej un călduros și respectuos omagiu din partea oamenilor muncii de naționalitate germană din județul Sibiu, al colectivului revistei „Forschungen zur Volks- und Landeskunde”, al cărei crez politic fundamental izvoară din conștiința apartenenței noastre la o naționalitate conlocuitoare care, de-a lungul veacurilor, a dăltuit împreună cu națiunea română, din granițul istoric, România de azi, și care își împletește, în prezentul glorios al „Epocii Nicolae Ceaușescu” hărnicia și patriotismul în cununa de lauri a României socialiste.

În acest climat de angajare revoluționară, orientările, tezele și îndemnul tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretar general al partidului, Erou între eroii națiunii române, prominentă personalitate politică

a lumii contemporane, de ale cărei gândire culezătoare și activitate neobosită sînt lezate cele mai mărețe înfăptuiri din istoria patriei noastre, reprezintă pentru toți fiii țării, fără deosebire de naționalitate, un însuflețitor program în munca plină de entuziasm pusă în slujba progresului și propășirii României socialiste, a bunăstării materiale și spirituale a poporului.

Asemenea tuturor cetățenilor patriei, locuitorii plaiurilor sibiene — români, germani și maghiari —, animați de comunitatea de interese și voință făurită în decursul a sute de ani de istorie, de luptă comună pentru o viață mai bună pentru înfăptuirea idealurilor de dreptate socială, au desfășurat în anul trecut o activitate plină de abnegație pentru realizarea sarcinilor de plan în profil teritorial.

Raportez plenarei că în primul an al cincinalului industriei sibiene a realizat peste prevederi o producție-marfă în valoare de aproape 300 milioane lei, întrecut spor fiind obținut prin creșterea productivității muncii. S-au asimilat 56 de tehnologii, ponderea produselor noi, modernizate, fiind de

aproape 21 la sută față de 19.8 la sută cit s-a planificat. S-au realizat însemnate reduceri la cheltuielile totale și materiale. În agricultură — ramură de bază a economiei județului — lucrătorii ogoarelor sibiene au acționat cu mai multă răspundere pentru realizarea obiectivelor noii revoluții agrare, pentru făurirea unei agriculturi intensive, de mare randament, reușind să obțină cele mai mari producții de cereale, fructe și legume din istoria județului, paralel cu realizarea unor sporuri însemnate la toți indicatorii din zootehnie.

Cu înaltă răspundere s-a acționat și în domeniul pregătirii și perfecționării forței de muncă în rol deosebit reușind. În acest context, învățămîntului de toate gradele. În județul Sibiu funcționează un mare număr de unități prescolare și scolare cu limba de predare germană, în care sînt cuprinși numeroși copii și elevi, ceea ce constituie o măturie elocventă a politicii partidului și statutului nostru privind dezvoltarea învățămîntului în limbile naționalităților conlocuitoare. Raportez plenarei că în spiritul hotărîrilor primului Congres al Științei și Învățămîntului, al prevederilor Programului privind asigurarea forței de muncă și dezvoltarea învățămîntului, elaborat sub îndrumarea nemilcicită a tovarășei academiciene doctor inginer Elena Ceaușescu, careia îi aducem și cu acest prilej omagiul nostru fierbinte, toate cadrele didactice din județul nostru au avut permanent în vedere că dezvoltarea intensivă a economiei, noua revoluție tehnico-științifică și agrară impun o nouă revoluție și în nivelul de formare a cadrelor, în modul lor de a gândi și acționa.

Prin grija partidului și statutului nostru, personal a tovarășului Nicolae Ceaușescu, cetățenii români de naționalitate germană beneficiază de condiții optime de dezvoltare a creației originale, în limba maternă, de promovare a valorilor culturale proprii. O expresie concludentă în acest sens o constituie și activitatea editorială, ziarele și alte publicații în limba germană. Însăși revista „Forschungen” careia, încă din anul 1959, îi revine sarcina să valorifice, ca o publicație științifică periodică în limba germană, cercetările oamenilor de știință în domeniile istoriei, etnografiei, istoriei literare și a lingvisticii și să răspundă exigențelor cerute unui mesager al științei românești în străinătate.

Toate acestea demonstrează pe deplin libertatea de creație

și exprimare caracteristică societății noastre socialiste. Viată de zi cu zi, realitatea de netăgăduit a mărețelor înfăptuiri ale societății noastre, la care cetățenii români de naționalitate germană își aduc o contribuție importantă, cadrul larg democratic care permite participarea tuturor cetățenilor patriei, fără deosebire de naționalitate, la elaborarea și fundamentarea hotărîrilor majore privind dezvoltarea României socialiste, reprezintă tot atite dovezi de netăgăduit ale justitei politicii naționale promovate de Partidul Comunist Român.

Vă rog să-mi permiteți, mult stimate și iubite tovarășe secretar general, să reiau cu vîntele rostite de unul dintre vorbitori în plenara noastră de ieri: Ce s-ar fi întîmplat cu populația germană de aici dacă prin absurd, Transilvania n-ar fi unită cu patria noastră în 1918. — unire-la care s-ar fi svăbil și-au dat adeziune deplină?

Desigur că prin noianul legi de deznationalizare, de maghiarizare forțată și-ar pierdut identitatea națională așa cum s-a întîmplat cu mulți români care au căzut victimă opresiunii ungare sau ar împărțit soarta sutelor de mii de evrei care în timpul dictaturii horthyste au fost deportați și exterminați în lagărele fasciste ale morții.

Iată de ce și noi, oamenii muncii de naționalitate germană, respingem cu fermitate toate ideile revanșarde, revizioniste puse în circulație în unele studii, articole și alte lucrări de propagandă din R.P. Germană care falsifică în mod grosolan și trecutul istoric al naționalității noastre, făgînd acest fel nu numai poporului român, dar și oamenii muncii de naționalitate germană.

Vă asigurăm, mult iubite stimate tovarășe secretar general Nicolae Ceaușescu, că vom apleca și în viitor cu respect și respect asupra trecutului nostru istoric comun, vom însuși valorile morale și faptele de bărbăție ale prezentei eroice și vom rămîne dinciosii crezului nostru politic fundamental, acela de slujii cu dăruire idealurile cre de progres material și ritual al patriei noastre socialiste, libere și suverane, pace și înțelegere cu toate poarele lumii.

(Urmare din pagina 2)

Ceaușescu, aducem un respectuos și vibrant omagiu patriotului înflăcărat, luptătorului încercat, care de douăzeci și doi de ani conduce destinele acestei țări cu înțelepciune, clarviziune și nesecat spirit revoluționar, de numele căruia sînt legate pentru totdeauna marile înfăptuiri obținute în domeniul rezolvării juste, în spiritul materialismului dialectic și istoric, al socialismului științific, a problemei naționale în România, asigurarea și garantarea drepturilor și libertăților democratice pentru toți cetățenii țării, indiferent de limba pe care o vorbim.

În aceste momente de intensă trăire patriotică, oamenii muncii de naționalitate maghiară și germană, urmînd exemplul dumneavoastră, îndemnul mobilizatoare pe care ni le-ați adresat, se angajează în mod solemn în fața dumneavoastră, mult stimate și iubite tovarășe Nicolae Ceaușescu, să acționeze și pe viitor, umăr la umăr, în deplină unitate cu întregul popor, cu totală dăruire pentru înfăptuirea hotărîrilor celui de-al XIII-lea Congres, a întregii politici interne și internaționale a partidului și statului, aducîndu-ne în felul acesta contribuția conștientă la continua înflorire a scumpei noastre patrii — Republica Socialistă România.

Însușindu-ne exigențele formulate de dumneavoastră

cu privire la direcțiile și căile de acțiune a consiliilor oamenilor muncii de naționalitate maghiară și germană, vă încredințăm că vom pune în centrul activității noastre politico-educative cultivarea sentimentelor de dragoste nemărginită față de patrie și popor, minunatele tradiții de luptă comună, întărirea prieteniei și frăției dintre toți cetățenii patriei, iar cei ce vor încerca să se amestece în treburile noastre interne, să ponească realizările societății noastre socialiste, trecutul istoric al poporului român sau să prezinte denaturat modul în care a fost soluționată problema națională în țara noastră vor primi riposta curențită, izbîndu-se de unitatea de granit a tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, în jurul Partidului Comunist Român.

Ferm hotărîți de a da viață prevederilor celui de-al 8-lea cincinal, care ne călăuzesc spre un viitor demn și fericit, vă rugăm să ne permiteți să vă adresăm din adîncul inimii, dumneavoastră, mult stimate și iubite tovarășe Nicolae Ceaușescu, încercat conducător al partidului și statului, ctitor al României moderne, cel mai iubit fiu al poporului, precum și tovarășei academiciene doctor inginer Elena Ceaușescu, eminent om politic și militant revoluționar, personalitate prestigioasă a vieții noastre științifice, savant de renume mondial, urarea noastră de viață lungă, sănătate și multă putere de muncă, consacrate fericirii poporului, bunăstării tuturor

fiilor patriei, triumfului socialismului, păcii și colaborării între popoare.

Să ne trăiți mulți ani, iubite și mult stimate tovarășe secretar general al partidului nostru!”

În sală răsună din nou entuziaste aplauze, urmează ovații. Se scandează îndelung „Ceaușescu — P.C.R. — Ceaușescu și poporul!”, „Stima noastră și mîndria noastră — România!”, „Ceaușescu să trăiască, România să-nflorească!”, „Ceaușescu — eroism, România comunism!”, „Ceaușescu — România, pacea și prietenia!”, „Ceaușescu — Pace!”

Participanții au aclamat cu înflăcărare pentru glorioul nostru partid comunist și secretarul său general, pentru eroul popor român, constructor victorios al socialismului și comunismului, pentru patria noastră liberă și înfloritoare.

Această atmosferă de intensă trăire patriotică a fost vibrată în lumină unitatea de nezdruccinat a tuturor fiilor țării — români, maghiari, germani și de alte naționalități — în jurul partidului, al secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, unitate ce constituie forța și trîncicia societății noastre, garanția înfrîngerei neabătute a României pe calea socialismului și comunismului, a bunăstării și păcii.

Omagiu de recunoștință

DIN cîte metafore și simboluri a inspirat poezilor femeia, răspîdită în om ca o mireasmă-ntr-o pădure — cum zicea Tudor Arghezi —, din cîte aforisme, proverbe și maxime au țesut în jurul ei mințile înțelepților, din cîte versuri și romane s-au scris pentru a o defini, parcă nimic nu s-ar potrivi, acum și aici, mai mult decît atributele: **mamă, iubită, soție și soră, tovarășă de muncă și de viață.**

O vorbă adevărată, simplă și sinceră e floarea cea mai potrivită pentru ziua de **8 Martie**, Ziua internațională a femeii de toate rasele și de pe toate continentele, Ziua care simbolizează lupta pentru obținerea statutului de egalitate a femeii în drepturi cu bărbatul în toate sferile activității.

Femeia-mamă a perpetuat viața pe pămînt; cu piciorul pe leagăn, cu miinile spălînd scutece, torcînd sau croșetînd, a crescut copiii mari, i-a hrănit, i-a educat, le-a sădit în suflet dorul românesc și i-a făcut oameni de omenie. **Femeia-soție** a fost și este cheagul familiei adevărate. Nu degeaba pe frontispiciul caselor medievale de la Amboise era aproape obligatoriu săpată inscripția: **După pasăre cunoști cuibul, după femeie, căminul.** E o inscripție simbolică, demnă să figureze pe frontispiciul oricărei case. Firește, multă vreme femeile n-au fost constructori, deși simbolice, pentru că zidurile să dureze, au fost zidite de vii în ele, ca Ana lui Manole în mănăstirea de la Argeș. Femeile, cel mai adesea, n-au fost și nu sînt zidari care să înalte case; ele pot, însă, să dureze cel mai bine un cămin (familie), pentru că acesta nu se ridică numai din cărămidă și piatră, ci mai ales din suflet, dăruire și iubire, și nu o dată din renunțare și jertfă. Cîți scriitori, artiști și savanți nu-și datorează și nu și-au dedicat opera soțiilor care i-au ajutat să creeze!

Opere, ale atîtor sculptori, de la Praxiteles la Rodin, ale atîtor pictori, de la Leonardo da Vinci la Luchian, ale atîtor scriitori, de la tragedia greci și Homer la Vergilius, Catul și Ovidiu, de la Petrarca și Dante, Ronsard și Villon, la Shakespeare și de la el la maria romantici, precum Eminescu, iar de la aceștia la scriitori celebri ai literaturii actuale, au proslăvit femeia și iubirea, lăsînd posterității femeii simbol care reprezintă în viața omenirii peste milenii de speranțe, calamități și războaie, străchiparea celor mai profunde semnificații umane: frumusețea, grația, devotamentul, vișarea, maternitatea, temeiuri ale miturilor, ale aspirațiilor de bine și de pace pe pămînt.

Odinioară, femeia era, în perioadele pașnice, numai a căminului și-a economiei casnice. Ea însămința cinipa, de pildă, o culegea, o topea, o melița, o torcea în fire de tort pe care le māvădea și le urzea și în nopțile tirzii de iarnă le țesea ca o vrednică și fidelă Penelopă, pentru a-și îmbrăca familia. Mă gîndesc la vremuri de pace, pentru că în vremea de război, cînd noiștri trebuiau să alunge cotropitorii, românca devenea „fata de la Cozia”, „eroina de pe Jii”, „fetele de pe Olt” care au ajutat armata noastră să treacă apa cu „unda căruntă”, sau luptătoare antifascistă și militantă activă pentru o lume nouă, mai dreaptă și mai bună.

ANII socialismului au schimbat radical statutul social al femeii, care ocupă acum o pondere tot mai importantă în economia națională, în știință și în cultură, în viața politică și obștească. În contextul mutațiilor extraordinare petrecute în societatea românească, femeia-mamă, femeia-soție, femeia-educatoare a noilor generații e, totodată, muncitoare de înaltă calificare în fabricile și uzinele noastre moderne, e savant în institutele de cercetare și în marile laboratoare, e medic și inginer, economist și profesor, om politic, de la primar la prim-secretar de județ și membru în forurile superioare de conducere ale statului și partidului, creatoare inspirată de diverse valori materiale și spirituale, care dau pe deplin măsura epoeică a Epocii Nicolae Ceaușescu.

Așa cum remarca secretarul general al Partidului în recenta **Cuvîntare** de la ședința comună a consiliilor oamenilor muncii de naționalitate

maghiară și germană, înfățișînd marile realizări ale poporului nostru în construcția socialistă, subliniînd temeiurile social-politice ale drepturilor omului așa cum sînt înfăptuite în patria noastră: „Sînt țări unde și din punct de vedere politic dreptul femeilor este limitat. Din punct de vedere social, am asigurat și în acest domeniu, deplina egalitate în drepturi. Vedeți numărul mare de femei care sînt prezente aici. Cunoașteți prezența lor în conducerea partidului, în Marea Adunare Națională, în toate forurile de conducere ale societății noastre.”

În acest context, întreaga noastră națiune socialistă urmărește cu admirație, recunoștință și profund respect activitatea prodigioasă în domeniul științific și politic a tovarășei academician doctor inginer Elena Ceaușescu, savant de reputație mondială, membru al Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., prim-viceprim-ministru al guvernului, președintele Consiliului Național al Științei și Învățămîntului, care conduce întreaga activitate de cercetare a noi și noi taine ale naturii și universului, orientînd știința, cultura și învățămîntul românesc pe o cale rodnică, pe care să-și poată aduce o contribuție tot mai însemnată la îmbogățirea tezaurului științific național și universal. Există în economia românească, în agricultură și industrie, în institutele de cercetări și în învățămîntul superior, în cultură, în toate sectoarele de activitate femei cu o pregătire excepțională, cu care societatea socialistă românească mindrește. Rezultatele talentului și ale muncii lor sînt admirabile, cu ecouri pozitive nu numai în știința și cultura națională, ci și peste hotare.

Grija partidului nostru pentru promovarea femeii a scos cu prisosință în evidență asemenea trăsături, deschizînd accesul femeii spre noi profesii la care altădată drumul le era barat.

Prin talentul, pregătirea și personalitatea ei, femeia și-a ocupat locul binemeritat în societatea noastră, aducîndu-și o contribuție substanțială la edificarea noii societăți și a omului nou, la înflorirea științei și culturii.

CINE nu-și dă seama ce fantastică punte de cunoaștere și comunicare dintre oameni aparținînd diverselor popoare realizează femeile scriitoare, prin cărțile lor? Cît de mult și convingător mărturisesc ele lumii felul nostru de-a fi și de-a gîndi, concepția noastră despre lume și viață, despre Bine și Rău, Frumos și Urît, Dragoste și Întelegere, Familie și Societate, Pace și Război. La fel artistele plastice, artistele din toate sectoarele artelor interpretative — cu cîtă personalitate și strălucire contribuie la cunoașterea reciprocă, la încrederea și stima dintre oameni, la apărarea păcii și a vieții pe pămînt.

Am evocat aici motive suficiente care ne determină să purtăm femeilor respect și să le omagiem din toată inima cu prilejul zilei de 8 Martie, Ziua Internațională a Femeii, al cărei destin istoric vorbește limpede de însăși evoluția societății moderne.

În această perspectivă, politica partidului și statutul nostru privitoare la statutul femeii în societate este un strălucit corolar al unei autentice democrații.

Cu prilejul aceleiași zile sărbătorești, nu putem uita, însă, că pe glob mai există încă femei care duc o viață de sclave. Mai există legi rasiale, șovine și discriminatorii, care pun femeia în imposibilitatea de a se cultiva și instrui, de a nu putea să-și aleagă meseria dorită, iar dacă, totuși, reușește să o practice, să nu fie remunerată egal cu bărbatul. Asemenea discriminări sînt o rușine a veacului al XX-lea.

O asemenea situație n-o poate rezolva radical decît pacea generală, democrația autentică, o nouă ordine economică și morală, dezarmarea și colaborarea frățescă dintre toate popoarele lumii.

Fie ca 8 Martie 1987 să deschidă drum de primăvară spre asemenea nobile idealuri și înfăptuiri.

Ion Dodu Bălan

OMAGIU de IACOB LAZĂR
(Din expoziția consacrată Zilei Internaționale a femeii — Sala Dalles)

Mîinile tale

Frumoase sînt mîinile tale, mamă,
Mereu le-ai purtat la vedere
Peste ele-au trecut clipele, anii,
Ele ț-au fost cea mai mare avere.

Frumoase sînt mîinile tale, mamă,
Cu bucurie astăzi ț le sărut,
Cu ele-ai frămîntat piinile
Cu ele-ai sfîrșit o zi și alta-i început.

Frumoase sînt mîinile tale, mamă,
Si azi își au rostul ocolo în sat,
Cu ele sădești în grădinuță flori
Cu ele simți pămîntul cînd este insetat.

Frumoase sînt mîinile tale, mamă,
Mereu le-ai purtat la vedere,
Peste ele-au trecut clipele, anii
Ele ț-au fost cea mai mare avere.

Sînt cîntecul tău

Sînt cîntecul tău, mamă,
Glasul tău de nemurire,
Glasul tău de curată iubire
Dragostea ta mereu vine
Spre mine
Mă-nvîluie cu lumina ochilor
blindă
Ce nu se sfîrșește ci mereu
Crește
Ca un izvor izvorăște
Mamă,
Îți aud vocala dulce a vieții
O păstrez ca o garoafă a bucuriei
Cuvintele mele sînt niște semințe
Ce încolțesc în versul
Ce de ziua ta ț-i dăruiesc.

Fără margini

Mama n-a plecat nicîcînd din sat
Privește ca-ntotdeauna cu speranță
Pină departe
Fără margini e privirea ei
În taina liniștii rămin
Multă vreme lingă lumina
Cuvîntului ei
Privind-o cum își adună anii,
Calzi și roditori
Mama
Își așează gîndul lingă
Inima mea
Azi, îi dăruiesc versul meu
Cîntecul meu
Ca un dor
Ca un legămint, ca un destin
Spre care mă știu mereu plecat
Cu floare de lumină.

Miron Țic

1 martie 1837 -
31 decembrie 1889

J. Creangă

„JUNIMEA” l-a acordat lui Ion Creangă, fără ezitare, dar cu pripită ușurință, epitetul de „scriitor popular”, fără a bănuși o clipă adevărata lui identitate artistică.

Înainte de a frecventa societatea „Junimii”, Ion Creangă avea conștiința operei și el va deveni mare scriitor exclusiv prin propriile sale forțe. Cu o inepuizabilă energie volițională, Creangă își explorează fondul de creativitate și, în acest complex proces, inteligența și imaginația sint elementele complementare ce determină reactivarea resurselor latente ale personalității. Etapa cristalizării vocației creatoare, pregătită printr-o lungă ucenicie la manualele didactice, poate fi situată, cu mai mult sau mai puțină exactitate, între anul 1874 și vara anului 1875. Acum, Ion Creangă sesizează diferența dintre autorul de manuale școlare și scriitor. Cel dintâi sintetizează un volum determinat de cunoștințe, constrins de prevederile unei programe analitice; cel de-al doilea creează o operă și libertatea lui imaginată este ilimitată.

De acum înainte, activitatea creatoare devine pentru Ion Creangă act reflex vital și străduința de a-și materializa gândurile în imagini artistice cu ajutorul cuvintelor constituie modalitatea sa de existență în lume. Creangă are sentimentul că nu poate trăi fără să scrie și munca se transformă într-o permanentă preocupare, pe care au cunoscut-o, sub varii nuanțe, toți marii artiști. Indiferent de stările sufletești trăite, creația rămâne indeletnicirea dominantă pasionantă, deoarece activitatea corespunde tendințelor profunde ale ființei sale.

Continuă să-și îndeplinească zilnic, cantitativ și calitativ, cu identică conștiințiozitate îndatoririle de Institut, în afara oricărui constrînger, fiindcă această-i era firea, dar dincolo de cadrele exercitării profesiei, pasiunea creatoare îi mobiliza în totalitate energia, împingându-l continuu spre obiectul ei.

După cum în Humulești, gospodarul începea munca istovitoare a cîmpului disde-dimineată, tot astfel, în bojdeuca lui, Creangă „se scula de la 4-5 dimineața”, începea să lucreze și continua să scrie într-un ritm constant „de multe ori pînă la orele 8 sau 9 seara”. Odată, „venise în tipografie la 6 oare de dimineață, se puse de lucru [la corectat spalturile. n.n.] pînă la 8 seara, fără să-și facă o țigară.”¹

Scria și la școală. După sfîrșitul orelor și îndoesebi joia, cînd nu se țineau cursuri după-amiaza, Creangă rămânea în clasă cu manuscrisele sale pînă seara tîrziu. Într-o zi, un institutor care îl căuta pe N. Brașoveanu, directorul școlii, se uită pe fereastră și vede un cap aplecat deasupra catedrei „...era Creangă, scria nu știu ce. Ședea acolo de la amiază, de

cînd dăduse drumul elevilor, și nu se dușese nici la prînz.”²

Acasă, îmbrăcat într-un halat croit din „pînza de țară, cu mincile largi și deschise la piept”,³ Creangă scria, iarna, în pat, rezemat cu spatele de perete, iar vara în cerdacul din spate al bojdeucii, pe o saltea. În cerdac, îl găsește Smărăndița, fiica preotului Ioan, cînd îl vizitează odată în bojdeuca. Grig. I. Alexandrescu, întiul dintre biografiile lui Ion Creangă, îl vede mereu „în mijlocul a o multime de hirtii, note, caiete, îmbrășiate în toate părțile, cu o prostire [cearsaf] în jurul gîtului pentru sudoare...”⁴ Toți care l-au cunoscut în acești ani au reținut în esență aceeași imagine: „în halat, cu un prosop la gît, Creangă era continuu inconjurat de hirvoage.”⁵

Vara, ca să scape de transpirație Creangă umplea o puțină mărișoară cu apă rece, așeza înăuntru un scăunaș, orînduia pe un alt scaun, la îndemînă, hirtile trebuitoare, potrivea de-a curmezișul, pe gura butoiului, o scîndură trasă la rînda, apoi intra în butoi, gol sau în cămașă și astfel scria ziua întreagă. Atitudinea a fost interpretată de mulți ca o bizare a omului însă abundența transpirației era semnul unei enorme combustii interioare, al unui consum nervos de accentuată intensitate. Așa cum țărănul asudă apăsînd pe coarnele plugului, tot astfel, Creangă transpira sub povara vocației creatoare.

Tîrziu, cître seară, cînd leșea din acest canon, își aducea aminte că îi este foame. Atunci, se înfrupta zdravăn, ca un Flămînzilă, pentru toate mesele neglijate în cursul zilei. Pofta uriașă de mîncare, apetitul fără margini au intrat, de asemenea, în mitologia creată în jurul omului. „La masă, Creangă nu minca mai mult decît o oală de găluște făcute cu păsă de mei și cu bucăți de slănină, o găină friptă pe țigla de lemn și unduță cu muștele de usturoi, iar pe deasupra sîndrilele cu o strachină de plăcinte moldovenești, zise «cu poale în briu». Însă ca băutură se mulțumea cu o cofetă de vin amestecat cu apă.”⁶ Seara, cînd leșea din tipografie, unde corectase continuu spalturile, intra peste drum într-o „locanță”, mîncînd trel kilograme de carne, pregătite în cinci mari fripturi, o cere și pe a șasea și pleacă nemulțumit și „rupt de foame.”⁷

Profesorul Eduard Gruber, urmîrind intermitent, aproximativ o jumătate de an, comportamentul lui Creangă în timpul procesului creator, a reținut trăirea intensă și simultană a scriitorului în toate personajele imaginare: „...cînd scrie, el

¹ Th. D. Speranția, *Amintiri despre Ion Creangă*, vol. cit., p. 155.

² *Ibidem*, p. 156.

³ Grig. I. Alexandrescu, *Amintiri despre Ion Creangă*, vol. cit., p. 59.

⁴ M. Lupescu, *Bujdeuca lui moș Ion Creangă*, vol. cit., p. 77-78.

⁵ Ioan S. Ionescu, *loc. cit.*, p. 87.

⁶ *Ibidem*, p. 91.

e foarte emoționat; acum rîde singur, acum îi vin lacrimile în ochi, face felurite mișcări involuntare, transpiră greoi, ca și cum ar merge repede...”⁸ Observația probează că în tot ceea ce Ion Creangă scria se iveau forțe lăuntrice care se înfruntau continuu: neliniște, revoltă, indignare, compasiune, dovadă suplimentară că lumea lui imaginată își extrage dinamismul din propria-i înzestrare genetică.

Din instinct, Ion Creangă gîndește opera ca o totalitate, îi grupează elementele constitutive într-o unitate solidară, prin care stabilește un raport de interdependență între tot și părți. Sinteza presupune o structură organică și coerentă și Ion Creangă introduce în toate scrierile lui un original factor integrator. Dacă la „Junimea” spunea anecdote în fața unei asistențe, în bojdeuca își scrie poveștile și povestirile ca și cum ar relata evenimentele unor spectatori nevăzuți, pe care îi ia ca martori și cărora li se adresează tot timpul.

G. Călinescu a observat că Ion Creangă scrie „ca un om care stă pe laviță ori pe prispă și povestește altora, fiind el însuși erou subiectiv în narațiune obiectivă.”⁹ Zoe Dumitrescu-Bușulenga remarcă prezența unui auditoriu mereu prezent în imaginația scriitorului ca termen de referință, un public „cunoscut, care e presupus a avea aceleași cunoștințe de înțelepciune populară ca și povestitorul, așa încît, uneori, acesta, în cursul narațiunii, simțind nevoia unor puncte de sprijin împrumutate înțelepciunii înaintașilor, nu mai citează în întregime povestea sau snoava, ci se mărginește să facă doar o simplă trimitere, fiindcă toți ceilalți sint presupuși a cunoaște izvorul.”¹⁰

Tot timpul cît stă aplecat deasupra manuscrisului, zi de zi, de dimineață pînă seara, Creangă dovedește o putere uriașă de concentrare, o atenție interioară concentrată pe stările, trăirile și gîndurile proprii, condiție intrinsecă, indispensabilă creației. El face abstracție de tot ce se întîmplă în jurul său, rămîne surd la ecurile și ispitele realității inconjurătoare, fascinat exclusiv de lumea imaginată ce prinde consistență sub privirile sale.

În vacanța de primăvară a anului 1877, spre sfîrșitul lunii aprilie și pînă la mijlocul lunii mai, Creangă nu a ieșit din bojdeuca mai bine de două săptămîni; începuse cumplita și captivanta muncă de finalizare a *Poveștea lui Harap Alb*. Îmbrăcat în halatul lui, în pat sau în cerdac, scria absorbit, abstras din viltoriile contemporaneității. Începuse războiul cu Imperiul Otoman, M. Kogălniceanu proclamase, la 9 mai, independența României, fusese decretată mobilizarea generală, armatele rusești trecuseră prin Iași, îndreptîndu-se spre Dunăre. Iar în bojdeuca lui, departe de tumultul cotidianului, Ion Creangă aducea, prin Harap Alb, un suprem elogiul inteligenței umane. Marele artist, va scrie mai tîrziu G. Călinescu, „visează în mod necesar în mijlocul colbului evenimentelor, dînd viziunilor ieșite din efemeritate sigiliu transcendent.”¹¹

VOCAȚIA de prozator a lui Ion Creangă are dimensiunile unei funcții existențiale, reprezintă rațiunea lui de a exista în lume. De aceea, el renunță fără ezitare la toate plăcerile și bucuriile mărunte ce fac deliciul unei existențe comune, își reprimă tentația de a fi prezent la spectacole și festivități efemere și rămîne în mijlocul lumii lui imaginare, fascinat de constanțele eterne ale sufletului uman.

Astfel, la 13 noiembrie 1882, în scrisoarea adresată lui T. Maiorescu, Ion Creangă se scuză că nu a putut participa la jubileul „Junimii”, fiindcă „tocmai în ziua de aniversare mi-a venit și mie citeva idei și, ca să nu le scap, am fost nevoit să las cea mai veselă petrecere, aniversarea, și să nu vă pot vedea pe dumneavoastră, cel mai dragă profesor și cel mai bun voitor ce am avut în viața mea. De aceea vă rog să mă iertați, și, măcar că nu v-am văzut, credeți că cu

⁸ Grig. I. Alexandrescu, *loc. cit.*, p. 59.

⁹ G. Călinescu, *Ion Creangă*, Editura pentru literatură, București, 1965, p. 297.

¹⁰ Zoe Dumitrescu-Bușulenga, *Ion Creangă*, Editura pentru literatură, București, 1963, p. 208.

¹¹ G. Călinescu, *Arta și lumea*, în vol. *Scrieri despre artă*, I, ed. alcătuită de George Munteanu, Editura Meridiane, București, 1968, p. 80.

mintea și inima mea totdeauna vă văd și vă doresc.”¹²

Începuse de mai multă vreme povestea *Ioan Roată și Cuza Vodă* însă, va zile, nu i-a fost „tocmai bine” și a izbutit să scrie nici un rînd, „de venea să innebunesc de necaz.” Și o în ziua fixată pentru jubileu, ideile îi ivit și Creangă zăbovește asupra tei lui ziua toată și noaptea întreagă. A o zi, „la 6 oare dimineață”, povestirea încheiată și scriitorul redacta scrisoarea către T. Maiorescu. Absența este cu mai semnificativă, cu cît conducătorul „Junimii” ține nespul la prezența în grală a tuturor membrilor societății aniversării anuale. Și, cu toate acestea, „a biruit porunca lăuntrică”¹³ de a pierde, în chiar momentul conturării difuze, „cîteva idei”.

În timpul redactării, un autoreglaj științific focalizează toate resursele fizice asupra manuscrisului: „Pînă scriitorul a lucrat așa de încet și schimbă textul așa de des ca Creangă — își amintea Iacob Negruzzi. Fiecare frază sau parte de frază era începută reînceptu în cinci, șase feluri pînă cîpăta forma definitivă...”¹⁴

Cineva a văzut textul *Poveștea lui Harap Alb* chiar în „cancelaria tipografică”. Paginile aveau „fel de fel de sături, adăugiri, mutări, strămutări”, citîndu-le, autorul însuși „abia le putea da de rost.”¹⁵ Parțial, manuscrisul Ion Creangă au fost studiate după moartea scriitorului, de Grig. I. Alexandrescu, A. D. Xenopol și Eduard Gruber în vederea realizării primei ediții de „Opere”. Sortarea fișelor le-a dezvăluit fascicule subterane ale laboratorului de creație. Privirile lor alergau „pe sferturile coale, pe coale întregi, pe petici marte, nenumerotate, cu ștersături și tăieri, fraze răzlețite, idel disperate, verbe, bucăți întregi neisprăvite, cuvinte scrise în sir în formă de cîntec, expresii curioase, fraze întregi în care erau cuvinte scrise, apoi schimbate din loc în loc, într-un cuvînt muncă gigantică...”¹⁶ Gh. Teodorescu-Rileanu a găsit, mulți ani mai tîrziu, parte din arhiva lui Ion Creangă și a zis, în manuscris, o „mulțime de înmări”, precum și „bruionul poveștilor mii de ștersături.”¹⁷

Textul tipărit în perioadă era supus prefacerilor. Între anii 1876-1877, cînd a condus „Curierul de Iași”, Ion Creangă nescu i-a republicat cu regularitate, iar, la puțină vreme după apariția *Poveștilor* date la iveală în „Convorbiri literare” și toate prezintă modificări listice și adăugiri față de versiunea din revista „Junimii”. La rîndul lor, din ziar au fost supuse altor modificări stilistice, în vederea includerii în de „opere”, pregătite de Creangă înainte de moarte, dar editate postum.

Asiduitatea fără preget, stăruința și energia mereu reimpresionate care revenea asupra manuscrisului, îl înălța la identice dimensiuni la toți creatorii, cîpăta o semnificație rîndărită în lumina motivației datei lui Negruzzi, la 15 mai 1885. Redactorul „Convorbirilor literare” insistă ca destul să-i trimită de urgență un manuscris „Timpul însă pe cînd voi avea ceva — replica Ion Creangă — nu vi-l pot trimite; căci știți d-voastră tare bine ceasta e treabă de gust, nu de silire.”

Frazele dezvăluie raportul de incertitudine așezat de Ion Creangă între textul lui „spuse” și cele scrise. Spre deosebire de spontaneitatea exprimării scriitorului se supune unor exigențe. Scriind, el nu se buzia „pe ușura naturală de a povesti”, ci pe legile generale, specifice artei, „de care er știent în atare grad, încît a știut să trivească scrișul cu însușirile naturii — un fel care îl împingea pe acest

¹² Ion Creangă, *Opere*, II, ed. de Iordan și Elisaveta Brăncuși, Editura Meridiane, București, 1970, p. 200.

¹³ George Munteanu, *Istoria literaturii române. Epoca marilor clasici*, I, Didactică și Pedagogică, București, 1968, p. 358.

¹⁴ Iacob Negruzzi, *O scrisoare*, vol. cit., p. 112-113.

¹⁵ Ioan S. Ionescu, *loc. cit.*, p. 88.

¹⁶ Grig. I. Alexandrescu, *loc. cit.*, p. 59-60.

¹⁷ Maria-Luiza Ungureanu, *Amintiri inedite despre Creangă din arhiva scriitorului A. Gorovei, Limbă și literatură*, IX, București, 1965, p. 403-406.

¹⁸ Ion Creangă, *Opere*, II, ed. Meridiane, București, 1970, p. 204.

IEI CREATOARE

remul rafinament, fără să le denatureze".¹⁹
Junca pe text, selecția cuvintelor și combinarea lor în enunțuri, așezarea propozițiilor în frază, includerea frazelor în structura complexă a textului devin pentru Creangă o exigență imperativă, încă, asemenea lui Eminescu, el are știința utilizării limbajului cu destinație artistică. Eduard Gruber reținuse, poartar din mărturisirea scriitorului, că încă „cînd scrie parcă aude fraza că i-o ține cineva la urechi, apoi șterge, scrie iar șterge pînă ce fixează cuvintele în telesul frazei”.²⁰

În realitate, Ion Creangă sesizase că, în poziție și frază, cuvîntul are, în funcție de context, o forță de expresivitate diferită, iar el, asemenea unui demiurg, făcea existența trăită, combina indisociabil adevărul cu imaginația, modela suavan ambiguitatea funcționar a enunțului, primind narațiunii valențe sporite, atît în ceea ce cuvintele exteriorizau, dar și în anume măsură și prin tăcerile la ele incluse.

Alegerea cuvintelor într-un anume fel crează limbajul asupra lui însuși, înlocuind-i funcția expresivă. Creangă este specificul literaturii ca „artă a limbajului”, sesizase individualitatea limbajului material al literaturii și toate eforturile sale se subordonau unei cerințe metodice: recrearea realității cu destinație artistică se deosebește de reproducerea informațională obișnuită. Atitudinea lui Ion Creangă reflectă un dezvoltat simț al responsabilității artistice, o disciplină a muncii, o aptitudine ce garantează nu numai efectuarea sarcinilor asumate, ci implică și nostalgia mereu atinsă a perfecțiunii absolute.

Inițial, Ion Creangă trebuie să fi fost spînit de o anxietate specifică personalității artistice, fiindcă totdeauna seducătoare activitate creatoare este însoțită de un coeficient de nesiguranță. Asemenea lui T. Arghezi, Ion Creangă s-a conștientat un perpetuu începător în ale scrierii. Fiecare nouă poveste și povestire rezolva probleme specifice, echivalente cu călătorie într-un teritoriu necunoscut, deoarece scriitorul adevărat nu se imită de sine, nu se pastişează, nu se reia în variante epigonice. El are anumite convingeri stilistice și ele cer de fiecare dată un alt cadru imaginar, un alt context expresiv.

INTILNIREA cu Eminescu a fost decisivă și i-a infuzat o tonică sigură de sine. Din septembrie 1875, Ion Creangă se va raporta constant la un domeniu interior de evaluare, în care crede mai mult decît în judecățile de valoare ale unei eventuale instanțe critice din afară. De acum înainte, va manifesta o dispoziție accentuată spre autoevaluarea riguroasă a propriului text, caracteristică intrinsecă a personalității creative.

După lectura textelor sale în saloanele „unimii”, scriitorul asculta atent părerea auditoriului: „...la cea mai mică observație, Creangă, fără a răspunde, făcea semn pe marginea manuscrisului pentru a cugeta singur acasă asupra ei”.²¹ Este sigur că, după ce le compara cu propriile lui îndoieli, le respingea. Rezervele critice ale „junimiștilor” se integrau într-o zonă atît de îndepărtată de problemele lui exigențe artistice, încît nu îl interesau.

Dimensiunile conștiinței sale artistice sînt pregnant reliefate de scrisoarea din noiembrie 1876, expediată lui T. Maiorescu. Creangă solicită, respectuos, înaintea manuscrisului povestirii *Moș Nechifor*, acceptat de „Junimea” pentru tipar și cerut de T. Maiorescu, să fie la București, pentru lectură. Episodul începe cu o rugăminte imperativă: „Vă rog trimiteți povestea *Moș Nechifor* pentru ca s-o dau la tipar” și se încheie cu o concluzie definitivă: „...ceea ce am scris și cum am scris, am scris...”. Între cele două fraze se conturează judecata de valoare a autorului despre propriul text, indiferent de opinia posibilă a criticului, pentru căruia prea îndelungată tăcere putea fi interpretată, dacă nu un refuz, cel puțin reticentă, indiferent de ce natură.

Creangă nu se înșela. La 19 noiembrie, T. Maiorescu îi înapoia, prin Iacob Negruzzi, manuscrisul, împreună cu mulțumirile sale „și pentru trimitere și pentru scrisoarea hazlie”. Însă o lună mai târziu, în epistola trimisă lui N. Gane, su-

gera neacceptarea nuvelei din cauză că ar fi prea... licențioasă: „Dacă s-ar întâmpla să o tipărească *Convorbirile* (ceea ce eu n-aș face, fiindcă istoria este din Borta... Caldă)”. Sau, dacă va fi totuși publicată, propunea cîteva modificări stilistice. Fraza din textul lui Creangă: „...lepe, fiindcă voia să aibă minji; albe fiindcă se lumineau la drum” — i se părea „imitată” după nuvela *Popa Tanda* de Slavici, unde se află construcția: „Valea-seacă, Vale fiindcă... seacă, fiindcă...”. La fel clopotul dăruit de Ciubuc Clopotarul mănăstirii Neamțul și evocarea lui Ciubăr Vodă aminteau de același autor.²²

Chiar dacă a cunoscut rezervele lui T. Maiorescu, Creangă nu a ținut seama de ele. După apariția nuvelei, la 1 ianuarie 1877, în „Convorbiri literare”, autorul a efectuat diverse modificări și adăugiri, altele însă, atît pentru tipărirea nuvelei în broșură, în anul 1877, cit și pentru ediția de „opere”.

Scriitorul insistă mereu să i se respecte cu strictețe topica și punctuația. Grijă pentru înfățișarea grafică a textului izvora din cunoașterea mecanismului complex de organizare și adaptare a materialului lingvistic la lumea imaginată. Limbajul lui Creangă este un limbaj elaborat artistic, la nivel fonetic, morfologic și sintactic, supus însă unei norme individuale, ce conturează personalitatea scriitorului.

Dislocările și inversiunile topice la nivelul propoziției și frazei, elementele de arhitectură prozodică, deviere, adică ieșirea conștientă din limitele modelului unanim acceptat, particularizate prin semnele de punctuație, imprimă textului o dinamică interioară, deștinată o polimezie maximă, infuzînd o largă deschidere semnificației contextuale.

Tipărirea primei părți din *Amintiri din copilărie* în „Convorbiri literare” a fost supravegheată de Miron Pompiliu, fiindcă redacția revistei se mutase între timp la București. Creangă trimite lui T. Maiorescu un exemplar din revistă corectat și însoțit de următoarea notă scrisă pe prima pagină: „De-ar fi să se reproducă în *Timpu* rog să puie această corectură și să mi se trimită și mie numerele în care va ieși”.

Miron Pompiliu tipărise: „fete mindre, care pe lingă horă știu a învîrți și suveica”; Creangă modifică: „fete mindre care știu a învîrți și hora, dar și suveica”, adăugînd la subsolul paginii: „Așa a găsit cu cale domnul de la Beșchechemet și să-mi sucească...”. Iar la sfîrșitul corecturii, adaugă cu năduf: „Inchipuiți-vă acum cite mi-a făcut Beșchehrecul. Apoi mai are cineva tragere de inimă să zgîrie rău-bine altădată?”²³

PERSONALITATEA creativă manifestă o dispoziție sporită spre evaluarea critică. Însă Creangă, din delicatețe, își exprima totdeauna o părere indirect, prin intermediul unei secvențe narative. Așa, de exemplu, după ce Ioan Slavici publicase nuvela *Budulea Taichii* în „Convorbiri literare”, se înțelegea cu Ion Creangă în București; amîndoi, împreună cu Eminescu, stau de vorbă mai multe seri la rînd. În acest fel, vine vorba, firesc, despre nuvelă și Creangă — își va aminti Slavici — „a stat pe gînduri mai-nainte de a-și da părerea”. Apoi, îndemnat de ceilalți vorbi:

„— De! zise-n cele din urmă. Îmi place și mie, dar cîcă era odată un flăcău care se-nrăgostise rău de tot de o fată. Frumoasă însă, fata s-a măritat la oraș, după altul mai bogat, care putea să-i facă toate voile, și bietul flăcău a rămas cu inima friptă și plină de amar. Peste citva timp, însurații s-au întors în sat și flăcăul, întîlnind-o, a stat buimac în fața ei. Era gătită, spelcuită și sulemenită de nu mai știai cum să te uiți la ea. «Nu e aia pe care o știam eu!» își zise el cu inima ușurată.

L-am înțeles Eminescu și eu.
— Îți pare *Budulea* prea spelcuit, întîmpină Eminescu.

— Nu prea, dar cam, răspunse Creangă.²⁴

Dincolo de circumstanțele temporale, frazele reliefează o conștiință artistică de excepție.

Ion Bălu

²² Ion Creangă, *Opere*, II, ed. cit., p. 326—328.

²³ Ion Creangă, *Opere*, I, ed. cit., p. 355—356.

²⁴ Ioan Slavici, *Ion Creangă*, vol. cit., p. 141—142.

Casa lui Creangă

Văzute și nevăzute

1. Cuvinte din „AMINTIRI” explicate de însuși Creangă

SUB acest titlu, ediția critică a operelor lui Creangă, îngrijită de G. T. Kirileanu (F.P.L.A., 1939), publică un glosar al părții III din *Amintiri*, precedat de unele lămuriri ale editorului: „La pregătirea ediției *Minerva* din 1906, Titu Maiorescu mi-a incredințat două foi (patru pagini) cu explicațiile date de I. Creangă mai multor cuvinte și expresii din *Amintiri* înșirate de fiica lui Maiorescu, căreia-i închinase Creangă *Amintirile* sale. Cuvintele sînt scrise de fiica lui Maiorescu, iar explicațiile sînt scrise de Creangă. [...] Ciudat este că unele cuvinte întrebuițate de Creangă în scrierile lui sînt explicate greșit, ori îi sînt necunoscute. Ciudat, într-adevăr! Și sentimentul se accentuează la lectura glosarului, cum ne putem convinge doar prin cîteva exemple. Cuvîntul *chirfosală* este echivalat de Creangă cu „somonlență, piroteală”; „explicație greșită — notează G.T.K. —, căci *chirfosală* înseamnă: amestecătură, harmalaie, incurcătură — înțeles care se potrivește cu textul din *Amintiri*, III”. Inadecvate se dovedesc, în continuare, lămuririle date de Creangă unor termeni ca *donđăneau* („fredonau”), *gălămoz* („mi se pare că înseamnă un fel de *mo-cirlă*, sau poate că este o metateză din vorba *gomoloz* sau *gogolez*, niște boboțe de pene sau de lut cu care se azvirle în joc, de glumă”) ș.a. Încă mai stranie e situația acelor cuvinte în dreptul cărora autorul scrie fără echivoc: „Nu-l cunosc” (*tirnosiri*, *scrombăit*, *șfirloagele*) sau mai temperat, „Nu-l cunosc bine” (*pașlise*). „Este de mirare că Creangă, fost diacon — observă justificat G.T.K. —, zice că nu cunoaște cuvîntul *tirnosire*, care înseamnă: sfînțirea unei biserică”.

După publicarea ediției Kirileanu, s-a emis părerea că glosarul amintit nu i-ar aparține de fapt lui Creangă și că includerea lui în opere ar trebui, pe viitor, evitată (P. Grimm, *Glosarul lui Creangă*, Dacoromania, X, II, 1943, p. 330—334). Noua ediție critică, îngrijită de Iorgu Iordan și Elisabeta Brăncuși (I—II, *Minerva*, 1970), procedează în consecință, afirmînd că faptele invocate mai sus „ne îndreptățesc să nu recunoaștem pe Creangă drept autor al listei de cuvinte în discuție” (*Notă despre ediție*, I, p.LXVIII). Personal, am regretat adoptarea acestei soluții, între altele pentru că nutream o simpatie specială față de acel Creangă care nu-și identifică propriile cuvinte o dată scoase din context, dîndu-le ca urmare explicații greșite sau declarînd ingenuu că nu le cunoaște... Mi se pare un mod — involuntar? Inconștient? — în orice caz, *modul lui Creangă* de a dezumfla o întrebare plicticoasă, „ce a vrut să spună autorul?”, cu care atîția pînă în vremea de astăzi, îi „cîhălesc” pe scriitori.

Cu asemenea gînduri, în preajma aniversării lui Creangă, priveam din nou — a cita oară? — fotocopiile glosarului (ediția Kirileanu, p. 303, 305, 307), cînd, pe neașteptate, m-a fulgerat un lucru uimitor: coloana din stînga, respectiv lista de cuvinte atribuită Liviei Maloirescu, este scrisă de aceeași mină cu explicațiile din partea dreaptă! Ca aproape toată lumea,

Ion Creangă, practică, alternativ, două caligrafii (firește, cu unele trepte intermediare): una atentă, supravegheată, „frumoasă”, alta neglijentă, operativă, „urită”. Coloana din stînga a glosarului adoptă prima caligrafie, restul fiind scris în maniera secundă. Totuși, o seamă de constante grafologice rămîn sesizabile cu perfectă claritate: forma specifică a lui d (linia verticală substituită printr-o buclă înlesnind legătura cu litera următoare); forma specifică a lui z (în două „etaje” unghiulară în registrul superior și cu buclă în partea de jos); încheierea unor litere în poziție finală (a, e, l, t ș.a.) printr-un jet ceva mai lung, cu capătul ușor curbat în jos; desenul neted, cu unghiuri clar conturate, a lui n majuscul, etc. Ca termeni de comparație, pentru scrișul mai mult sau mai puțin „neglijent”, pot servi numeroase facsimile pe care ni le oferă edițiile amintite; cit privește scrișul „frumos”, specimenul cel mai elocvent este pagina finală a povestirii *Moș Ion Roată și Unirea*, reproducută la rîndul în ambele ediții.

O altă observație impusă de cercetarea facsimilelor: alături de cei 91 de termeni glosați de Creangă, lista mai cuprinde 30 de cuvinte și expresii pe care autorul le anulează cu creionul, deși măcar unele din ele (*husăși*, *isnoave*, *hăbăuca*) ar fi meritat desigur o explicație.

Prin toate cele arătate pînă aici, lucrurile — evident — nu se limpezesc intru nimic, ci dimpotrivă, iscă noi întrebări. Cum a putut G.T. Kirileanu accepta și transmite o legendă („Cuvintele sînt scrise de fiica lui Maiorescu”), cînd indiscutabila lui competență în sfera manuscriselor lui Creangă ar fi trebuit să-l ferască de aceasta? Ce rol va fi jucat *Livia* Maiorescu, dacă totuși a jucat vreunul? De ce „o samă de cuvinte” n-au mai primit explicații de nici un fel, ci au fost ulterior șterse de pe listă? De ce... de ce...
Hora ipotezelor poate începe.

2. Diaconul la fotograf

CEA mai veche fotografie a lui Creangă, „un portret din vremea diaconiei [...] — scrie G. Călinescu — ni-l arată încă subțirel, prelung la față, cu mustață fină și bărbăți tunsă, ghicindu-se bălaie, înșprincenat și cu căutătura pătrunzătoare, șiret în colțul buzelor și jovial”. Într-un articol consacrat iconografiei scriitorului, Petru Rezuș adaugă: „În mina dreaptă, Ion Creangă ține o carte, care nu pare a fi bisericăscă”. Perfect adevărat: cartea pe care diaconul o ține în mină (cum ne putem incredința privind reproducerea din ediția Kirileanu, și nu alte desfigurare prin retușuri) este deschisă la o pagină cu portretul unei femei, așezată — pare-se — într-un jilț și purtînd rochia lungă a timpului. Avînd în vedere stadiul artei fotografice la 1860, ar fi greșit să spunem că aparatul l-a „surprins” pe Creangă într-o asemenea ipostază. Va trebui să admitem că așa l-a plăcut diaconului să pozeze: cu o carte lumească în mină, deschisă la fila cu portretul unei femei...

Ștefan Cazimir

¹⁹ George Munteanu, *op. cit.*, p. 353.

²⁰ Grig. I. Alexandrescu, *loc. cit.*, p. 59.

²¹ Iacob Negruzzi, *loc. cit.*, p. 112.

Profira SADOVEANU

„Grădina liniștii“

ORIUNDE a sălășluit M. Sadoveanu, nici vorbă c-a lăsat ceva din el. Desigur, lașul ridică glas în primul rînd, avînd pretenția că lui îi aparține scriitorul, cu-atît mai mult cu cît a sprijinit pe umerii săi grei revista „Viața Românească“ mai bine de vreo 20 de ani, cît tot aici a fost Director al Teatrului Național mai mult, de 10 ani, ca să nu mai vorbim că tot aici îi erau și prietenii lui dragi, adică Ibrăileanu, Topirceanu, Teodorenii, Demostene Botez, Otilia Cazimir, Lucia Mantu, Mihai Sevastos, Costache Botez și-afțiți, afțiția altii și altele, ca Teiul lui Eminescu, Bojdeuca lui Creangă, Hanul La Trei Sarmale, precum și cele 7 coline ale vechiului tirg moldovenesc, dintre care mai cu seamă una, Galata, pe care se petrecuseră pe vremuri cumplite Tragedii.

Dar, pe de altă parte, cu drept cuvînt Oașa și Fălțiceni îl revendică drept bun părinte, căci în aceste două locuri și-a ridicat el casa, după planuri de dînsul făcute, în locuri tot de el alese. Dar, dacă la Oașa, în virf de munte, avea o simplă locuință de lemn, sus pe tîpșanul de la Bradu-Strimb, deasupra văii largi pe care curgeau meandrele Frumoasei, la Fălțiceni, în jurul casei de cărămidă, se întindea livadă mare cu tot soiul de copaci și pomi, c-o stupărie sistematică și cu gospodărie bine întocmită, avînd de toate cite-s de trebuință unui om înșurat și cu 9 copii.

Poate de-aceia aici, la Fălțiceni, — după ce Sadoveanu vinduse proprietatea și se mutase la Iași — aproape că nu era

om trecător, care să nu se oprească la poarta înaltă cu hulubărie din virful străzii Rădășeni și să nu intre pe aleea de tei, privind la casa cu acoperiș de tablă roșie și ițindu-se pe la ferești, dînd ocol locuinței — de parcă ar fi căutat ceva — și-apoi să scoată apă din fîntina adîncă cu ciură de lingă mesteacănul pletos, pe cînd proprietara, doamna Rahoveanu, venea din casă cu tava cu dulceață. Unii rătăceau și prin grădină, pe cărări încate în ierburi și flori, vara și îngropate în troiene, iarna. Alții, cei ce nu îndrăzneau să intre, se ițiau prin ochii gardului, dădeau ocol, privind la acea mindră livadă cu mulți pomi sădiți ori altoiți de Mihai Sadoveanu. — de zărea virfurile pe deasupra gardului și se înfiora gîndind că s-ar putea prea bine spune că și aceștia erau tot copiii scriitorului, copii abandonăți.

Dar, ce să vezi? Ast' toamnă, prin Noemvrie, m-a vizitat un tînăr înalt și bine făcut, într-o ținută impecabilă.

— Sînt Gheorghe Dăscălescu, muzeograf. — a spus el. Și am venit la dumneavoastră, doamnă Profirița, că să v-anunț că așezarea de la Fălțiceni e-acuma, în sfîrșit, a noastră.

— Cum? Casa și grădina... am bișuit eu, emoționată.

— Da, casa și grădina... m-a-ncredințat el, vesel. Stăteau acolo măstentorii doamnei Rahoveanu. La repetate insistențe, îi fine ne-au vindut o jumătate de casă, — cea din dreapta...

— Odaia Națională și Sufrageria. — am precizat eu.

— Da. Pe urmă, anul acesta ne-au vindut și cea din stînga...

— Biroul tatii, Etacul și Odaia copiilor... am zis eu.

— Da. Ce să vă spun, proprietatea cerea destule reparații...

— Am auzit că Balconășul cu sticlă de la intrare nici nu mai există...

— Ba da. Există, dar alte lucruri se cereau reparate ori înlocuite. Așa, de pildă, pot zice că gard nu mai era... se bătuise cărăruie ca să poți trece direct din strada Rădășeni spre Opișeni ori Fălțiceni-Vechi. Trecea oricine, ca pe o toloacă... Pe urmă Poarta...

— Da. Poarta naltă cu hulubărie, am spus cu ochii visători.

— Da, Poarta... Am refăcut-o întocmai cum fusese. Am copiat-o după un peisajiu al lui Aurel Băeșu. Cu hulubărie, i-am dat și găuri rotunde... acuma numai hulubi să-i mai punem. Bani nu aveam. Am întocmit o listă de subscripție și-au dat cu drag Fălțiceni, care cît au putut. Cu cît am strîns, am făcut gard frumos în patru părți, de-am îngrădit proprietatea. Pe urmă Poarta... Apoi am reparat cît am putut mai bine casa, am zugrăvit-o. Să veniți s-o vedeți!

— La Primăvară, am spus eu; cînd a da căldura și-s pomii înfloriți...

— Venim să vă luăm... a zis cu mult entuziasm convorbitorul meu. O să vă placă. Atita doar că deocamdată casa-i goală. Și mă gîndeam că poate dumneavoastră ne puteți da cite ceva din ce-a aparținut maestrului, pe cînd ședea la Fălțiceni, acolo în Grădina Liniștii.

EU i-am zîmbit cu dușoșie și tristeță: — După aproape 70 de ani, cum îți închipui dumneata să mai fie ceva...

— Și-am început să-i spun cu de-amănunțul cum erau mobilate toate odăile. Pe urmă, am trecut și la grădină... Zmeura pe lingă gardul din vale. de la drum, coacăza și pomușoara... Boschetul înalt de liliac alb și albastru de la fereastra mamei... Prisaca... Scrinociobul de lingă Paravan... Căzile cu apă din fața casei, deoparte și de alta a Balconășului... El m-asculta cu interes, tot dînd aprobativ din cap.

— Măcar biroul cel vechi cu postav verde... a zis. Noi mai venim prin București. Dacă binevoii să ne dați ceva cărți, fotografii și manuscrise... Am vrea ca-n fosta Odaie Națională să facem o bibliotecă publică... Poate ne mai puteți da și ceva tablouri... Orice-i bine venit.

A mai spus el și altele și pe urmă-a plecat, făgăduind să vie curînd cu-n camion și m-a lăsat visînd la toate cite-au fost pe vremuri, pe cînd eram doar o fețiță cu cozi blonde pe spate, cu ochi albaștri de broscu și un nas lung și indiscret. M-am tot gîndit o vreme ce i-aș putea dona, pîrîndu-mi rău că nu pot să-l ajut prea mult. Pe urmă, după obiceiul meu și-al păcătoșilor de Moldoveni, m-am tot luat cu alte treburi — pînă-ntr-o zi cînd a sunat deodată telefonul:

— Alo! Aici Cocirță! Adrian Cocirță!

— Ești poate rudă cu Cocirță al nostru de pe vremuri, de la Opișeni?

— Desigur. Sînt nepotul lui. Eu o să am în grijă de-acum Grădina Liniștii!

Cocirță! Vă-nchipuiți, cred, ce-am simțit. Atînsă parcă de-o baghetă magică, din clipa aceea am început s-adun în pripă și să fac pachete: cărți de-ale tatii, de-ale mele, ceva scrisori și manuscrise, o pinză a lui Miti Sadoveanu... Un samovar vechi și 2 sfeșnice de-alamă... Aceleași lucru ca mine făcea și sora mea, Didica, cu ajutorul soțului ei, Paul Știubei și al cumnatei sale, pictorița Nelly Știubei: pachete mari cu cărți, ceva scrisori, o undiță și o cutie cu muște artificiale făcute după modelul celor din Anglia; un desen reprezentînd pe maestrul, alte două schițe în ulei din care priveam cu multă viață eu și Didica... Am lăsat la sfîrșit pe doi groși și hirbuiți moșnegi, care stătuseră întruna pe biroul cu postav verde, în cotul stîng al maestrului, pe vremuri, acolo-n tirgul Fălțiceniilor: „Dicționarul enciclopedic Colin“ și „Pescuitul în România“ de Grigore Antipa.

Știam că pe de altă parte și Titel Mitru, credinciosul secretar și cumnat al maestrului, se pregătea să le puie la dispoziție nu mai puțin de 1270 de fotografii, cu care se puteau investimta peretii goi ai casei achiziționate de vrednicul primar al tirgului, tovarășul Costică Arteni.

Cînd a sosit cu o respectabilă întirziere de citeva bune săptămîni inimosul nostru Director al Muzeului orașenesc din Fălțiceni, tovarășul Gh. Dăscălescu, tot a avut ceva de încercat în camionul pe care-l obținuse cu-atita greutate.

— V-aduc și eu ceva... a zis el, tainic, introducînd pe ușă o ladă mare, încărcată cu mere de la Rădășeni!

MI-A stat o clipă inima-n loc. Frumoasele și roșii ionatane își sticleau ochii prietinoși spre mine, de parcă mi-ar fi spus:

— Venim hăt de departe, de pe meleagurile copilăriei tale și sîntem de-acord să ne mininci, dacă te ții de făgăduială să te duci în primăvară să vezi acuma „permanenta expoziție“ de-acolo, de la Fălțiceni. Pînă mai ieri, era numai afară, acuma a intrat și-n casă...

— Dar viorelele de la tulpina cornilor celor bătrîni? Mai cresc? — am întrebat cu teamă. Și merele, fiind se vede fermecate, mi-au dat răspuns în versuri:

— A, da! La cornii cei pletosi! acolo cresc din moși strămoși!...

— Și piriașele care curgeau prin ierburi răsturnate? am mai întrebat eu.

— Și ele mi-au răspuns: — Piraiele bolborosind, curgînd suvoi, ce ajungeau, citeodată, pîn' la noi? Hai, jură, jură c-ai să vii, în primăvară, la „Grădina Liniștii“...

Casa de la Fălțiceni într-o acuarelă de AUREL BĂEȘU

Ludmila GHÎTESCU

Rotunde tablouri

Frîgul îngheață tablourile chipurile înrămate singerează în timp zidurile se topesc în naștere la geamul fluturatului vînt, pe trepte de ceață culorile poartă mătasea zvicnind spre înalt rotunde tablouri rămase în umbră mai sună prin clopotul iernii de azi.

Sania copilăriei

Innoptăm pe drumul primăverii, sania cu zurgălăi face popas în stepa uitatelor cărări un fulg de nea pe geana copilăriei s-a oprit rîzînd. Innoptăm în sania amintirilor.

Aburi de vise

Aburi de vise licurici în suflet trec prin umbra iubirii pe vremea de furtună.

Împăienjenitele idei

Stau la umbra împăienjenitelor idei pe copacul jefuit de furtuni, printre ramuri rătăcește un cînt necunoscut prefăcut în păsări albe.

Cu pașii obosiți de mers mă reazem de gardul frămîntărilor limpeze de ploii. La miezul nopții va cădea ploaia liniștei.

Somnul poetului

Plinge flautul poete, vioara așteaptă răsăritul melodiilor uitate, vislașul întinde pinza cuvintelor închise printre gratiile tăcerii, timpul caută să-ți fure condeiul, perla s-a ascuns în inima invidiei și tu dormi... dormi poete?...

Drum

Crengile căzute-n umbră cu aripi de lemn, drumul cu hotarele ce duc oriunde are pieptul de piatră. Drumul cu visele cojite la fereastra dinspre niciunde are minutarele oprite la miezul gol.

Flacăra gîndului

A înflorit flacăra gîndului într-o noapte cînd viscoala a fulgi de adevăr. Am întors zarea incendiată de cerbi și dor și peste trupul obosit liniștea a picurat pe liecare rană.

Creanga invidiei

Ocolem norii cu elicea vieții răsuceam nașterea primului drum presărat cu crizantemele zăpezii. Măcinam timpul în orizontul strîmt văduvit de rod priveam cerul: avea culoarea veșniciei și la picioarele innoptării trosneau crengile invidiei.

ELENA GRECULESI: Bănățeancă (Sala Dalles)

Lia MICLESCU

Ții minte ?

Ții minte ?
Era un clopot de aur sub cer,
Un clopot de soare,
Era ziua mare
Cu dangăt confuz
Și mister.
Căzuse pe lume un strop ca de plins,
Un semn de mirare.
Era ziua mare
Și-așa, dintr-o dată
S-a stins.
Venise
Cu gind să-și ascundă lumina sub lut,
Încet să se-ascundă.
Tu, zi muribundă,
Sub clopot de aur, confuz,
Ai tăcut.
Ții minte ?
Lumină era, apoi umbră ;
Așa a-nceput.

Mărturie

Mărturie că nu te-am iubit
Stă semnul tău din obraz.
De piatră, sau de cuțit,
Nu știu nici azi.
Dacă te iubeam, îți știam
Fiecare por, fiecare nor,
Toate stelele care mor.
Abia ieri te-am întrebat
— Și-mi pare rău —
Cum s-a ivit semnul acela al tău.
„Era noapte — mi-ai spus —
Eram tineri și tu te-ai jucat,
Apoi mi-ai acoperit obrazul cu părul.”
Care să fi fost adevărul ?
Dacă te iubeam,
Semnul jocului mincinos îl știam
Și poate că-n noaptea aceea
M-ai fi chemat Salomeea.

Cunoștințe vechi

Dimineața, în drumul meu obișnuit prin Cișmigiu,
Singurul drum pe care-l mai știu,
Caut să dau ochii cu Pena Corcodușa ;
Dar s-a ascuns în pagini mătăușă.
În definitiv, cine mai are timp,
În acest impus anotimp,
Să deschidă poarta cu blazon a lui Mateiu,
Să dea de cei trei
Și de urma ei ?
Astăzi însă m-am întâlnit cu mustăciosul
Din Eptagon,
Cu bătrînul Ion.
Nu cumva — l-am întrebat — mai știi ceva
De Domnișoara Huss ?
E, he, he... s-a dus.
Așa mi-a spus.
E drept că, mai deunăzi, cînd treceam pe la Curtea
Veche,

Se căscase o groapă fără pereche
Iar prohodul Craiilor mi-a ajuns la ureche.

Miinile-ntind

Miinile-ntind și cred că, aievea,
Am cuprins lumea din vîrf pin- la poale.
Nu știu cine-o fură, mai trece o clipă
Și-mi stîrnește brațele goale.
De ce mă minți, împlinire fugară
Și pui cerc de vid în brațele-ntinse ?
Tu pleci hohotînd și numeri, nebuna,
Războaiele mele învinse.
Miinile-ntind și-i murmur viecei
Aceleași vorbe pe care le știe ;
Cercul se-nchide, rămîne doar punctul,
Nimicul care te-mbie.

Ascunde-mă, tată!

Ascunde-mă, tată, și spune la lume
Că nu m-am născut niciodată ;
De vorbe și hohot, de plins și-ndoială,
Ascunde-mă, tată !
Mă caută ziua un roi de iscoade
Ivit cine știe de unde ;
L-aud și mi-e teamă și-i tot mai aproape ;
O, tată, m-ascunde !
Că n-a fost pe voie să vin în lumină
Cu lacrimile mele de fată ;
În lacrima ta m-am scaldat ; tot acolo
Ascunde-mă, tată !
Dar spune-le-ntruna, băiat că sosisem
Ori nu mai căta a răspunde
Și, pînă vin caii să calc peste lume,
O, tată, m-ascunde !

Cumpănă

Trecusem apa, barca o lăsasem
La malul unor ani legănători
Dar barca s-a pierdut într-o furtună
Căci vin furtuni din larg adeseori.
Să trec napoi... mă speria inotul
Iar apa, ca nebuna, spumega ;
Să merg nainte... se-arăta hățîșul,
Cît viața unui om, în calea mea.
Și-gm stat așa, între pămînt și ape,
La malul unor ani legănători...
Să nu mă spuneți lumii, voi, cocori !
Și au tăcut, și poate tac și-acuma ;
Doar cumpăna încet s-a aplecat
Spre partea-n care strigătul murise
Cînd stolul de cocori s-a depărtat.

E-acolo o fată nebună

E vîntul pe urme pîndar
Și-mi biciuie caii în ploaie ;
De frunze lipite pe trup,
În nopți de iubiri, mă despoaie
Și, dreaptă, sub stele, rămin,
Răspîntie albă în lună,
Cînd păsări își strigă în zbor
„E-acolo o fată nebună”
Doar iele-n clopotnițe reci
Descîntece știu să-mi descinte
Și zorii în noapte-i dospesc
Și cerul încep să-l frămînte.
E vîntul pe urme pîndar
Și nu mă mai vede sub lună
Cînd frunzele ude bocesc
Răspîntia fetei nebună.
Cînd stîne-s luminile-n cer,
Doar una se-aprinde din stele ;
Trec păsări de noapte și-n ochi
Au steaua iubirilor mele.

LIGIA MACOVEI: Rod bogat (Sala Dalles)

Areta ȘANDRU

Eu și Lavinia

ÎN primul sat de lingă orașul de la Dunăre au tras la doi pescari, doi frați gemeni născuți la diferență de un minut unul de altul. Ei le curățau peștele prins peste zi, dar nu o dată mai adăugau cițiva din propria lor recoltă la masa de seară. Într-o zi, cînd unul dintre ei tocmai spinteca peștele s-a tăiat din neabăgare de seamă la deget. Tăietura nu era așa de adîncă, vedeam în schimb singele șiroind, intrînd în burta peștelui, al cărui bronhiu încă respirau. Iritate de vîntul de afară, cele două pungi avînd transparența plasticului se loveau una de alta. Îmi amintesc că nu peștele urma să-l aștept să fie pus la frigere, eu așteptam pungile acelea pe care urma să le strivesc cu călcîiul de-o piatră. Zgomotul lor îmi producea o plăcere aparte. Omul se tăiașe așadar la un deget, probabil că era obișnuit cu asemenea accidente. l-am urmărit cu atenție cum l-a ridicat în aer un pic stupefiat de rapiditatea cu care cuțitul apucase să-l rănească. O clipă, două, n-a spus nimic. De undeva, din susul bălții, venea în schimb alergînd cit îl țineau picioarele fratele său geamăn. Era livid și abia mai respira. Avea aceeași paloare a feții și se tînguia ușor. Peștele a fost lăsat vraise pe butuc și cei doi au intrat în casă. De pește nu s-a mai atins nimeni. Abia tîrziu, cînd s-a transformat într-o bucată de iască, o piscică l-a tras ușor de pe locul lui și, purtîndu-l atent de coadă, l-a tras sub șopron unde cițiva pui micunau sălbatic de foame. De atunci i-am urmărit mereu. Dacă unul zimbea, puteai să-ți imaginezi că și celălalt va zimbi la rîndul lui. Dacă unul era posomorit, brusc i se inecau celuiilalt corăbille.

CAMERA lor era întredeschisă. Nu intrase niciodată acolo. Și-o inchipuia populată de o serie de fleacuri : cițeva perechi de cărți de joc, obiecte mici pește care se depunea praful, o oglîndă în formă de lebădă. Nu fu deloc uimită să

vadă prin deschizătura ușii un tapet obosit și unsuros pe la colțuri, afumat și decolorat de timp, pe care un tîgru urmărea o căprioară. Între cele două animale, un coș de flori. Nu știa clar cui îi era destinat : învingătorului sau celui învins. An de an de atunci înainte avea să privească prin deschizătura acelei uși. De altfel, în casa gemenilor, nimic nu era ascuns, nimic nu era sub cheie. O găină fugea dintr-o parte în alta și se comporta ciudat, zburînd cu aripile întinse, de parcă cineva o aruncase peste gard. Și dintr-o dată, pași, zvon de voci, zgomote de găleți, cearșafurile fluturînd în vînt. Gemenii profită de vîntul care bate și se strecoară printre rufele întinse la uscat fără să le atingă. Ion, și fratele său geamăn, Ion, improvizau pentru ei, nu o dată, un cîntec lipovenesc. Unul dintre ei avea fața plină de zbircituri fine, celălalt, tîbăcîită de vînt și de ploaie. Cel născut cu un minut mai tîrziu o privi pe Lavinia de parcă ar fi privit o pasăre zburînd în largul cerului, uimit dintr-o dată de desăvirșirea ei. Lavinia îl privea la rîndul ei fascinată și o clipă ei doi s-au uitat unul la altul și între ei s-a făcut brusc o lumină ciudată de parcă cineva ar fi adus și ar fi aprins între ei o lampă alsaciană pe care nu o dată seara, în copilărie, mă rugam de Lavinia să mă lase s-o sting eu prima. Aici, în acest minut poate, Lavinia avea să se hotărască definitiv pentru ceea ce avea să urmeze. În vara aceea am venit alături de ea, ca de obicei. Aveam s-o las și să plec singură, împreună cu celălalt. Incepea stagiul ei. Nu într-un oras, nu într-o clinică cu renume. Era adeptă unei vieți nici ușoare, nici simple. Nicînd n-avea să fie avut parte de ea, am încercat s-o conving, dar a trebuit să renunțăm. Ce-a făcut-o să renunțe, rînd pe rînd, la confortul unei vieți de oras, n-am aflat atunci și de atunci niciodată. Și-a ales camera cea mai luminoasă a ge-

menilor. Nimic sofisticat în ea, nimic inutil. Dacă te uitai în ea, puteai privi în sufletul Laviniei. Pereții au fost tapetați cu cărți. Un birou, o canapea, un mic fotoliu din trestie împletită. Nimic nu se prăbușea sub îngrămădirea de obiecte ca acasă. Gesturile ei erau firești și invocau o anume destindere. Lavinia a trecut curînd dincolo de poarta gemenilor. Geloși, aceștia o urmăreau pretutîndeni. Dar Lavinia voia să-și cunoască cu un ceas mai devreme oamenii, femeile nu se mai știau ca în prima zi, o căutau, arătîndu-i mai ales copiii. Au știut s-o aștepte și s-au obișnuit așteptînd-o. Acum, c-o aveau în mijlocul lor, se liniștiseră dintr-o dată. Erau doar nerăbdători, deși nimeni dintre ei nu făcea nici un gest ca să-i pună la îndoială competența, să vină doar ora în care Lavinia ar fi putut să-i ajute. Era primul ei an de stagiu în medicină. Într-o zi, unul dintre gemeni a venit acasă cu un copac smuls din rădăcini. Îl purta cu dezinvoltură pe umăr, așa cum celălalt își purta undița. Desculț, cu picioarele de culoarea lutului, cu pantalonii suflecați pînă mai sus de genunchi. Altă dată, celălalt, Ion, fratele lui Ion, a plecat pe canal cu o barcă de cauciuc. Aflase el un loc sigur pentru vinătarea de rațe. A adus-o încărcată la mal, mă uitam împreună cu Lavinia la el, ne așteptam să-l vedem întorcîndu-se cu citeva păsări impușcate, dar rațele erau vii, legate una de alta, nu știu cum apucase să le prîndă, cum le momise, gloanțele erau la locul lor. O dată ajuns la mal a sărit sprinten în apa care-i ajungea pînă la genunchi. Ne-a lăsat să ne bucurăm ochii de frumusețea zburătoarelor, apoi dintr-o singură smucitură le-a dat drumul rațelor pe apă. N-am priceput nimic, nu mi se părea firesc să stai o zi întreagă în stufăriș pîndindu-le nemișcat pentru ca apoi să le prinzi și să le dai înapoi, apei. La urma urmei, ce altceva făcuse decît să plimbe rațele cu barca vîsînd pe canal, împotriva curentului ? Mă așteptam ca frate-su să-l certe, dar el a luat-o tăcut prin stufăriș privind-o ciudat pe Lavinia care se apropiase de el, și care a făcut un gest de parcă ar fi vrut să-l ia după umeri.

putut îndeplini toate dorințele. Lavinia avea în ea o tensiune nervoasă pe care nu i-o bănuiam. Într-o parte, abandonată pe nisip, ochelarii ei de soare, un obiect ciudat și de neînțeles pentru ei. S-au așezat împrejurul nostru, parcă sfîindu-se, parcă neîndrăznînd cu totul, o fetiță s-a apropiat s-o dezmierde sau să se lase dezmierdată și nu știu clar, dar parcă am văzut-o rostîndu-i încet, la ureche, un nume. Apoi s-au risipit minai de preocupările lor zilnice. Într-un tîrziu, de cearșaf s-a apropiat o șopirlă. Nu s-a speriat de Lavinia care stătea întinsă pe el. Culoarea cearșafului îi conferea o anumite blîndețe. Ce nume îi șoptise fetița ? Ce secret ascundea Lavinia într-ait încît nici mie nu mi-l putea spune ? Șopirla a înaintat pînă în dreptul palmei făcînd acolo uniechi, un nume. Apoi s-au risipit minai de preocupările lor zilnice. Într-un tîrziu, de cearșaf s-a apropiat o șopirlă. Nu s-a speriat de Lavinia care stătea întinsă pe el. Culoarea cearșafului îi conferea o anumite blîndețe. Ce nume îi șoptise fetița ? Ce secret ascundea Lavinia într-ait încît nici mie nu mi-l putea spune ? Șopirla a înaintat pînă în dreptul palmei făcînd acolo uniechi, un nume. Apoi s-au risipit minai de preocupările lor zilnice. Într-un tîrziu, de cearșaf s-a apropiat o șopirlă. Nu s-a speriat de Lavinia care stătea întinsă pe el. Culoarea cearșafului îi conferea o anumite blîndețe. Ce nume îi șoptise fetița ? Ce secret ascundea Lavinia într-ait încît nici mie nu mi-l putea spune ? Șopirla a înaintat pînă în dreptul palmei făcînd acolo uniechi, un nume. Apoi s-au risipit minai de preocupările lor zilnice. Într-un tîrziu, de cearșaf s-a apropiat o șopirlă. Nu s-a speriat de Lavinia care stătea întinsă pe el. Culoarea cearșafului îi conferea o anumite blîndețe. Ce nume îi șoptise fetița ? Ce secret ascundea Lavinia într-ait încît nici mie nu mi-l putea spune ? Șopirla a înaintat pînă în dreptul palmei făcînd acolo uniechi, un nume. Apoi s-au risipit minai de preocupările lor zilnice. Într-un tîrziu, de cearșaf s-a apropiat o șopirlă. Nu s-a speriat de Lavinia care stătea întinsă pe el. Culoarea cearșafului îi conferea o anumite blîndețe. Ce nume îi șoptise fetița ? Ce secret ascundea Lavinia într-ait încît nici mie nu mi-l putea spune ? Șopirla a înaintat pînă în dreptul palmei făcînd acolo uniechi, un nume. Apoi s-au risipit minai de preocupările lor zilnice. Într-un tîrziu, de cearșaf s-a apropiat o șopirlă. Nu s-a speriat de Lavinia care stătea întinsă pe el. Culoarea cearșafului îi conferea o anumite blîndețe. Ce nume îi șoptise fetița ? Ce secret ascundea Lavinia într-ait încît nici mie nu mi-l putea spune ? Șopirla a înaintat pînă în dreptul palmei făcînd acolo uniechi, un nume. Apoi s-au risipit minai de preocupările lor zilnice. Într-un tîrziu, de cearșaf s-a apropiat o șopirlă. Nu s-a speriat de Lavinia care stătea întinsă pe el. Culoarea cearșafului îi conferea o anumite blîndețe. Ce nume îi șoptise fetița ? Ce secret ascundea Lavinia într-ait încît nici mie nu mi-l putea spune ? Șopirla a înaintat pînă în dreptul palmei făcînd acolo uniechi, un nume. Apoi s-au risipit minai de preocupările lor zilnice. Într-un tîrziu, de cearșaf s-a apropiat o șopirlă. Nu s-a speriat de Lavinia care stătea întinsă pe el. Culoarea cearșafului îi conferea o anumite blîndețe. Ce nume îi șoptise fetița ? Ce secret ascundea Lavinia într-ait încît nici mie nu mi-l putea spune ? Șopirla a înaintat pînă în dreptul palmei făcînd acolo uniechi, un nume. Apoi s-au risipit minai de preocupările lor zilnice. Într-un tîrziu, de cearșaf s-a apropiat o șopirlă. Nu s-a speriat de Lavinia care stătea întinsă pe el. Culoarea cearșafului îi conferea o anumite blîndețe. Ce nume îi șoptise fetița ? Ce secret ascundea Lavinia într-ait încît nici mie nu mi-l putea spune ? Șopirla a înaintat pînă în dreptul palmei făcînd acolo uniechi, un nume. Apoi s-au risipit minai de preocupările lor zilnice. Într-un tîrziu, de cearșaf s-a apropiat o șopirlă. Nu s-a speriat de Lavinia care stătea întinsă pe el. Culoarea cearșafului îi conferea o anumite blîndețe. Ce nume îi șoptise fetița ? Ce secret ascundea Lavinia într-ait încît nici mie nu mi-l putea spune ? Șopirla a înaintat pînă în dreptul palmei făcînd acolo uniechi, un nume. Apoi s-au risipit minai de preocupările lor zilnice. Într-un tîrziu, de cearșaf s-a apropiat o șopirlă. Nu s-a speriat de Lavinia care stătea întinsă pe el. Culoarea cearșafului îi conferea o anumite blîndețe. Ce nume îi șoptise fetița ? Ce secret ascundea Lavinia într-ait încît nici mie nu mi-l putea spune ? Șopirla a înaintat pînă în dreptul palmei făcînd acolo uniechi, un nume. Apoi s-au risipit minai de preocupările lor zilnice. Într-un tîrziu, de cearșaf s-a apropiat o șopirlă. Nu s-a speriat de Lavinia care stătea întinsă pe el. Culoarea cearșafului îi conferea o anumite blîndețe. Ce nume îi șoptise fetița ? Ce secret ascundea Lavinia într-ait încît nici mie nu mi-l putea spune ? Șopirla a înaintat pînă în dreptul palmei făcînd acolo uniechi, un nume. Apoi s-au risipit minai de preocupările lor zilnice. Într-un tîrziu, de cearșaf s-a apropiat o șopirlă. Nu s-a speriat de Lavinia care stătea întinsă pe el. Culoarea cearșafului îi conferea o anumite blîndețe. Ce nume îi șoptise fetița ? Ce secret ascundea Lavinia într-ait încît nici mie nu mi-l putea spune ? Șopirla a înaintat pînă în dreptul palmei făcînd acolo uniechi, un nume. Apoi s-au risipit minai de preocupările lor zilnice. Într-un tîrziu, de cearșaf s-a apropiat o șopirlă. Nu s-a speriat de Lavinia care stătea întinsă pe el. Culoarea cearșafului îi conferea o anumite blîndețe. Ce nume îi șoptise fetița ? Ce secret ascundea Lavinia într-ait încît nici mie nu mi-l putea spune ? Șopirla a înaintat pînă în dreptul palmei făcînd acolo uniechi, un nume. Apoi s-au risipit minai de preocupările lor zilnice. Într-un tîrziu, de cearșaf s-a apropiat o șopirlă. Nu s-a speriat de Lavinia care stătea întinsă pe el. Culoarea cearșafului îi conferea o anumite blîndețe. Ce nume îi șoptise fetița ? Ce secret ascundea Lavinia într-ait încît nici mie nu mi-l putea spune ? Șopirla a înaintat pînă în dreptul palmei făcînd acolo uniechi, un nume. Apoi s-au risipit minai de preocupările lor zilnice. Într-un tîrziu, de cearșaf s-a apropiat o șopirlă. Nu s-a speriat de Lavinia care stătea întinsă pe el. Culoarea cearșafului îi conferea o anumite blîndețe. Ce nume îi șoptise fetița ? Ce secret ascundea Lavinia într-ait încît nici mie nu mi-l putea spune ? Șopirla a înaintat pînă în dreptul palmei făcînd acolo uniechi, un nume. Apoi s-au risipit minai de preocupările lor zilnice. Într-un tîrziu, de cearșaf s-a apropiat o șopirlă. Nu s-a speriat de Lavinia care stătea întinsă pe el. Culoarea cearșafului îi conferea o anumite blîndețe. Ce nume îi șoptise fetița ? Ce secret ascundea Lavinia într-ait încît nici mie nu mi-l putea spune ? Șopirla a înaintat pînă în dreptul palmei făcînd acolo uniechi, un nume. Apoi s-au risipit minai de preocupările lor zilnice. Într-un tîrziu, de cearșaf s-a apropiat o șopirlă. Nu s-a speriat de Lavinia care stătea întinsă pe el. Culoarea cearșafului îi conferea o anumite blîndețe. Ce nume îi șoptise fetița ? Ce secret ascundea Lavinia într-ait încît nici mie nu mi-l putea spune ? Șopirla a înaintat pînă în dreptul palmei făcînd acolo uniechi, un nume. Apoi s-au risipit minai de preocupările lor zilnice. Într-un tîrziu, de cearșaf s-a apropiat o șopirlă. Nu s-a speriat de Lavinia care stătea întinsă pe el. Culoarea cearșafului îi conferea o anumite blîndețe. Ce nume îi șoptise fetița ? Ce secret ascundea Lavinia într-ait încît nici mie nu mi-l putea spune ? Șopirla a înaintat pînă în dreptul palmei făcînd acolo uniechi, un nume. Apoi s-au risipit minai de preocupările lor zilnice. Într-un tîrziu, de cearșaf s-a apropiat o șopirlă. Nu s-a speriat de Lavinia care stătea întinsă pe el. Culoarea cearșafului îi conferea o anumite blîndețe. Ce nume îi șoptise fetița ? Ce secret ascundea Lavinia într-ait încît nici mie nu mi-l putea spune ? Șopirla a înaintat pînă în dreptul palmei făcînd acolo uniechi, un nume. Apoi s-au risipit minai de preocupările lor zilnice. Într-un tîrziu, de cearșaf s-a apropiat o șopirlă. Nu s-a speriat de Lavinia care stătea întinsă pe el. Culoarea cearșafului îi conferea o anumite blîndețe. Ce nume îi șoptise fetița ? Ce secret ascundea Lavinia într-ait încît nici mie nu mi-l putea spune ? Șopirla a înaintat pînă în dreptul palmei făcînd acolo uniechi, un nume. Apoi s-au risipit minai de preocupările lor zilnice. Într-un tîrziu, de cearșaf s-a apropiat o șopirlă. Nu s-a speriat de Lavinia care stătea întinsă pe el. Culoarea cearșafului îi conferea o anumite blîndețe. Ce nume îi șoptise fetița ? Ce secret ascundea Lavinia într-ait încît nici mie nu mi-l putea spune ? Șopirla a înaintat pînă în dreptul palmei făcînd acolo uniechi, un nume. Apoi s-au risipit minai de preocupările lor zilnice. Într-un tîrziu, de cearșaf s-a apropiat o șopirlă. Nu s-a speriat de Lavinia care stătea întinsă pe el. Culoarea cearșafului îi conferea o anumite blîndețe. Ce nume îi șoptise fetița ? Ce secret ascundea Lavinia într-ait încît nici mie nu mi-l putea spune ? Șopirla a înaintat pînă în dreptul palmei făcînd acolo uniechi, un nume. Apoi s-au risipit minai de preocupările lor zilnice. Într-un tîrziu, de cearșaf s-a apropiat o șopirlă. Nu s-a speriat de Lavinia care stătea întinsă pe el. Culoarea cearșafului îi conferea o anumite blîndețe. Ce nume îi șoptise fetița ? Ce secret ascundea Lavinia într-ait încît nici mie nu mi-l putea spune ? Șopirla a înaintat pînă în dreptul palmei făcînd acolo uniechi, un nume. Apoi s-au risipit minai de preocupările lor zilnice. Într-un tîrziu, de cearșaf s-a apropiat o șopirlă. Nu s-a speriat de Lavinia care stătea întinsă pe el. Culoarea cearșafului îi conferea o anumite blîndețe. Ce nume îi șoptise fetița ? Ce secret ascundea Lavinia într-ait încît nici mie nu mi-l putea spune ? Șopirla a înaintat pînă în dreptul palmei făcînd acolo uniechi, un nume. Apoi s-au risipit minai de preocupările lor zilnice. Într-un tîrziu, de cearșaf s-a apropiat o șopirlă. Nu s-a speriat de Lavinia care stătea întinsă pe el. Culoarea cearșafului îi conferea o anumite blîndețe. Ce nume îi șoptise fetița ? Ce secret ascundea Lavinia într-ait încît nici mie nu mi-l putea spune ? Șopirla a înaintat pînă în dreptul palmei făcînd acolo uniechi, un nume. Apoi s-au risipit minai de preocupările lor zilnice. Într-un tîrziu, de cearșaf s-a apropiat o șopirlă. Nu s-a speriat de Lavinia care stătea întinsă pe el. Culoarea cearșafului îi conferea o anumite blîndețe. Ce nume îi șoptise fetița ? Ce secret ascundea Lavinia într-ait încît nici mie nu mi-l putea spune ? Șopirla a înaintat pînă în dreptul palmei făcînd acolo uniechi, un nume. Apoi s-au risipit minai de preocupările lor zilnice. Într-un tîrziu, de cearșaf s-a apropiat o șopirlă. Nu s-a speriat de Lavinia care stătea întinsă pe el. Culoarea cearșafului îi conferea o anumite blîndețe. Ce nume îi șoptise fetița ? Ce secret ascundea Lavinia într-ait încît nici mie nu mi-l putea spune ? Șopirla a înaintat pînă în dreptul palmei făcînd acolo uniechi, un nume. Apoi s-au risipit minai de preocupările lor zilnice. Într-un tîrziu, de cearșaf s-a apropiat o șopirlă. Nu s-a speriat de Lavinia care stătea întinsă pe el. Culoarea cearșafului îi conferea o anumite blîndețe. Ce nume îi șoptise fetița ? Ce secret ascundea Lavinia într-ait încît nici mie nu mi-l putea spune ? Șopirla a înaintat pînă în dreptul palmei făcînd acolo uniechi, un nume. Apoi s-au risipit minai de preocupările lor zilnice. Într-un tîrziu, de cearșaf s-a apropiat o șopirlă. Nu s-a speriat de Lavinia care stătea întinsă pe el. Culoarea cearșafului îi conferea o anumite blîndețe. Ce nume îi șoptise fetița ? Ce secret ascundea Lavinia într-ait încît nici mie nu mi-l putea spune ? Șopirla a înaintat pînă în dreptul palmei făcînd acolo uniechi, un nume. Apoi s-au risipit minai de preocupările lor zilnice. Într-un tîrziu, de cearșaf s-a apropiat o șopirlă. Nu s-a speriat de Lavinia care stătea întinsă pe el. Culoarea cearșafului îi conferea o anumite blîndețe. Ce nume îi șoptise fetița ? Ce secret ascundea Lavinia într-ait încît nici mie nu mi-l putea spune ? Șopirla a înaintat pînă în dreptul palmei făcînd acolo uniechi, un nume. Apoi s-au risipit minai de preocupările lor zilnice. Într-un tîrziu, de cearșaf s-a apropiat o șopirlă. Nu s-a speriat de Lavinia care stătea întinsă pe el. Culoarea cearșafului îi conferea o anumite blîndețe. Ce nume îi șoptise fetița ? Ce secret ascundea Lavinia într-ait încît nici mie nu mi-l putea spune ? Șopirla a înaintat pînă în dreptul palmei făcînd acolo uniechi, un nume. Apoi s-au risipit minai de preocupările lor zilnice. Într-un tîrziu, de cearșaf s-a apropiat o șopirlă. Nu s-a speriat de Lavinia care stătea întinsă pe el. Culoarea cearșafului îi conferea o anumite blîndețe. Ce nume îi șoptise fetița ? Ce secret ascundea Lavinia într-ait încît nici mie nu mi-l putea spune ? Șopirla a înaintat pînă în dreptul palmei făcînd acolo uniechi, un nume. Apoi s-au risipit minai de preocupările lor zilnice. Într-un tîrziu, de cearșaf s-a apropiat o șopirlă. Nu s-a speriat de Lavinia care stătea întinsă pe el. Culoarea cearșafului îi conferea o anumite blîndețe. Ce nume îi șoptise fetița ? Ce secret ascundea Lavinia într-ait încît nici mie nu mi-l putea spune ? Șopirla a înaintat pînă în dreptul palmei făcînd acolo uniechi, un nume. Apoi s-au risipit minai de preocupările lor zilnice. Într-un tîrziu, de cearșaf s-a apropiat o șopirlă. Nu s-a speriat de Lavinia care stătea întinsă pe el. Culoarea cearșafului îi conferea o anumite blîndețe. Ce nume îi șoptise fetița ? Ce secret ascundea Lavinia într-ait încît nici mie nu mi-l putea spune ? Șopirla a înaintat pînă în dreptul palmei făcînd acolo uniechi, un nume. Apoi s-au risipit minai de preocupările lor zilnice. Într-un tîrziu, de cearșaf s-a apropiat o șopirlă. Nu s-a speriat de Lavinia care stătea întinsă pe el. Culoarea cearșafului îi conferea o anumite blîndețe. Ce nume îi șoptise fetița ? Ce secret ascundea Lavinia într-ait încît nici mie nu mi-l putea spune ? Șopirla a înaintat pînă în dreptul palmei făcînd acolo uniechi, un nume. Apoi s-au risipit minai de preocupările lor zilnice. Într-un tîrziu, de cearșaf s-a apropiat o șopirlă. Nu s-a speriat de Lavinia care stătea întinsă pe el. Culoarea cearșafului îi conferea o anumite blîndețe. Ce nume îi șoptise fetița ? Ce secret ascundea Lavinia într-ait încît nici mie nu mi-l putea spune ? Șopirla a înaintat pînă în dreptul palmei făcînd acolo uniechi, un nume. Apoi s-au risipit minai de preocupările lor zilnice. Într-un tîrziu, de cearșaf s-a apropiat o șopirlă. Nu s-a speriat de Lavinia care stătea întinsă pe el. Culoarea cearșafului îi conferea o anumite blîndețe. Ce nume îi șoptise fetița ? Ce secret ascundea Lavinia într-ait încît nici mie nu mi-l putea spune ? Șopirla a înaintat pînă în dreptul palmei făcînd acolo uniechi, un nume. Apoi s-au risipit minai de preocupările lor zilnice. Într-un tîrziu, de cearșaf s-a apropiat o șopirlă. Nu s-a speriat de Lavinia care stătea întinsă pe el. Culoarea cearșafului îi conferea o anumite blîndețe. Ce nume îi șoptise fetița ? Ce secret ascundea Lavinia într-ait încît nici mie nu mi-l putea spune ? Șopirla a înaintat pînă în dreptul palmei făcînd acolo uniechi, un nume. Apoi s-au risipit minai de preocupările lor zilnice. Într-un tîrziu, de cearșaf s-a apropiat o șopirlă. Nu s-a speriat de Lavinia care stătea întinsă pe el. Culoarea cearșafului îi conferea o anumite blîndețe. Ce nume îi șoptise fetița ? Ce secret ascundea Lavinia într-ait încît nici mie nu mi-l putea spune ? Șopirla a înaintat pînă în dreptul palmei făcînd acolo uniechi, un nume. Apoi s-au risipit minai de preocupările lor zilnice. Într-un tîrziu, de cearșaf s-a apropiat o șopirlă. Nu s-a speriat de Lavinia care stătea întinsă pe el. Culoarea cearșafului îi conferea o anumite blîndețe. Ce nume îi șoptise fetița ? Ce secret ascundea Lavinia într-ait încît nici mie nu mi-l putea spune ? Șopirla a înaintat pînă în dreptul palmei făcînd acolo uniechi, un nume. Apoi s-au risipit minai de preocupările lor zilnice. Într-un tîrziu, de cearșaf s-a apropiat o șopirlă. Nu s-a speriat de Lavinia care stătea întinsă pe el. Culoarea cearșafului îi conferea o anumite blîndețe. Ce nume îi șoptise fetița ? Ce secret ascundea Lavinia într-ait încît nici mie nu mi-l putea spune ? Șopirla a înaintat pînă în dreptul palmei făcînd acolo uniechi, un nume. Apoi s-au risipit minai de preocupările lor zilnice. Într-un tîrziu, de cearșaf s-a apropiat o șopirlă. Nu s-a speriat de Lavinia care stătea întinsă pe el. Culoarea cearșafului îi conferea o anumite blîndețe. Ce nume îi șoptise fetița ? Ce secret ascundea Lavinia într-ait încît nici mie nu mi-l putea spune ? Șopirla a înaintat pînă în dreptul palmei făcînd acolo uniechi, un nume. Apoi s-au risipit minai de preocupările lor zilnice. Într-un tîrziu, de cearșaf s-a apropiat o șopirlă. Nu s-a speriat de Lavinia care stătea întinsă pe el. Culoarea cearșafului îi conferea o anumite blîndețe. Ce nume îi șoptise fetița ? Ce secret ascundea Lavinia într-ait încît nici mie nu mi-l putea spune ? Șopirla a înaintat pînă în dreptul palmei făcînd acolo uniechi, un nume. Apoi s-au risipit minai de preocupările lor zilnice. Într-un tîrziu, de cearșaf s-a apropiat o șopirlă. Nu s-a speriat de Lavinia care stătea întinsă pe el. Culoarea cearșafului îi conferea o anumite blîndețe. Ce nume îi șoptise fetița ? Ce secret ascundea Lavinia într-ait încît nici mie nu mi-l putea spune ? Șopirla a înaintat pînă în dreptul palmei făcînd acolo uniechi, un nume. Apoi s-au risipit minai de preocupările lor zilnice. Într-un tîrziu, de cearșaf s-a apropiat o șopirlă. Nu s-a speriat de Lavinia care stătea întinsă pe el. Culoarea cearșafului îi conferea o anumite blîndețe. Ce nume îi șoptise fetița ? Ce secret ascundea Lavinia într-ait încît nici mie nu mi-l putea spune ? Șopirla a înaintat pînă în dreptul palmei făcînd acolo uniechi, un nume. Apoi s-au risipit minai de preocupările lor zilnice. Într-un tîrziu, de cearșaf s-a apropiat o șopirlă. Nu s-a speriat de Lavinia care stătea întinsă pe el. Culoarea cearșafului îi conferea o anumite blîndețe. Ce nume îi șoptise fetița ? Ce secret ascundea Lavinia într-ait încît nici mie nu mi-l putea spune ? Șopirla a înaintat pînă în dreptul palmei făcînd acolo uniechi, un nume. Apoi s-au risipit minai de preocupările lor zilnice. Într-un tîrziu, de cearșaf s-a apropiat o șopirlă. Nu s-a speriat de Lavinia care stătea întinsă pe el. Culoarea cearșafului îi conferea o anumite blîndețe. Ce nume îi șoptise fetița ? Ce secret ascundea Lavinia într-ait încît nici mie nu mi-l putea spune ? Șopirla a înaintat pînă în dreptul palmei făcînd acolo uniechi, un nume. Apoi s-au risipit minai de preocupările lor zilnice. Într-un tîrziu, de cearșaf s-a apropiat o șopirlă. Nu s-a speriat de Lavinia care stătea întinsă pe el. Culoarea cearșafului îi conferea o anumite blîndețe. Ce nume îi șoptise fetița ? Ce secret ascundea Lavinia într-ait încît nici mie nu mi-l putea spune ? Șopirla a înaintat pînă în dreptul palmei făcînd acolo uniechi, un nume. Apoi s-au risipit minai de preocupările lor zilnice. Într-un tîrziu, de cearșaf s-a apropiat o șopirlă. Nu s-a speriat de Lavinia care stătea întinsă pe el. Culoarea cearșafului îi conferea o anumite blîndețe. Ce nume îi șoptise fetița ? Ce secret ascundea Lavinia într-ait încît nici mie nu mi-l putea spune ? Șopirla a înaintat pînă în dreptul palmei făcînd acolo uniechi, un nume. Apoi s-au risipit minai de preocupările lor zilnice. Într-un tîrziu, de cearșaf s-a apropiat o șopirlă. Nu s-a speriat de Lavinia care stătea întinsă pe el. Culoarea cearșafului îi conferea o anumite blîndețe. Ce nume îi șoptise fetița ? Ce secret ascundea Lavinia într-ait încît nici mie nu mi-l putea spune ? Șopirla a înaintat pînă în dreptul palmei făcînd acolo uniechi, un nume. Apoi s-au risipit minai de preocupările lor zilnice. Într-un tîrziu, de cearșaf s-a apropiat o șopirlă. Nu s-a speriat de Lavinia care stătea întinsă pe el. Culoarea cearșafului îi conferea o anumite blîndețe. Ce nume îi șoptise fetița ? Ce secret ascundea Lavinia într-ait încît nici mie nu mi-l putea spune ? Șopirla a înaintat pînă în dreptul palmei făcînd acolo uniechi, un nume. Apoi s-au risipit minai de preocupările lor zilnice. Într-un tîrziu, de cearșaf s-a apropiat o șopirlă. Nu s-a speriat de Lavinia care stătea întinsă pe el. Culoarea cearșafului îi conferea o anumite blîndețe. Ce nume îi șoptise fetița ? Ce secret ascundea Lavinia într-ait încît nici mie nu mi-l putea spune ? Șopirla a înaintat pînă în dreptul palmei făcînd acolo uniechi, un nume. Apoi s-au risipit minai de preocupările lor zilnice. Într-un tîrziu, de cearșaf s-a apropiat o șopirlă. Nu s-a speriat de Lavinia care stătea întinsă pe el. Culoarea cearșafului îi conferea o anumite blîndețe. Ce nume îi șoptise fetița ? Ce secret ascundea Lavinia într-ait încît nici mie nu mi-l putea spune ? Șopirla a înaintat pînă în dreptul palmei făcînd acolo uniechi, un nume. Apoi s-au risipit minai de preocupările lor zilnice. Într-un tîrziu, de cearșaf s-a apropiat o șopirlă. Nu s-a speriat de Lavinia care stătea întinsă pe el. Culoarea cearșafului îi conferea o anumite blîndețe. Ce nume îi șoptise fetița ? Ce secret ascundea Lavinia într-

INTR-O „mărturisire” de la începutul ultimului său volum de versuri, *Pasarea de cenușă**, Radu Cărneci dezvăluie proiectul liric în orizontul căruia și-a reunit poemele editate din *Cintarea cîntărilor* și *Sonete*, alături de cele inedite, alcătuiind *Pasarea de cenușă*; urmărind o „autodefinire mai complexă”, poetul conturează această nouă „geografie” a creației sale prin ceea ce el numește o „triadă poetică”, cuprinzând „dragostea ca putere, suferința ca necesitate, înțelepciunea ca ideal, pe drumul împlinirii artistice”. Materialul poetic nu face, totuși, explicită această triadă, subsumind-o, în fapt, erosului în a cărui sferă semantică se includ celelalte două elemente, iar modalitatea de structurare a spațiului liric este una esențial dramatică, autorul folosind cu predilecție dialogul și un scenariu atent regizat, în care se rostesc citeva „voci” (poetul, criticul, „orbul”, mirele, mireasa, regele, corul bărbaților), plasate adesea în decoruri romantice; nu lipsesc nici indicațiile de regie, care privesc modul rostirii (criticul este o „voce calmă, evident analitică”, în vreme ce poetul este una „caldă, interiorizată”), dirijind lectura spre fluxul unei comunicări „transparente”, de scenă, între doi „actori”, protagoniști ai unui unic poem dramatic în care ocea ce poetul simte, criticul trebuie să definească. Sigur că ponderea în discurs a acestor „voci” este diferită, replicile poetului și criticului marcând un profil interior al celui care creează; „vorbirea” criticului este monocordă, cu un ton ușor patetic, pe alocuri chiar exaltat, folosind cu minime variațiuni aceleași cuvinte pentru o definiție deloc „analitică” a poetului: „...mereu spre sine, limpezit de jale, / cu tot ce-l sfînt în chinurile sale, / Poetul e lumina din lumină / furtunii miez în miezul ei deplină / și, năzuind în vîrf, supune-o cale / mereu spre sine limpezit de jale, // e cel ce-ascunde risipind ascunsul, / El, cel pătruns de încă-ne-pătrunsul, / pupila e a Cosmosului mare: / uimire-adîncă, stîlp de întrebare, / e oel ce

* Radu Cărneci, *Pasarea de cenușă*, Editura Cartea Românească, 1986.

„Iubirea-i axul cerurilor toate”

plînge și, sculptîndu-și plînsul, / e oel ce-ascunde risipind ascunsul, // El e Cuvîntul fiindcă El profet e / și-l mistuie-o nemistuită sete / de adevăr cuvintele-i murmură / și-l de-ndrăzneală fragila-i făptură: / mulțimile pe zări vulesc ascete — / El e Cuvîntul fiindcă El profet e...”. În replică, vocea poetului, „siesi încurajatoare”, formulează un discurs liric în care nu transpare altă misiunea căutării adevărului (a „luminii din lumină”) și nici neliniștile vizionarului (ale „profetului”), cit invocarea, cu întreaga sa sferă de procedee și semnificații: „...hai, să vorbim de flori și de amoruri, / de-o blindă despărțire între doruri / ca trupurile să-și adune forța / iar sufletele să-și înalte torța / ca într-o nălucire: albastre zboruri / hai, să vorbim de flori și de amoruri, // să-mpodobim Pămîntul cu zveltea / marelui imn sublim în dimineața / în care s-au născut copii și stele / ca proaspete și gingașe drapele / și risipind cu ele-n aur ceața / să-mpodobim Pămîntul cu zveltea // acelor visuri fără-de-prihană / și căutînd la clipa venitică vană / să încercăm a-i prețui puținul: / stă-n ea, ca-n toate, ne-știut Destinul / șiîndu-ne și dîndu-ne ca hrană / acelor visuri fără-de-prihană...”.

Poezia lui Radu Cărneci este una a stărilor pe care le dezvăluie scenariile succesive ale dialogurilor, monologurilor și ale invocării momentului genezei: de pildă, „ideea de iubire” din poemul titular al primei secțiuni a cărții nu reprezintă alt „concept”, cit starea pe care o provoacă întrezărirea esenței ascunse în sentimentul erotic după aceleași reguli ale „conviețuirii” perlei cu scoica: poetul închipuie un spectacol fastuos al acestor stări, proiectate la scară cosmică, în acea zonă a „purgatoriului” de dincolo de „Infernul” contingentului și de dincoace de „paradisul” ideilor; dialectica internă a acestui spectacol este afirmarea din negație, ivirea formei din inform, a viului din amorf, reperul mereu invocată fiind geneza sentimentului erotic într-un univers al tuturor frăgezimilor: iată-l: „...de peste tot miresele ne-mpresoară / cu voaluri dulci în aripă ușoară / pole-nuri vii, ca nouri de plăcere / purtîndu-și auria lor avere / spre fecundări, — ca lumea să nu moară / de peste tot miresele ne-mpresoară — // din fragede-alambicuri vegetale / nectaruri strălucînd — în osanale / de-albine: imnuri ajurînd văzduhuri — / picură-n guri de bănuite duhuri / alcooluri fine — amețită vale! — / din fragede-alambicuri vegetale”. În

această lume a polenurilor, luminii, mugurilor, miresemelor, voalurilor, alcoolurilor fine și imnurilor, moartea însăși apare învăluită într-o aură de suavitate; atmosfera din „amețita vale” nu are însă nimic dulceag, dar nici tensionat, stările definitorii fiind plătirea (dispariția este asemuită unui „zbor în abisuri”), uimirea în fața „ideii” și „legănarea imaterială”, conturînd spațiul și durata genezei: elementele mereu relaționate în versurile lui Radu Cărneci sînt ceața, „tăria fără de ființă”, taina, neantul și ființa, tot ceea ce năzuiește spre a fi. Modalitatea lirică a volumului își află corespondentul în pictura impresionistilor (un poem, dedicat lui Claude Monet, începe, semnificativ, cu versul „plutim plutind pe apele adînci”), poeziile celebrînd lumina, explozia cromatică în tușe „calde”, esențele „sublimîndu-se-n esență”, împodobind cu frăgezimii ideea care structurează scenariul liric; versul, mereu atent cu „podoabele” sale, este spusere (în monolog sau dialog), relevînd jocul totdeauna înșelător, dar voluptuos, al stărilor, al aparențelor cu esența ascunsă: chiar substantivile ortografiate cu majusculă — Frumosul, Durerea, Steaua, Iubirea, Timpul, Risipitorul (Demiurgul), Cuvîntul, Cerul, Universul, Arta, Libertatea —, îndreptînd ochiul cititorului spre nucleeele semnificative ale poeziei, nu definesc conceptul, ci re-prezintă acesteia în replicile pe care le schimbă, în „Turnul de fildes”, poetul și criticul sau, pe „Virful cu Dor” poetul și „orbul”.

În această ordine a lecturii, poemul cel mai important al cărții rămîne, în opinia mea, Isis, subintitulat „poem între Pămînt și Cer”; pe un scenariu de această dată mitic, se invocă Osiris și Isis, cuplul din idealitate, cel care se află în toate izvodindu-le: ciclurile naturii, ivirea universului, dar și fidelitatea, dragostea, devotamentul sînt semnificațiile care însoțesc căutarea și „reîntregirea” lui Osiris prin Isis, a lui „El” prin „Ea”, simbolurile care coagulează materia lirică a volumului. Deși într-o expresie mai elaborată, mai tensionată, deplasînd accentele lirice de la imn spre elegie, sonetele din *Arborele chinuit de mirese*, ca și poemele din *Cintarea cîntărilor*, provin dintr-o aceeași substanță și se constituie în orizontul aceleiași semnificații: erosul dobîndește aici concretețe, dialogul suav cu ideea devine comunicare cu un „personaj”, uimirea și „legănarea imaterială” se sublimază în ardere, vocile poetului, criticului și orbului sînt înlocuite de cele ale mirelui, miresei, re-

gelui și de „corul bărbaților”: tonalitatea imnică, deși încă prezentă, este dublată acum de aceea elegiacă, găsindu-și un punct al maximei tensionări în *Sonetul XCVI*: „Împletit trupul meu din dureri, / Vîntul mătura apele fluviului, / Apele fluviului se tînguie lung / Deasupra pasărea cerului, // Împletit trupul meu din dureri, / Semnul trecerii, înaltul căzînd, / Pămînt de plîns, Marea lacrimă, / Iată-mă, oel sacrificat, // Împletit trupul meu din dureri, / Trei cruci în ostrovul sărat, / Trei cruci din lemn blestemat, // Aproprie-te! Mingie-mi tăbile, Fruntea / imi singerează cu veacul, Roagă-te pentru mine! / Iată corabia mea topindu-se...”. Scenariul mitic (reluat în *Cintarea cîntărilor* prin Solomon și Sulamita, cele două cupluri descoperind mitul și legenda erosului) reprezintă structura de profunzime a cărții, ca și „mesajul” acesteia, care se cuprinde în propoziția mereu repetată „Iubirea-i axul cerurilor toate”.

Pasarea de cenușă este cartea de referință a lui Radu Cărneci și, totodată, un volum reprezentativ pentru o anume direcție de dezvoltare a liricii noastre contemporane, care regăsește virtuțile versului „clasic”, recuzita acestuia, unde „podoabele” (rima, ritmul, dedicațiile, moto-urile, vocile, decorul, grafica etc.) joacă un rol important; Radu Cărneci reexploarează un mod de expresie „tradițional” în perspectiva orizontului pe care l-a deschis ceea ce am numit altădată *neoromantismul* literaturii noastre actuale. Fapt semnificativ, „poetica” din *Pasarea de cenușă* își dezvăluie specificitatea prin raportare la o altă „poetică”, aceea a generației ’80, într-un sonet ce se dedică Magdalenei Ghica: *Sonetul XXVIII* marchează acest transfer al generațiilor, care înseamnă, înainte de toate, modificare a perspectivei asupra realului și dinamitate a tuturor convențiilor: ruptura este evidentă și irevocabilă: „Cuvîntul violent izbînd în rele / precum un bici cu pleznă de-acuzare, / gemînd cuvîntul, dens de-atita sare, / dinamitînd la ziduri și zăbrele // Descuîț cuvîntul: pas și întrebare, / fără joben, cravată sau inele, / din timpla-l scăpărînd cuvinte grele / la Secolul cu zilele amare!... // (Cine ești tu, sosind fără podoabe, / în mină doar cu sabia de aer / și vorbele făcîndu-ți-le roabe // Zidești pe mlaștina din castel de rouă / stringînd în versu-ți omeneșul vaier / și desenînd cu fruntea Luna Nouă! ?...)”.

Ioan Holban

Teatru

Politica I și II, scrise între 1979—1984, i-au adus autorului un succes și o notorietate pentru unli neașteptate echivalend, potrivit opiniei lui C. Măciucă, prefațatorului volumului de „Teatru comentat” (Ed. Eminescu) recent apărut, cu „performanța lui Theodor Mănescu de a-și redimensiona personalitatea”. La rîndul său, Dinu Săraru, în „postfață” este și mai tranșant: „N-am fost — scrie el — pină la această tetralogie (încă neîncheiată), un pasionat al scrisului lui Theodor Mănescu [...]. Moralistul mi se părea agresiv, meseriașul — studiat și livresc, tot timpul aveam impresia că descopăr calculul reze, știința prevala asupra curajului de a ieși liber în scenă, lipsea, iml ziceam, incendiul devorator. Ei bine, în cea mai puțin teatrală — formal — dintre piesele lui Theodor Mănescu, în această *Politica*, am fost de la început convins că disting [...] simburile de foc al unei conștiințe scriitoricești culezătoare”. Romancierul, totodată directorul teatrului care a înregistrat cu *Politica* un considerabil succes de public, nu ocolește vorbele mari de care, vorba oronicarului, se „sparie” gîndul: „Pentru prima dată în literatura română și în teatrul românesc...”.

În realitate, succesul *Politicii* se datorează mai multor cauze, subiective și obiective, personale și conjuncturale, aparținînd unui anumit climat la care, firește, piesa însăși va fi contribuit nu puțin, consolidîndu-l. Despre cauzele subiective și personale cred că judecățile cele mai pertinente aparțin lui Valentin Silvestru. *Politica* este o „discuție” pasionantă despre cele mai dure contradicții ale epocii contemporane trăite și urmărite la nivelul celui de bază, familia. Nu orice familie, se înțelege, ci una exponențială, care simbolizează „partea nevăzută” a istoriei. Este greu de precizat punctul în care natura problematică a istoriei discutate aici se datorează marginii enigmatice a fenomenelor, acelor umbre ce fac lumina și mai strălucitoare ori facturii dilematice a personajelor înseși, cu precădere a ace-

luia memorabil, care este Bărbatul, figură pe cit de prezentă și ponderabilă în dezbateri, pe atît de fascinantă, literar vorbind, prin improbabilitatea ei misterioasă, ricanantă și obsedantă. Probabil că resortul primar, cel mai adînc al acestei construcții în dublu registru, real și fantastic, prezentă și absentă, lumină și clarobscur, întemeiat pe gustul și pasiunea pentru problematica contradictorie a adevărului, este unul polemic privind însăși structura personalității, a eroului și funcțiunea lui istorică.

Exponențiale la un prim nivel, indicate cu apelative generice: Bărbatul, Fiul, Sora, Tinărul etc., acestea nu sînt mai puțin anonime, ființe care se ascund tot atît cit se și expun, într-un balans subtil, întregînt cu mare finețe de dramaturg (în *Politica*, și mai ales, în celelalte piese). Ambiguitatea aceasta făcînd ființele să-și menajeze, în plină „acțiune” sau discurs, propria lor taină, acel „rest” nelivrabil căci indefinisabil (sau, poate, vulnerabil?) al personalității umane mi se pare ideea cea mai profundă a autorului și, sub aspect literar, cu beneficiile cele mai consistente: în *Noaptea pe asfalt* (ce rămîne, după opinia mea, capodopera acestui dramaturg, în *Mingierea* (de o rară virtuozitate dramaturgică în planul fantastului), în *Politica* (cu precădere prin figura Bărbatului, cel care „mereu ai fost luat drept altcineva”). Două sînt aspectele polemice implicate aici. În primul rînd este pusă în discuție, cu luciditatea proprie unei conștiințe moderne, istoricitatea condiției umane: destinul ființei, sîntem lăsați să înțelegem, n-are alt mijloc (sau spațiu) de împlinire, configurare, afirmare decît istoria, însă faptul ori fenomenul istoric în sine nu explică, în întregimea lor expresivă, oamenii.

Naturi dilematice, „camilpetresciene”, „suflete tari” pe care adevărul căutat cu obstinție nu le orbește, ci le îndrește și fortifică într-un vis al invulnerabilității indestructibile, personajele exponențiale (Fiul, Eugen, Sviatoslav, Bărbatul) par să știe că în orice părere vrednică de încredere există și numeroase aspecte nevrednice de încredere. Se povestește că o

asemenea constatare a fost suficientă pentru ca sir Walter Raleigh să arunce pe foc manuscrisul unei istorii universale pe care o scrisese... Aflaie la antipodul resemnării, această poziție sceptică raționalistă a personajelor lui Th. Mănescu le hrănește neliniștitoarea lor căutare neîncoțată a adevărului. Scepticul care nu renunță nu poate fi un pesimist, din contră, un optimist: un erou al cunoașterii. „Pentru mine, a trăi este a ști” — spune Bărbatul — iar „ce știi trece prin inimă”, de aceea un infarct este „ultimul meu act de cunoaștere”. Fără această condiție, a suferinței, probele adevărului îi apar indoielnice. Nu sîntem departe, cit ar părea de curios, de ceea ce credea un istoric de talia lui N. Iorga despre „verdictitatea” faptului istoric, același care formula și această învățătură sub care putem inscrie și mesajul pieselor lui Th. Mănescu: „Istoria înseamnă în lumea veche istoria politică. Se zugrăvesc cu artă și interes tipurile principale; istoricul e un sculptor care taie în marmură statule eroilor [...] Istoria politică (în viziunea modernă și științifică — n.n.) nu mai e un șir de biografii, o culegere de portrete dinastice, de vieți ale sfinților, de biografii literare și artistice, o descriere de solemnități ori o cronică de războaie, un catalog cronologic, un dicționar de notorietăți, un memorial diplomatic”.

Personajele dramaturgice lui Theodor Mănescu nu sînt statuate și monumentale în chip exterior și, lipsite de fadoarea atitor convenționale pozitivisme, de parte de a fi făcute și incheiate, ele se fac mereu, se găsesc într-o febrilă căutare, nîcînd incheiată, a propriei condiții și a propriului adevăr: într-o „noapte pe asfalt”, în garderoba halucinantă a unui toatru sau pe dramatica scenă a unei istorii a cărei politică au făcut-o dar care mereu rămîne de făcut. Într-un context în care istoria românească mai veche sau mai nouă este rescrisă în lumina adevărului și repusă în drepturile ei, în care cititorului de romane și spectatorului de teatru i se oferă atîtea revelatoare documente asupra unor momente de răscruce

din istoria țării (1859, 1918, 23 august 1944), o piesă cum este *Politica* lui Theodor Mănescu înîlnește o receptivitate pregătută, în cunoștință de cauză. Este aici, probabil, condiția obiectivă a succesului înregistrat: de toți cronicarii spectacolului, nu însă fără tendința de a-l privi ca pe un efect exclusiv al valorii. Ceea ce, firește, nu scade meritele reale ale piesei, dar, fixînd-o în context, le poate feri pe celelalte de a fi pe nedrept subapreciate, cazute în umbra strălucitorului succes al *Politicii*, care, în fine, avînd merite de pionierat, nu mi se pare și cea mai bună lucrare a dramaturgului. Această continua să fie, cred, *Noaptea pe asfalt*, o puternică dramă modernă, dezbateri pasionante asupra condițiilor intime și externe ale trezirii la realitate. Este o scriere patetică, lucidă și amară despre nașterea unei conștiințe, cum avem puțin în literatura contemporană. Poate nicăieri mai mult decît aici teza unei scrieri nu se vede atît de organic răs-pîndită în țesătura desfășurării dramatice, atît de firesc și perfect susținută de întregul scenariu imaginat impecabil sub registrul construcției și al evoluțiilor. Căutător al adevărului întreg, Eugen este și prima lui „victimă” prin asumarea pină la capăt a mijloacelor, condițiilor și consecințelor ce decurg din decizia luată: suferința conferă acestei căutări o anume grandoare a cărei discretă aură nu o face mai puțin impresionantă. Eroul nu este un romantic naiv, dar un idealist lucid, „candid și fanatic” (V. Silvestru) a cărui vitalitate degajă, paradoxal, un val de tristețe. Căci drama este și aici suspendată, ca în cele mai bune momente ale dramaturgiei lui Th. Mănescu, într-o ambiguitate structurală dar fertită: adevărul către care înaintează ferm, „vinătorește” eroul piesei semnificază undeva, către capăt, o nouă „noapte pe asfalt”, altă dramă și altă căutare. Eugen e o variantă de Sisif modern: pe care nu ni-l putem imagina fericit.

C. Stănescu

Sufletul și uneltele poetului

CEEA CE atrage atenția în poezia lui Petre Stoica, pe care am recitit-o în antologia „Cele mai frumoase poezii”, este faptul că ea își păstrează un sunet propriu, inconfundabil, în pofida diversității de maniere pe care poetul le-a încercat vreme de treizeci de ani. Din **Poezile** cu care el debuta în 1957, antologia de față nu mai reține nimic; îi putem însă urmări traseul străbătând celelalte șaisprezece volume pe care Petre Stoica le-a publicat după aceea, și din care a selectat principalele titluri.

În **Scritori români de azi**, (III, 1984), E. Simion identifică, mai întâi, o poezie de „notație”, simplă și discursivă; apoi una bucolică, însă de nuanță expresionistă, inspirată de Trakl; vine la rând o poezie de tip avangardist (integralism, spune criticul, gândindu-se probabil la Voronca); pentru ca, de prin 1978, Petre Stoica să se îndrepte „tot mai mult spre o poezie ce condamnă în tonuri decise maladiile civilizației actuale”, adică spre un expresionism de felul celui al ultimului A. E. Baconsky. În **Cuvintul înainte** la ediția de față, Gheorghe Grigurcu observă și el o „evoluție” a poetului, nu mai că o pune în alți termeni. Găsește de pildă că, atitudinea esențială fiind aceea de recuperare a cotidianului și a banalității, există din capul locului o „strategie estetică a duplicității”, de care tin și simplitatea, și antiliteratura, și democrația tematică. Între „prozaism și miracol” se mișcă, de altfel, permanent imaginația lui Petre Stoica, fie că e vorba de sentimentalul ironic din tinerete, înrudit cu poezii din jurul revistei clujene „Steaua” (alături de care îl situează în cartea sa și E. Simion), fie că e vorba de poetul matur de azi, în versurile cărui ar putea fi detectate întreaga „poezie prozaică și ludică...”, postsunrealismul, ironia, parodia, intertextualitatea, ajunse la mare cinste. Aici e nu numai o apreciere implicită a valorii poeziei, dar și una explicită: „Petre Stoica ni se înfățișează nu numai drept un poet dintre cei rari originali în peisajul literar actual, ci și un important, probabil cel mai important ferment al înnoirii acesteia, în a doua jumătate a secolului în curs”. Aprecierile sunt enorme și n-o împărtășesc. Mai degrabă aș subscrie la frazele care urmează imediat: „Alături de personal, inconfundabil, limbajul său nu are, totuși, un caracter închis, ci, dimpotrivă, colcăind de intuiții asupra diverselor forme lirice, se dăruie cu generozitate evoluției lor. Credem că locul său poate fi comparat cu cel pe care l-a ocupat

Petre Stoica, **Suvenir**, „Cele mai frumoase poezii”, Cuvint înainte de Gheorghe Grigurcu, Editura Albatros, 1986.

Adrian Maniu în primele decenii ale secolului”. Situația celor doi poeți seamănă destul de bine, într-adevăr: fiecare la timpul lui a fost un „colecționar” de formule și un „anticipator”, fără ca vreunul să fie și un mare poet; disponibili, polifonici, au simțit mersul poeziei, dar n-au putut face cu adevărat scoală și însușirile le-au fost mai degrabă constatate de critici decit imitate de poeți; de aceea nu cred că au jucat rolul unor fermenti, chiar dacă s-au bucurat de simă. Revenind la cele spuse în debutul cronicii, ca și Adrian Maniu, Petre Stoica este un poet ușor de recunoscut, deși n-a scris mereu la fel și, uneori, între un stadiu și altul al liricii sale există mari deosebiri, care le reflectă pe acelea din lirica epocii.

Cu **Pietre kilometrice și Miracole**, Petre Stoica era, în prima parte a anilor '60, unul din primii partizani ai poeziei care-și căuta un ton normal, „comun”, după ce abuzase de acela emfatic și festiv impus de dogmatismul deceniului încheiat. Ca și congenerii lui, poetul își evocă foarte de timpuriu copilăria, când abia iesise din adolescență, pe un ton care ar părea duos, dacă n-am simțit distanța; evocă de asemenea provincia unde s-a născut, dar, curios, impresia nu e de trăit, ci de reconstruit, ca și cum poetul ar privi niște stampe sau niște gravuri vechi, cu imagini pe alocuri clar bacoviene („Din ceasul preturii cade rugină. / Aerul e dulce, de candel. / bătrînul fotograf s-a prăbușit pe ziar / și vorbește, vorbește în somn. // În circiumă negustorii încheie contracte, / cineva țipă fantastic, răstoarnă o masă / și sparge sticla cu vin...”). Notația prozaică are o neașteptată turnură poetizantă (și ea în stilul vremii): „Din bucătărie țîșnesc aburii mîncării / chemindu-ne lingă masa înconjurată / cu aura veseliei de iarnă, / dar elevii patinează încontinuu pe lac, / își sărbătoresc fericirea virstei dansind / și dacă vor pot să atingă cerul cu palmele / pline de ghiocci spumoși...”. În **Arheologie blindă** se precizează și mai bine natura acestei poezii, care este una de atmosferă și de pitoresc al obiectelor vechi, ieșite din uz. Asemănarea cu „stelștii” (Gurghianu, Felea, Rău, Baconsky însuși) e totuși minimă și asta din două pricini: prima constă în faptul că lumea poeziei lui Petre Stoica e lirică... moldovenesc, mica așezare anostă, prăfuită și insipidă înecată în grădini, cu o gară ca de jucărie, de la Bacovia sau Fundoianu, și nu orașul propriu-zis, burgul cu turnuri cu ceas, pe care clujenii îl străbat în lung și în lat ca pe o metropolă sufletească; a doua deosebire este că dacă acestia din urmă își „notează” impresiile, într-un soi de jurnal intelectual, poetul **Arheologiei** trăiește din amintiri, evocări și reconstrucții, cum am văzut și mai înainte.

DESUETUDINEA voită apare și în cărțile de după 1970, în **Bunica se așează în fotoliu, de pildă**, dar nota generală este alta decit în cărțile precedente și anume un romanțism amplitudinal, cu destășurări fastuoase, parodic-solemne, cu nune și in-deletniciri exotice. Sigur, poetul e în continuare ironic, dar convenția s-a schimbat, ca și cum, printr-o lovitură a baghetei magice, Prospero ar fi transfigurat realitatea provincială și prozaică într-un fictiv ev baroc european: „Vă jur am fost și eu în Europa noastră cîndva / era în epoca anotimpurilor cu flășnete romantice / și-a domnișoarelor îmbrăcate în rochii de nuanța vaniliei / duiosul copilărosul landou cu motor mă sălta / de la un tărîn al mirării grozave la altul iată / ați început să uitați...”. În altă poezie poetul este „sambelan la curtea coniacului”, într-o a treia e vorba de Richard Coeur de Balancoire, instalat în donjonul Academiei de Litere.

De la aceste imagini la acelea din **Sufletul obiectelor** care amintesc de Emil Brumaru distanța nu e chiar atât de mare cum s-ar crede. În fond, în Petre Stoica se ascunde un voluptuos reprimat, un sentimental care se ia în ris, un romantic care cultivă proza vieții, așa că nu e de mirare să-l vezi sensibil și la aromele bucătăriei. Si, la urma urmelor, e și acesta unul din obrazurile zeului cotidianului și al banalului la care poetul s-a închinat de la început: „A încetat și zgomotul piuliței zgomotul acestui / clopot afurisit din biserica bieteii gospodine / lingurile țigăile s-au înecat în baia chiuveți / pe fața de masă plutește duh de sosuri din vremi / uitate iar luna pune aură gîndacului negru / încernat pe fărăș acest tron al gunoierului // în timp ce gospodina coarme / gonește pe un căluț de cartof”. Remarcabil poet al fabulosului mic, domestic, Petre Stoica își arată aici vocația pentru o latură a realului mai puțin luată în seamă de comentarii săi și anume aceea „insufletită”, vie; obiectele se dovedesc a fi mai puțin derizorii, mai puțin neînsemnate decit încearcă să ne convingă aceiași comentarii, ele fiind, din contra, amuzante sau teribile, burlești sau candidi, ducîndu-și existența proprie într-o lume la care n-au acces decit copiii și inocenții.

După ce, în **O nuntă de cenușă și iepuri și anotimpuri**, Petre Stoica experi-

mentează o formulă suprarcalistă de poezie, cu incongruență deliberată a imaginilor (de tip Voronca) și cu tendință formală spre repetiția mecanică (anafora abundă: „știi că voi avea statuie cu aripi / știi că bicicleta e acționată cu gaz aerian / știi că ingerii etc.”), el revine la prozaism și la discursivitate în cărțile lui pînă acum cele mai bune: **Un potop de simpatii și Copleșit de glorie**. Stilul este acela din **La Lillieci** („La bufet tărînii beau țuică fiartă s-a adus și bere / Sint multe amintiri din războiul ultim...”), doar că satul e aici mult mai aproape de oraș decit la Sorescu. Descoperim și aici poza (pe care Grigurcu o sorotea esențială): poetul joacă rolul fermierului, care trimite scrisori prietenilor de la țară, unde e salutat ca „domnu poet” și unde își ține la zi jurnalul de însemnări. Tonul e sarcastic, burlesc, cu mare facondă. În cîteva poeme, autorul dă sfaturi (pe jumătate batjocoritoare) pentru toate meseriile și hobiurile sau acordă interviuri pline de haz. În fine, își caracterizează singur poemele (care n-ar fi pe placul „domnișoarei ilfovene” și nici al profesorilor de liceu) cam în felul în care făcea pe vremuri Geo Bogza cu ale lui: „poemele mele au duritatea pămîntului sărac / parfumul lor e duhoarea florilor căzute în șanț / au strălucirea lămpii afumate / gîfite ca o roabă din secolul trecut / au gustul unturii de pește / au gustul fructelor pădurețe / au gustul vieții refuzate / poemele mele copii părăsiți în ploaie / poemele mele degete înghețate / poemele mele saci cu zdrănețe / poemele mele da poemele mele glorioase / dacă nu vă plac / suflați-vă nasul / și dați cu pietre în ele”.

În concluzie, Petre Stoica trebuie considerat un poet reprezentativ pentru proteismul liricii românești actuale, căreia i-a ilustrat, cu inteligență și cu talent, cîteva din modalitățile principale, reușind să rămînă cu toate acestea el însuși, în aproape toate avatarurile, prin distanța pe care a păstrat-o față de orice formulă, prin farmecul cu care a știut să-și schimbe uneltele și să-și prezerve, în schimb, sufletul.

Nicolae Manolescu

P.S. Am citit în „Săptămîna” din 20 februarie un articol care nu trebuie trecut sub tăcere (cum se întâmplă, vai, cu atîtea altele). Este acela al lui Viorel Dinescu, despre **Riga Crypto și Iapona Enigel** (episodul al cincilea dintr-un serial critic consacrat lui Ion Barbu). Pe lingă că e confuz și prezumțios, articolul adoptă față de poet un ton necivilizat. N-am pretenția uriașă ca autorul să ar-

gumenteze ceea ce susține, ci pe aceea modestă de a nu așterne pe hirtie chiar toate adjectivele și adverbele care-i trec prin cap. Cit despre incredințarea că poezia respectivă a lui Ion Barbu ar fi plină de „exprimări incorecte, rime ieftine repetate, (și) vorbe de umplură”, ce ar fi de zis? „Închipturi abuzive, inventate...”, vorba lui Viorel Dinescu.

N. M.

Secvență din filmul Carmen

PELICULA suportă greu artificialitatea. Mai exact, nu o suportă. Respinge convenționalul, chiar dacă se sprijină pe convenție. Or, spectacolul de operă este, dintre toate formele de artă, cel mai atins de artificialitate, cel mai supus convenționalului. Și nu întâmplător, sfîrșitul nostru de secol cunoaște, pe toate meridianele, încercări salutare de punere în acord a reprezentăției de operă cu contextul intelectual, cu starea de spirit, cu psihologia spectatorului modern. Mari regizori de teatru pun în scenă opere cu tradiție, regizorii de film, la rândul lor, se apropie de acest gen și rezultatul a dus, în ultimul deceniu, la spectacole și filme de referință. Zeffirelli, Visconti, Carlos Saura, Jean-Luc Godard, veniți dinspre film, sau

„Carmen”

Giorgio Strehler, Iuri Liubimov, Peter Brook, Liviu Ciulei, plecînd de la teatru, au izbindit în teatrul de operă sau în filmul-operă. Adeseori, filarmonici în dorința de a-și apropia publicul de operă, și-au asociat creatori de teatru cum s-a întimplat cu **Lumea de pe lună** de Haydn pusă în scenă de Cătălina Buzoianu la Filarmonica din București, avîndu-l la pupitrul pe Horia Andreescu, sau cu **Fals-tal** de Verdi la Filarmonica din Cluj-Napoca în regia lui Dinu Cernescu, sub bagheta lui Cristian Mandel. Întîlnirile au fost, de fiecare dată, benefice, cum este și cea dintre opera **Carmen** de Georges Bizet și regizorul de film Francesco Rossi.

Regizor care a dat un nou sens neo-realismului italian, Rossi preia strălucitoarea operă, asumîndu-și, totodată, sursa inspiratoare. Lectura și transpunerea sa trec peste artificialitatea libretului (știut este că Bizet accepta orice comandă, deci, orice libret, de aici numărul imens de creații pentru doar 37 de ani de existență) pentru a ajunge la autenticul și adevărul din nuvela lui Prosper Merimée. Libretistii parizieni Meilhac și Halévy, transformaseră frenezia și pasiunea profundă, dorul de libertate și nesupunere față de oprești în mondenă cochetărie. Rossi, înarmat cu muzica lui Bizet, aduce,

dimpotrivă, pe ecran, prin Carmen, un cumul de trăsături contradictorii, un personaj zbuciumat și tulburător, totodată. Carmen a sa, ființă frustrată, de o energie agresivă, cucerește și sfidează, înfrîng și se lasă invinsă, recunoaște doar legea sufletului și pe cele ale clanului său, se supune destinului, provocîndu-l. Împlinirea eroinei adună, ca într-un singur vad, ca într-o matcă, vibrația creatorilor săi: imaginea din Merimée, muzica lui Bizet, temperamentul și vocea Juliei Migenes Johnson, coregrafia lui Antonio Gades. Orchestrarea se datorează lui Rossi. El își poartă eroina în decorurile naturale dintr-o Andaluzie sub soare arzător și cu nopți îmbătătoare, la coride unde taurii mor cu adevărat, în mijloc de sațră cu personaje autentice — lume de culori tari și trăiri puternice. Totul este modelat și plasticizat tocmai pentru a singulariza densitatea dureroasă a sentimentelor, pentru a construi cadrul din care eroina țîșnește firesc, în unicitatea ei. Totul mustește de senzualitate, iar Carmen este exacerbarea acesteia. Vocea gravă și savant modelată a mezzosopraniei pare a se răspîndi peste spațiul supuse, pasiunea despuiață de sentimentalism ridicîndu-se mindră peste măsura obișnuită.

Regizorul și semnatarul imaginii (Pas-

qualino de Santis) fac din natură element component al opere. Munții din roci calcaroase, cărora Carmen le aparține prin structură, strivesc silueta plăpîndeii Micaela, dar îi preiau cîntecul (disperarea) în ecou. Lumina inserării, reflectată de rocă, devine aură tragică. Dar picturalitatea imaginii, cucerind privirea, nu se însușează peste muzică. Habanera și seguidilla din actul prim ori cîntecul cărților din actul final, de pildă, sint pregătite de toate elementele, de întreaga atmosferă, ca pentru o izbucnire vulcanică, lăsate, apoi, să-și înalțe concentrația lor de sentimente.

Rossi a făcut, întotdeauna, din neprofesioniști, actori de mare expresivitate. Și în **Salvatore Giuliano**, și în **Cu miinile pe oraș**. Aici i-a fost dat ca mari cîntăreți de operă — și stau alături de Julia Migenes Johnson, Plácido Domingo, Ruggero Raimondi, Faith Esham — să devină interpreți ideali de tragedie. Își însușesc dragostea și ura, disperarea și revolta, speranța și renunțarea. Iar masa anonimă, minuită de coregraful Antonio Gades, devine pârtașă și reflex, totdeauna. De fapt, ne aflăm în fața unei opere cinematografice perfectă în compartimentele și în întregul său.

Florica Ichim

IMBRACIND multiple și ample semnificații prin sensul militant și social al ideii generatoare, adăugând permanent noi dimensiuni născute obiectiv din problematica timpurilor ce se succed, ziua de 8 Martie, Ziua internațională a femeii, este și o sărbătoare a primăverii, a renașterii perpetue și a fertilității, înscrindându-se firesc, semn al acțiunii conștiente, în fluxul vital, implacabil, al existenței. Semnelor ancestrale care vesteau explozia vieții sub cele mai diferite înfățișări, după hibernarea anonimă și dătătoare de neliniști, li se adaugă, miracol modern, și acela al omagiului adus feminității, ea însăși echivalând cu speranța, fertilitatea și stabilitatea perenității, prin acest 8 de Mărțișor.

Lată de ce o expoziție dedicată acestui moment cu valoare simbolică se transformă implicit într-o sărbătoare, căpătând valoarea unui omagiu atunci când ne gândim la infinitul ipostazelor în care femeia contemporană este prezentă în miezul istoriei, sau în căldura existenței domestice de zi cu zi. Selecția prezentată la sălile „Dalles“ propune un cimp tematic evident dominat de ideea de feminitate, dar cărui, în mod obiectiv, i se adaugă acele ipostaze care, cu subtilitate, se ațasează conceptual și afectiv acestui ax determinant. Asistăm la o compunere echilibrată, cu accente și centre de interes, în care nictura se detașează pregnant, fără îndolală și datorită prezentei unor nume cunoscute dătătoare de certitudine valorică, în care un nrea timid sector de propuneri decorative aduce acel aer de bucurie propriu primăverii. Altfel, întregul expoziției — sub semnul sensibilității și al solarității de conținut și expresie, cu un sesizabil ton solemn, decurgând nraie și din cumintenia panorării, totuși relevantă pentru tema aleasă.

Axul expoziției, urmind ideea omagiului și adăugind o dimensiune de acută actualitate și cu semnificații care depășesc acest cadru festiv, este reprezentat de monumentalul portret simbolic al tovarășei Elena Ceaușescu, de o profundă picturalitate și pulsând de intensă viață interioară, semnat de Iacob Lazăr, și de dublul portret în care Eugen Palade surprinde cu acută veridicitate un moment din întâlnirile secretarului general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu, cu oamenii muncii, sub inspiratul generic „Salutul conducătorului iubit“. Acestor două tablouri emblematic trebuie să le adăugăm și cele două portrete de o adincă sonoritate coloristică și cu vădită încărcătură afectivă, semnate de Dan Cristian Popescu. Pe traseele idea-

tice generate de aceste prezențe omagiale se plasează, apoi, o suită de lucrări în care simbolul și metafora se alătură notației obiective, de tip reportaj, compoziții cu funcție vădit alegorică, dar și secvențele unei existențe bogate, în conținut mișcare. Aici se întilnesc nu doar nume de artiști cu rezonanță în spațiul culturii noastre contemporane, ci și stiluri, atitudini, propuneri, care caracterizează simultan sensul evoluției și problematica artei actuale. Nu este acesta singurul moment în care se pot stabili acest fel de coordonate, dar devine cu atât mai evident faptul că pe planul expresiei coexistă și se fertilizează reciproc o varietate de procedee ce se ațesează din tradiția consolidată, cit și din certitudinile recente.

Monumentale, cu o încărcătură ideatică decisă definită și profundă ipostazele alegoriei militante sub semnul unui suflu romantic, lucrările semnate de Geta Merzeze punctează vizibil spațiul expunerii, tonul lor fiind evident diferit de cel utilizat de Sabin Bălașa, cu viziuni metaforice de o forță conținută prin care ne propune un alt unghi al abordării tematicii festive, sau de Ion Sălișteanu, care se întoarce tot mai vizibil la un spațiu al lirismului și simbolului, recursiv la o rafinată ecuație cromatică. După cum concentrarea de mijloace expresive care a devenit heraldica stilului Traian Brădean auster și evocator, propune altă perspectivă picturală dect armoniile cromatice gândite pe sinteze formale sugestive cu care Constantin Blendea își înobilează pinzele, dect suava poezie a figurativului clasicizant, puternic armonizat coloristic, propusă de Tanasis Fappas. Un accent de asemeni aparte pun și pinzele semnate de Ligia Macovei sau Elena Greculesi, detașate în context prin scriitura desenului, ca și acelea ale lui Constantin Nițescu, sau Josef Matyas, fiecare cu alt tip de problemă în ecuația figurativului. Ne reîntilnim cu forța și poezia coloristului care caracterizează pictura lui Vasile Grigore, cu decizia desenului alert propriu lui Vasile Celmare, ne încearcă, o dată mai mult, regretul în fața dispariției premature a lui Octav Grigorescu, victor de profundă sonoritate și cu subtile trimiteri metaforice, prezent cu două compoziții de acea eleganță a forței care îl caracteriza și remarcăm, încă o dată, calitatea țesăturii cromatice din tablourile Georgetei Năpăruș, ca și concentrarea mijloacelor la care a ajuns Ion Popescu Negreni. Trecind în alt orizont al problemelor, prezența dătătoare de certitudine a lui Ion Gheorghiu se așază calm pe simezele expoziției, oferind un punct

de plecare pentru alt cimp de investigații, în care trebuie să includem și teme care devin explicit simboluri ale prezenței feminine metaforice, naturi statice sau peisaje ce conțin și restituie sentimentul fertilității și al vitalității. Constantin Piliuță, Viorel Mărginean, Iacob Lazăr, Angela Popa Brădean, Brăduț Covaliu, Eugen Popa vin cu autoritatea stilului lor, și cu elemente iconografice atent redactate sub raportul implicațiilor simbolice, ca și Rodica Lazăr, Aurelia Heinrich Belcincu, Andrei Romocean, Vladimir Zamfirescu, Mihaela Crișan Isac, Horia Paștina sau Gheorghe Saru, completind un tur de orizont semnificativ pentru sensul și calitatea expoziției.

În păcate, prea restrinsă cantitativ și timidă ca implantare spațială, sculptura ne propune reîntilnirea cu fluiditatea melodică a lucrărilor maestrului Ion Irimescu, apoi cu caligrafia subtilă și evocatoare a reliefulor lui Horea Flămînd, cu modeleul ferm al lui Dumitru Pasima, cu figurările lui Mihai Coșan, Emil Mercanu și ale altora, nenominalizați în expunere. La fel de redusă cantitativ, cu firești consecințe și la nivelul calității, grafica rămîne într-o zonă mult sub nivelul real al genului, degajindu-se lucrările semnate de Raluca Grigorcea, Ștefan Iacobescu, Valentin Tănase, Ion

Murariu, Corina Belu Angheluță. Afișul, dacă excludem cele 2-3 compuneri foto de tip „poster“ oferite publicului, lipsește cu desăvîrșire, atrăgînd din nou atenția asupra stadiului în care se află astăzi un gen cîndva în ascensiune valorică și cantitativă. După cum, cu cele 2-3 tapiserii discret diseminate prin expoziție, nu se poate vorbi despre prezența artelor decorative, alt domeniu în care nu forțele, valoarea sau cantitatea ne lipsesc. Singura consolare ar fi aceea schiță de stand decorativ, cu prezentarea citorva elemente de tradițională simbolică primăvăratică, totuși mult prea modestă și fără autoritatea vizuală pe care o presupune această direcție de acut interes public, destinată ambianței cotidiene și bucuriei optice. Pentru că la sărbătoarea feminității, o desfășurare echilibrată de bun gust artistic, desigur vestimentar și detaliu decorative, ar fi însemnat o înscriere în chiar sensul festiv al momentului omagial.

Expoziția rămîne însă un eveniment cu implicații de esență, pentru că ne propune acea imagine a felului în care artiștii, alături de întreaga țară, sărbătoresc ziua de 8 Martie, cu tot ceea ce înseamnă ea pe planul marilor idealuri și împliniri.

Virgil Mocanu

VAL GHEORGHIU: Portret de fată

POPESCU NEGRENI: Fată dunăreană

MUZICA

Adrian IORGULESCU:

„Muzica trebuie să se autoexprime“

— Creația tânărului compozitor Adrian Iorgulescu acoperă toate genurile muzicale componistice: muzică de cameră, simfonică, vocal-simfonică, distinsă fiind cu premii naționale și internaționale de prestigiu: premiul Dinu Lipatti, premiul Uniunii Compozitorilor pe anii '79, '80, '81, premiul I în „Cintarea României“ (la ultimele două ediții), premiul ACIN pentru muzica de film. Este menționat în lexiconul „Who's who“ începînd cu anul 1985. În 1983 obține din partea Uniunii Compozitorilor o bursă de studii în Italia. Lucrările sale au fost interpretate în Franța, Italia, America, R.F.G., U.R.S.S., Iugoslavia, Ungaria, Olanda.

De curînd i-a fost editat un disc, care cuprinde una din piesele premiate de Uniune, Memento — 6 liederuri pe versuri de Garcia Lorca — și o lucrare simfonică — Ipostaze IV — pentru instrumente de percuție. Lui Adrian Iorgulescu nu-i place să vorbească despre propriile sale lucrări, preferă să le evoce indirect, întregindu-se în mișcarea generației sale.

— Peisajul componistic actual se dezvoltă într-o multitudine de ipostazieri corespunzătoare unor tendințe violente divergente. Niciînd în milenara evoluție a artei nu s-a resimțit o atît de acută contrarietate a pozițiilor creatoare, totodată o asemenea pulverizare de direcții, împrejurări ce au atras după ele o inevitabilă criză axiologică, întrucît înseși criteriile de valorizare au devenit inoperante la scara întregului fenomen muzical. Nu mai avem de-a face în prezent cu un anumit limbaj constituit și recunoscut ca atare, la care aderă voluntar diferiții artiști (așa cum se mai întimpla încă în urmă cu o sută de ani), ci cu o sumă de limbațe neconcordanțe, nu rareori incompatibile reciproc. Mai mult, aproape fiecare compozitor „cu pretenții“ își revendică „paternitatea“ unei căi (mai degrabă maniere)

neapărat originală sau se „mulțumește“ numai cu prioritatea descoperirii unei anumite tehnici, unei anumite strategii formale, ori a anumitor procedee. Într-un cuvînt, trăsătura definitorie a momentului se dovedește a fi exacerbarea individualului.

Dincolo de această diversitate deconcertantă, cu un oarecare efort de sistematizare — implicit de îngustare a realității componistice — putem totuși distinge, la noi ca și aiurea, coexistența unor orientări predominante (multiplicate prin combinațiile dintre ele), între care menționăm: muzica postserială, stohastică (elaborată pe principii matematice), minimă, repetitivă, aleatorică, neotonală, neomodală, precum și aspecte hibride muzică-mișcare (teatru instrumental), sau muzică-simbol poetic, muzică-simbol plastic (conceptualismul). Și altele.

— Cum vedeți în acest context raportul dintre vechea atitudine față de arta componistică și noua atitudine, sensibil schimbată, în interiorul generației dv.?

— Într-un cadru atît de complex și instabil relația dintre nou și vechi, dintre tradiție și inovație, dobîndește alte valențe, capătă alte interpretări. Mai putem considera în actualitate serialismul integral practicat în anii '60? Dar este într-adevăr inovație muzica „retro“, pătrunsă pe firmamentul artei în acest deceniu? Mult! s-au grăbit să eticheteze — paradoxal am zice — serialismul, aleatorismul sau muzica stohastică drept convenționale tipuri de organizare a discursului „de muzeu“, iar lucrările înscrise pe linia neoromantică drept avangardă. Desigur, „catalogările“ de acest fel rămîn ultra-aproximative, dar indică, la stadiul gîndirii muzicologice, o schimbare netă de optică, complementară unei mutații petrecute la stadiul demersului artistic; de

asemenea, demonstrează perisabilitatea accelerată a diverselor situații în muzica ultimilor ani.

— Ce anume credeți că va domina modalitatea de creație muzicală în perspectivă?

— În ciuda aparentului haos, se întrezăresc încă de pe acum germeii unei noi confluente, unei sinteze superioare, care va însemna redescoperirea unor modalități de creație și comunicare unanim-valabile, migrarea din zona efemerului personal în aceea a perenului colectiv. Extensiei cantitative, manifeste la nivelul mijloacelor, caracteristică ultimei jumătăți de veac, trebuie să-i urmeze necondiționat saltul calitativ, adică un proces de redobîndire a purității de expresie, prin epurarea neesențialului, a marginalului, prin recistigarea statutului universal al artei. Și intru reabilitarea generalului mi se pare absolut fundamentală adoptarea unui sistem de ordine care să se bazeze pe elemente arhetipale. Un prim pas în direcția respectivă l-ar putea constitui recente tendințe — nu prea fericit denumite post-moderne — explicite nu numai în muzică, dar și în literatură, în artele plastice și care pregătesc o schimbare de fond, ce se conturează la orizont.

— Referindu-ne la capacitatea de înțelegere și de acceptare a publicului în raport cu muzica contemporană, nu credeți că s-a produs totuși o ruptură în relațiile dintre public și muzica aceasta?

— Încă de acum circa jumătate de secol s-a produs o nedorită sciziune între marele public și arta sonoră contemporană cultă, proces ce s-a accentuat progresiv. Cauzele acestei situații sînt multiple, motiv pentru care nu voi încerca să le detaliez. Aș desprinde în mare două seturi de condiționări: pe de-o parte, extrem de

rapida proliferare a unor limbațe neconvenționale, de o mare abstractitate, care au pus contemplatorul în imposibilitate de a le asimila, iar pe de altă parte, — poate în replică — conservatorismul acuzat al masei de melomani, datorat atît unei relative comodități estetice (e mai lesne să te bizui pe reflexul aperceptor, dect să încerci a-l dopăși), cit și unor carențe de instruire, de educație muzicală. Rezolvarea momentului divorț se va putea realiza numai prin eforturi în ambele sensuri, deopotrivă pornite din instanța compozitorului și a melomanului. Am încredințarea că joncțiunea se va produce, fiindcă artistul are nevoie de ascultători — altminteri întreprinderea sa e inutilă —, după cum ascultătorii au nevoie de o muzică a acestui timp, în acord cu o anumită sensibilitate a prezentului.

— Refuzați să vorbiți despre muzica dv. recomandîndu-ne s-o ascultăm sau să-i citim pe referenții dv. Și totuși, care ar fi dezideratul dv. estetic?

— Pornesc de la premisa că muzica trebuie să se autoexprime, traducerea sonorului în verbal fiind riscantă, uneori chiar imposibilă. Apoi, opiniile compozitorilor referitoare la propria lor creație sînt cel mai adesea pătrunse de o importanță de mai degrabă subiectivitate. Nu voi postula deziderate estetice, nici principii de credință. Fac totuși o mărturisire: exercitarea acestei profesii îmi dă permanent sentimentul unei puternice responsabilități, atît față de școala românească de compoziție — referențială pe plan mondial —, cit îndeosebi față de acel iubitor al lumii Euterpei, care vin în sălile de concert permeabile interior, dornic să asimileze, să se pătrundă de mesajul sonor. Trăim într-o lume hipertehnizată, industrializată, marcată de violente contraste, amenințată de grave conflicte. Tocmai de aceea, poate mai mult dect oricînd de-a lungul istoriei, omul zilelor noastre dorește să descopere în muzică frumusețea, alinarea, speranța. Și dacă ascultînd o lucrare a mea, un singur locuitor al Terrei își va simți pentru o clipă mai aproape propria esență, înseamnă că miile de ore de incertitudini, de încercări și trudă pe care le-am dedicat domeniului n-au rămas zadarnice.

Convorbire realizată de
Liana Cojocaru

George Baronzi și Figaro

PERSONAJUL lui Beaumarchais, desfășurat într-o trilogie¹⁾ din care posteritatea n-a reținut decât primele două comedii, **Bărbierul din Sevilla** (1775) și **Nunta lui Figaro** (1784), a beneficiat de o generoasă posteritate, care a văzut într-insul, în afara stării lui civile și mai presus de ea, pe portdrapelul justiției sociale și pe vestitorul unei noi orinduirii, mai drepte și mai umane. Tot astfel, **Revoluția franceză**, în cursul căreia autorul nu s-a bucurat de o înțelegere deosebită, ba chiar l-a silit la emigrare, prin noul climat ce l-a înlesnit ulterior, răsturnând valori tradiționale și instaurând altele, noi, a făcut din autorul lui Figaro o figură reprezentativă a secolului Luminilor, în imediata apropiere a celor trei titani: **Voltaire**, **Rousseau** și **Diderot**.

Limbaajul, cu dubla lui funcțiune, a comunicării directe și a celei metaforice, a denumit Figaro pe fiecare din umilii minuitori ai briciului și al foarfecii, lăsând poezilor să-l ridice pe scut, iar compozitorilor să-l lege pe undele melodice ale Operei.

Scritorul român care a făcut apel la justițiar ca să lecuască relele ce le denunța în calitate de talentat satiric a fost **George Baronzi**, din a cărui vastă operă s-au silit istoricii literari să spicuiască ce era mai bun, nici una din scrierile autorului nesupraviețuind integral. Cel dintâi, **Nicolae Iorga**, în monumentală sa istorie literară, i-a consacrat un capitol de aproape zece pagini²⁾, neprimindu-se însă asupra satiricului. Poate că mica plachetă de **Satire**, din 1867, era dintre acele „brosuri rare” de care pomenește, nedescoperite cu ocazia raitelor sale pe la anticari. Credea însă a fi depistat în drama **Matei Basarab sau doborâșii seimeni** (1858), cu toate „asemenea lipsuri, și așa mari și grele”, dar „frumos scrisă, cu atâtea pasagi avintate”, prioritar, „cea d'întîi operă de teatru pe care o stăpânește adevărata poezie”.

Și **G. Călinescu** îi acordă lui Baronzi un spațiu confortabil, de patru pagini, deși începutul nu făgăduia nimica bun: „G. A. Baronzi a fost un vulgarizator productiv ca o uzină, un nou Barac, traducător și prelucrător de romane populare cunoscute ori obscure, mai ales pentru «Museum literar» al editorilor Christ. Ioannin și Romanow și «Biblioteca literară» a lui G. Ioanid...”

Văzuse și citise, poate cam în grabă, broșura pomenită mai sus, cu această apreciere: „Din **Satire**, unde se cultivă maniera berangeriană, se desprinde volubila facondă folclorică din **Cintecul Păcaiei** către un ciocoiăș «c-un bold în sold»”.

Urmează un citat de 24 de versuri³⁾.

¹⁾ Mama vinovată sau celălalt Tartuffe (1792) a pus capăt, fără succes, seriei.

²⁾ **Istoria literaturii românești în veacul al XIX-lea** de la 1821 încoace — În legătură cu dezvoltarea culturală a neamului, vol. I, București, 1907, vol. II, București 1908, vol. III, Vălenii-de-Munte, 1909, pag. 196—205, apoi 244—5 și 260.

³⁾ **Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent**, Ediția a II-a, revăzută și adăugită, Ediție și prefață de Al. Piru, Editura Minerva, București 1982, pag. 330—334. Date noi despre familie, în final.

Că Baronzi, spirit cultivat, îl citise și-l prețuia pe **Béranger**, nu ne îndoiim. Satirele lui, după cite știm însă, nu au fost „cantabile” ca acelea ale scriitorului francez, de nemeritată faimă europeană, considerat de însuși Goethe cel mai de seamă poet francez al timpului! Caracterizarea, însă, „volubila facondă”, nu totdeauna folclorică, este valabilă pentru întreaga culegere de **Satire**, nu prea numeroase, ale căror titluri le vom transcrie în ordinea din „Tabla de materie”: „1. Zodia Racului. 2. Oamenii noi. 3. Partea leului. 4. Plingerea unui funcționar scos, adresată d-ilor miniștri la 186... 5. Cintecul Păcaiei. 6. După chip și asemănare. I. Lupoanca și mieii. II. Pisica și șoarăci. III. Gaia și puil. IV. Tiranul și poporul. 7. Figaro. 8. Lupta între veri. 9. Vecine îndatoritoare. 10. Hora turbaților. 11. Un om de Stat”.

VERSIFICATOR de o virtuozitate ce i-o recunoaște și istoriografia literară a zilelor noastre, G. Baronzi poate fi citit cu plăcere în a doua fază a scrisului său, dezbărat de heliadisme și stăpin pe limba populară cu toate sevele ei. Este cazul cu aceste **Satire**, dintre care a șasea nu e altceva decât o serie de patru fabule, fără morală finală, cu excepția ultimei. Care va fi fost „tiranul” vizat de Baronzi? **Cuza-Vodă**, al cărui campion fusese, sau **Carol**, sub domnia căruia va obține posturi importante?

Unul din procedeele frecvente ale satiricului, care-și găsisse plenitudinea talentului și puritatea atît a limbii, cît și a ortografiei, este refrenul, cu variații pe portativ, ca în **Zodia Racului**, unde se prezintă ca un călător într-o țară străină, căreia-i descoperă rînd pe rînd vicisitudinile întimpinate la vamă, apoi a ceea ce călătoriei cu birja, urmate de inconfortul din hanul „ca arză-l focul”, plătit pentru o noapte de nesomn cu „gălbenașul”, apoi învățătura, fără folos, „la sintu Sava”, ca trecînd la structura statală, bilanțul să fie următorul: „Nici o regulă sau lege, / Nici un fel de îngrijire; / Mic și mare, nu s-alege, / Toți, nepăsători din fire, / Pot să lase pe oricine / Să-l sugrume, să-l despoale, / Să-l deprade cum îi vine... / Ca un lup p-o biată oale... / Mi-a venit să fug ca racu / Înapoi, să-l las la dracu!”

Urmează lista tuturor rețelilor ce bîntuiau țara. Relevăm o aluzie la promisiunea lui **Carol** de a da satisfacție moldovenilor, prin stabilirea Curții de Casație la Iași, contracarată însă de guvernanți. Se menționează și instabilitatea funcționarilor, vorbăria parlamentară, „preme-neala de guvern” — într-adevăr impresionantă, neseriozitatea ambelor partide istorice, vrajba universală: „Corbi la corbi își scot dar ochii; / Lup pe lupi mi-ți mîncîncă; / Focile vinează focii; / Fundul mării stă pe stîncă; / Apele cursu-și precurmă; / Nu mai e ce-a fost odată; /

Trapez

(CCV)

924. Un subțire ac de argint — un avion supersonic —, lăsînd în urma lui un fir de ață albă, trece prin înaltul cerului ca prin pinza unui imens cort albastru, și-mi coase inima de el. (Priveliște hivernală din Bucegi).

925. Fără să țin seama de ce însemnase pentru mulți, atunci cînd răsunase prima oară, și de ce putea să mai însemne, cînd capul îmi bubuia de vreo frază, mă îndreptam spre masa de scris în urechi cu motivul lui **Wotan**.

926. Cînd povestesc un vis o fac în modul cel mai riguros, aceasta e regula jocului, fără să-mi îngădui nici cea mai mică fantezie, cum se întîmplă cînd descriu realitatea.

927. Regii pot fi vicleni. Regele animalelor, nu.

928. Soseau la Istria și la Callatis corăbii cu amfore cu vin și untdelemn. Citrice nu aduceau. Nu se aflase încă de importanța vitaminelor.

929. Lună, tu ești singura medalie care nu-și arată reversul.

930. Cine sîntem? De unde venim? Încotro ne ducem? Poate că aceste dramatice întrebări și le pun și valurile oceanului. Nu sînt sigur că noi le-am putea răspunde.

Geo Bogza

Rătăciră cea din urmă / P-al lor steag e aflată... / Cînd vedeți că joacă racu, / Vă-ndoiți că-i cîntă dracu?

Cabalelor străine li se adaugă intrîgile intestine. Cuvîntul final constată că „...nu-i tocmeală bună”; ca în faimosul adagiul popular.

Oprim însă aci viziunea neagră a lui Baronzi, ca să ajungem la leacul preconizat. Era pur și simplu intervenția la Figaro, să-și facă meseria la noi. În versuri scurte și săltărețe, de cadență poeziei orale, prima ieșire este împotriva falsului patriot cu plete și „cu gulerul lung de un cot” și cu „o mătură / În loc de barbă”, predicînd „justiția”⁴⁾ și libertatea. Ce are de făcut Figaro? „Figaro, spală-mi-l, / Figaro, tunde-mi-l, / Figaro, rađe-mi-l”.

Este funcția de profilaxie socială, la realizarea căreia contribuise cu strălucire Figaro din **Nunta**, redînd omului din popor simțul demnității și revendicînd dreptul meritului în ierarhia socială, în locul privilegiului nașterii. Ce e drept, la noi, privilegiile fuseseră abolite prin tratatul de la Paris, dar pe lingă puterea neștirbită a boierimii se ridica o altă plagă, aceea a profitorilor demagogi. Care era indoita funcție a bărbierului? aceea de a-l tunde și de a-l rađe pe client. Baronzi începe însă cu una mai importantă, căreia-i acordă prioritatea: spălarea celui fără de obraz, fără cuvînt, fără scrupule. Urmează tunsul, prin care înțelegem, metaforic, reducerea individului la justele proporții. **Crescendo**, rasul este metafora aneantizării, firește, de ordin social, a celor nechemați, dar în miinile cărora căzuse țara⁵⁾.

Figaro e chemat așadar să facă operă de asanare socială, lăsînd foarfecii și briciului să-și facă datoria.

⁴⁾ Ital. (giustizia, se pronunță *giustiția*).

⁵⁾ Expresia populară: m-a ras = m-a înlăturat, m-a curățat, m-a distrus.

de știință, precum **Odobleja**, **Moșil**, **Onicescu**, acesta din urmă cu un ultim interviu (realizat de **Solomon Marcus**) în care marelui matematician subliniază, printre altele, amprenta pe care a lăsat-o asupra formației sale opera lui **Eminescu** și **Iorga**. Proiectele revistelor sînt cu adevărat incitante: pagini memorialistice de **Spiru Haret** despre tînărul **Sadoveanu**, corespondența **Părvan-Călinescu**, lecții rostite de profesorul **Gheorghe Țițeica**.

● S-a transmis, în seria **Muzicienii noștri se destăinuie** (redactor **Despina Petecel**) ultima parte a interviului cu **Harry Brauner** cuprinzînd și înregistrări realizate de-a lungul a 5 decenii. Semnificația unor astfel de documente sonore, utilizate îndeobște ca exemplificări, merită a fi valorificată de redacțiile radiofonice, în colaborare cu instituțiile specializate, în cadrul unor cicluri de profund interes pentru publicul larg.

Ioana Mălin

Radio-tv

Frumusețea muncii

● Relatarea dedicată Salonului cărții pentru tineret a fost completată, în ultima ediție din **Clubul artelor** (redactor **Elza Cenușă**) de un interviu cu actualul redactor șef al „Convorbirilor comuniste”, revistă a studenților din Centrul Universitar București, în redacția căreia au lucrat, cu dăruire, abnegație și talent tineri astăzi afirmați în viața noastră literară: **Mircea Cărtărescu**, **Traian T. Coșovei**, **Florin Iaru** și alții alții. Nu mai puțin, noua promoție de jurnaliști-studenți (între ei **Simona Popescu** sau **Dan Silviu Boerescu**, distinși cu premii ale U.A.S.C.R.) continuă o tradiție intrutotul semnificativă.

● Nu este pentru prima dată cînd ascultăm asemenea radio-portrete, reprezentative pentru o generație și pentru felul în care ea își

edifică existența. În a doua zi a lui 1987, **Gala tinerilor laureați** (redactor **Camelia Stănescu**) dedicase două ore de emisie tinerilor performeri din 1986, laureați ai unor festivaluri și concursuri artistice, științifice, sportive, de meserii. Atunci, la toți, cuvintele care reveneau cel mai adesea erau muncă și frumusețe. **Frumusețea muncii**, munca ce are forța să atingă în orice domeniu armonia pură a frumosului.

● Așa gîndește și **Gheorghe Pop**, ghidul reporterului radiofonic din recentul **Club al artelor**: mineritul e o artă, cele două indeletniciri avînd comun idealul construcției coerente, durabile. Așa gîndesc și cei trei studenți arhitecți invitați în studio: a face bine și frumos ceea ce avem de făcut, iată o deviză nu doar a activității din facultate ci a

unor destine. Să adăugăm emoționant, nu doar pentru noi, mărturie a lui **Eugen Cristian Motriuc**. Cel ce este acum un cunoscut actor al Teatrului Mic din București a îndeplinit o muncă la fel de spectaculoasă și plină de responsabilitate ca aceea desfășurată sub lumina rampelor, numai că ea avea foarte puțini spectatori și niciodată ajutorul reflectoarelor. A salvat 46 de vieți omenești, făcînd parte din echipele salvamont. Gestul salvamontistului, spune **Motriuc**, nu este eroic ci necesar și, cum este întemeiat pe o serioasă experiență, distincția merită a fi luată în considerație. În sfîrșit, din sumarul Clubului, mai reținem turul de orizont propus de **Fănuș Băleșteanu** asupra revistelor „Manuscriptum” în care sînt evocați, deopotrivă, scriitori și reputați oameni

Apoi, **George Maronzi** descrie o „matroană”, ieșită în stradă „Ca-ntr-o paradă”, înfioată, întindichiată (?), împopoțnată „ca o salată”, cu o „crinolină”⁶⁾ cît o colină și cu o figură „de secătură”.

Femeia și-a lăsat casa și „copiii de fașă” nemîncați „ca să străbată / Opere, baluri / Și dulci petreceri / Din carnavaturi; / Să cate dascăl / Printre oștîre / Ca să-i conjuge / Verbul iubire”.

Figaro e invitat s-o spele, s-o tundă, s-o radă „Pe la șinioane”⁷⁾ / Ca să se sature / De cotilioane⁸⁾!”

Mai sus, „matroana” era calificată „drumașă”, boală savant denumită **dromomanie**, cu toate consecințele funeste familiei și societății.

● În final, poetul satiric recomandă lui Figaro și alte personaje, ironic numite „mult meritoase”, dar care nu știu decît „...să sugă / Sucul din oase” și bucurîndu-se de imunitate „Fără ca nimeni / Să aibă dreptul / Să le atingă / Fruntea sau pieptul”.

Satira se încheie surprinzător, neexcluzîndu-se pe sine, dacă și el a greșit: „S-acum Figaro, / De n-or fi bune / Aceste versuri / Ce faci să sune, / Figaro, spală-le, / Figaro, tunde-le, / Figaro, rađe-le / cum se cuvîne, / Ca altădată / Să scrii”⁹⁾ mai bine, / Figaro, hais! Figaro, cea! / Azi sînt aci, mîne coala!”

Satirelor lui G. Baronzi nu le-au lipsit nici verva, nici hazul, uneori enorm, ca în această invocație către simbolul justițiarului, prevăzută cu uneltele salubrității sociale.

Poetul cultiva motto-urile la satirele sale. Pentru Figaro a găsit un distih în limba germană, cu acest text: „Cît timp trăiesc în această lume / Vreau să fac ce-ți place”.

Altele sînt din **Tasso (Zodia Racului)**, grecești (**Oamenii noi și După chip și asemănare**), din **Shakespeare** (la **Plingerea unui funcționar**), dintr-un „Anonim” (**Cintecul Păcaiei**), din **Nekrasov (Lupta între veri)** și din **Dora d'Istria (Hora turbaților)**¹⁰⁾.

Apreciat de **Caragiale**, care i-a consacrat o pagină de necrolog în 1896¹¹⁾, G. Baronzi muri la 28 mai al celui an, în vîrstă de 66 de ani, după actul de deces, de 68 de ani, după cel de botez, de 77 după ziare, iar după **Caragiale**, la 83 de ani. Debutase editorial în 1844. Activitatea sa literară neobosită s-a desfășurat peste o jumătate de secol. **Caragiale** releva în articolul său că marele merit al defunctului rămînea faptul că **Eminescu** dăduse părții a doua din **Strigoii** celebrul motto cu cățelul pămîntului: „...e ca un pompon pierdut de un legionar obscur în luptă și ridicat în treacăt de un erou mare, pentru a-l înfige în strălucita-i cască”.

Șerban Cioculescu

⁶⁾ Fustă lungă în șolduri, cu lamele de balenă, spre a mări „turnura” rochiei.

⁷⁾ În fr. *chignon*, conci, părul înnodat la ceafă.

⁸⁾ Dans francez, adoptat de lumea „cea bună”.

⁹⁾ Cu sensul: să scriu!

¹⁰⁾ În albaneză! Scriitoarea, născută Ghica, își afirma două patrii: România și Albania.

¹¹⁾ Cf. „Epoca literară”, 3 iunie 1896, **Opere**, 4, **Publicistica**, 1965, Editura pentru literatură, pag. 241. La note și variante urmează textul poeziei autobiografice, **Cățelul pămîntului** (1861), cu refrenul „În numele sfîntului! / Tac, s-auzi cum latră / Cățelul pămîntului / Sub crucea de piatră” (pag. 576—577). La **Eminescu** în **Strigoii**, partea a II-a în motto și în v. 89: „În codri-adînci cățelul pămîntului tot latră”.

Alain BOSQUET

Zvonuri

Odettei Laigle

Ei spun
câ-i demodat să palpiți
ca iarba cînd trec prepelețele-n zbor.
Ei spun
câ-i demodat să iubești
cum iubește noaptea ziua tremurătoare.
Ei spun
câ-i demodat să fii sincer
ca un ciclon ce se ferește de sat.
Ei spun
câ-i demodat să fii ceea ce ești:
un om cu două miini goale,
un om cu doi ochi plini.
Ei spun
câ-i demodat să intrerupi timpul
pentru-un sărut, pentru-o speranță.
Ei spun
câ-i demodat să trăiești
pentru că ei nu mai trăiesc decît din rugină și indoială,

Soarta cuvintelor

În fiecare dimineață cuvîntul col
se scoală și-și paște ovăzul.
Cuvîntul anotîmp
își pune cămașa verde și împinge căruța.
Cuvîntul barză
muncește cu îndirjire
pentru o bucată de stea.
Cuvîntul exil
discută despre îndărătnica speranță.
Numai cuvîntul ocean se poate considera mai liber:
călătorește neîncetat
cu tinerele cetacee.
Să ne milostivim de cuvinte:
ele nu au dreptul la pensie.

Mizantropie

Nu cer soarelui să răsară.
Nu cer copacului: „Trebuie să ai frunze”.
Nu mai pretind nimic vietuitoarei ce zboară,
nici cioc, nici pene, nici rătăcire.
Dacă muntele s-ar topi la prima stea,
dacă fluviul s-ar opri la trecerea primului ied,
dacă piatra ar începe să strige „trădare”:
nu eu am să fiu judecătorul.
Mă cuibăresc la mine, în pielea unui poem,
unde stau la căldură,
și nu îngădui lumii
să intre.

Mama la optzeci și cinci de ani

Mamă, la optzeci și cinci de ani,
nu mai ești ființa pe care-o iubeam.
Confunzi trecutul, v seale
și prezentul care nu are loc.
Pas cu pas te retragi
în adîncul pieptului tău
de parcă ai căuta o-nchisoare
spre-a pedepsi acest spațiu prea vast,
acest timp care nu mai vrea să fie timp.
Pentru tine lumea e o pălărie,
o rămășiță de măr,
patul care are plajă
asemenea mării.
Tăcem
ca să nu fim siliți să ne-nțelegem.
Citeodată trece-o privire de la unul la celălalt,
tremurînd se întoarce, șovăie,
nu îndrăznește să se întoarcă în ochi.

VASILE GRIGORE: Flori (Sala Dalles)

Cîte două

Am avut întotdeauna două capete:
unul mare pentru tristețe,
unul micuț pentru veselie.
Tot așa am avut două memorii:
ce frumos e odinioară în cea dintîi,
în a doua găsești mai nimic,
o uitare bătrînă.
Am avut întotdeauna două inimi:
una ca să iubească,
cealaltă pentru nepăsare.
Cit despre viețile mele,
le-am pierdut socoteala:
citeodată cred că am avut cu sutele,
populate de flori, de păsări,
de monumente mai fragede ca buzele femeilor,
și citeodată mă tem că n-am avut nici una.
Am avut întotdeauna două umbre:
una ca să m-aplaude,
alta ca să mă certe.
Logic cu mine însumi,
voi avea, desigur, două morți:
una în glumă,
și cealaltă, totuși, spre-a mă distra.

Mari magazine

Cînd eram copil, îi spuneam mamei,
pe vreme de ploaie,
pe vreme de flori,
la Galeriele Lafayette sau Barbès:
„Mamă, cumpără-mi, te rog, un poem.”
Ea era blajină, era prea practică
și-mi cumpăra tot felul de lucruri:
de Jules Verne,
de Maupassant, de Dickens.
Cînd eram copil, îi spuneam mamei
pe timp de dragoste,
pe timp de frică,
la Monoprix sau la Felix Potin:
„Mamă, cumpără-mi, te rog, nevăzutul.”
Ea era bună, era prevăzătoare
și-mi cumpăra tot felul de lucruri:
pulovăr, trotinete,
kodakuri, biciclete.
Pînă la urmă am tăcut și am scris poeme.
De multă vreme mama e moartă,
Jules Verne a-mbătrînit
și bicicletele mele nu mai au roți.
Pe vreme de apăsare,
pe vreme de furie,
merg la Supermarché
să beau un coniac fără gust.
Cînd, mai tîrziu, voi fi copil
într-o lume mai bună,
îi voi spune mamei:
„Mamă, cumpără-mi, te rog, tăcerea.”

În românește de
Maria Banuș

Din volumul recent apărut,
„Le tourment de Dieu”. (Gallimard)

Spectacolul prudenței

Adam
Puslojić
Apă
de
băut

FATĂ de Pasărea dezaripată, prima culegere de versuri a lui Adam Puslojić, apărută la noi în 1972, această **Apă de băut***) este o selecție mult mai amplă incluzînd poezii din toate cele zece volume publicate de poetul iugoslav între anii 1967-1982. Adam Puslojić este nu numai unul din poeții importanți ai literaturii actuale din țara vecină, ci și un foarte bun ambasador pentru literatura noastră, din care a tradus în sirbo-croată peste treizeci de volume de poezie modernă și contemporană obținînd, pentru o selecție din poezia lui Nichita Stănescu, și un important premiu de traducere. De Nichita Stănescu l-a legat o trainică prietenie, una din acele adevărate și fertile amicitii literare care nu cunosc frontiere geografice și lingvistice. O dovadă poeziiile dedicate acestuia, cit și numeroase alte fapte (de exemplu un splendid număr omagial în revista *Knjivna reci*) prin care Adam Puslojić menține vie în actualitatea literară a Iugoslaviei creația lui Nichita Stănescu. Iar Nichita Stănescu este, la rîndul lui, autorul traducerilor din prima carte editată la noi a lui Adam Puslojić, cit și coautorul unei părți din traducerile de acum. În ultimele sale luni de viață Nichita Stănescu adunase într-un dosar, probabil, cam jumătate din traducerile

*) Adam Puslojić — *Apă de băut*, în românește de Nichita Stănescu și Ioan Flora, postfață de Mircea Tomuș, selecție și note de Ioan Flora, coperta și ilustrațiile de Mircea Dumitrescu, Ed. Univers, 1986.

aflăte în actuala ediție. Cealaltă jumătate aparține poetului Ioan Flora: parte ușor de identificat, în paranteză fie spus, din unele postpoziții ușor vetuste — în genul: „Și moartea si-va bună” (subl. mea) — care n-ar putea fi atribuite traducătorului vorbitor de limba română. Oricum, inegalitățile de ton sînt insignifiante; cred că Ioan Flora (poet pe care cititorul român îl cunoaște, de asemenea) a alcătuit o selecție reprezentativă din cărțile lui Adam Puslojić.

Eram curios să cunosc mai bine poezia lui Adam Puslojić. Într-un fel, poezia ce se scrie în Iugoslavia reflectă și istoria, tradițiile diferite ale naționalităților ei. Recunoști cu oarecare ușurință un poet sloven de unul macedonean (cu zece ani în urmă deosebiri tematice și stilistice erau și mai pronunțate). De-o parte expresionismul Europei Centrale și-a lăsat mai profund marca, în cealaltă extremitate lirismul și o anumită notă bucolică se află mai la ele acasă. Sigur că aceasta e o schemă generală bazată în principal pe traducerile românești ce ne stau la dispoziție. Schemă necesară însă, căci presupune un „centru”, Belgradul însuși, capitală dominată de numele a încă doi mari poeți: Vasko Popa și Miodrag Pavlović. Amin-doi sînt poeți de o austeritate puțin obișnuită, compensată însă printr-o autentică situație în meditație. Auster, dar oarecum în contradicție cu persoana fizică bonomă și locvace, este și poetul Adam Puslojić, de o austeritate însă ceva mai „guralivă”. Am impresia că întîlnirea cu Nichita Stănescu sau, mai devreme, cu avangardismul românesc, a deschis poeziei lui Puslojić largi porți către ludic și farsă. S-a produs un fel de deplasare: tensiunile existențiale exprimate la început în toată nuditatea („Cit de lungi sînt nopțile noaptea / cit de scurte diminețile prin geamuri / și cit de tari sînt dușumelele pămîntului / și cit de grele stelele pe cer” — *Oaspețele drag al țării*), s-au degajat pe contrapozții înșelători ai unui plan arhitectural în care fantezia și nu mai puțin absurdul dețin, văzute din exterior, rolul principal. Poezia devine un spectacol, din fragmente de revoltă și gratuitate („Sala în care repet / e ne-

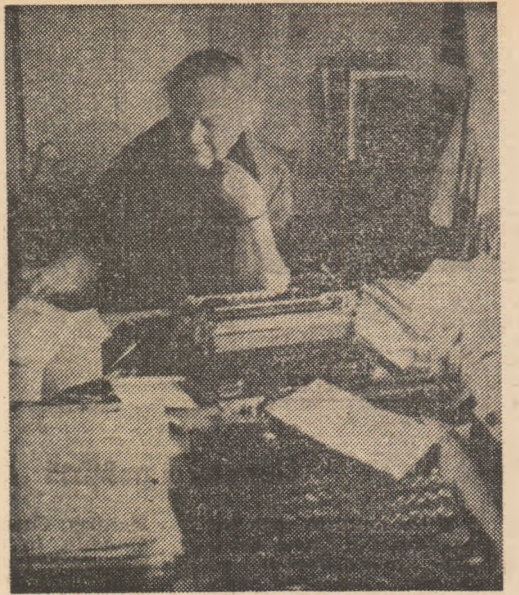
născuta lume”), se inventează, pentru o întreagă carte, o personaj numit Negleduș (a cărui onomastică va fi avînd probabil semnificațiile ei în limba de origine), ceva în genul lui Plume combinat cu al Balcanilor Nastratin, care personaj imită, vag, și „încercările” lui Hercule, pendulînd însă într-o singură zonă obsesivă, adică la granița unde verbul a fi se dizolvă în neființă. Este o persuasiune (deși, paradoxal, extrem de discretă) din care poetul nu încearcă să evadeze decît, cel mult, trivializînd solemnitatea sau „traducînd” întrebări grave într-un limbaj de o banalitate aproape contabilă: „Cumpărînd doi castreței / n-o să am de mere / Dacă azvîrl un pantof / cu celălalt nu mai am ce face” — *Încercarea cea mare, a cincisprezecea*. Greu reconstitui din asemenea fragmente acea insatisfacție tutelară prezentă în toată poezia lui Adam Puslojić. El este un poet al „întregului” („Sînt cel care a văzut marea / dar nu-și aminteste de valuri”), discontinuitatea îl agasează, scîndările îl revoltă. Dar poetul resimte ca pe o inutilă farsă încercarea de a oferi, prin poezie, o lume coerentă; de unde și acele succesive straturi, de fard peste grimasă, de ironie peste seriozitate, de brutalitate peste gingășie, ca și situarea ostentativă a persoanei întîi în miezul evenimentelor ce animă nu altoeva decît un vid existențial: „Așez un pahar pe masă. / Priveșc la geam cum vulturii / zboară prin paginile unei cărți. / Cu multă răbdare aștept / oa paharul să se reverse” — *Habeas corpus actus*. Cea mai expresivă demontare a acestei lumi (existențe) deja demontate, o aflăm în următoarea poezie din volumul *Ploeme*: „Terminîndu-și lucrul, voise să meargă la poștă / să trimită, încă înainte de prînz, telegrama. // Își sărutase nevasta. Își încheiase cojocul. / Voise să meargă la poștă / să trimită, încă înainte de prînz, telegrama. // Sărutase, își încheiase. / Voise să meargă la poștă. // Terminîndu-și lucrul. / Telegrama. / Încă înainte de prînz. / Își încheiase cojocul // Ningea / și poșta era închisă. // Își încheiase îndelung. // Era clar ca bună ziua... / Nici o telegramă”. (*Și doar v-ați convins că voise*). Realitatea există în potenția și, ca într-o celebră parabolă

de Kafka, orice gest volitiv rămîne sub semnul deplînei incertitudinî.

Probabil că singura conduită, cu valoare de artă poetică, este la Adam Puslojić suspiciunea. Bineînțeles că el produce spectacole fantastice, „urmuzizează realitatea”, cum spune într-un loc, dar în fondul său intim rămîne precaut și contemplativ. Acest soi de precauție este analizată, la rece, într-o poezie intitulată *Gradul zero al poeziei*, în care parodia și paradoxul nu înăltură, de astă dată, mesajul sever și chiar de o anumită valoare confesivă: „A fi extrem de suspicios / cum față de / propria ta umbră // E vorba de-aceiași exigență / cu care lupul / dădăcește oaia // A fi extrem de suspicios / e același lucru cu a fi consecvent / atunci cînd e vorba de esențializare // A unifica / pe-un coridor luminos piatra / și ideea de piatră // Creanga de aur (pe care stai) / s-o tai încă din clipa în care / îi dau mugurii și floarea // A fi extrem de suspicios / subînțelege / o extremă confidență”. Cu ultimele două volume, după cum ne dovedește prezenta antologie, regizorul spectacolelor funambulești, scepticilor dintr-un frumos poem *Ars anti-poetica* (impresionant este aici repertoriul de destine artistice strivite), glosatorul „Cărții morților”, scenaristul din unele poeme cu inițiativă structură, precum, și disolutorul personaj ce dă cu tifla, strivînd sensurile ce s-ar arăta atunci cînd el răvășește întrebările, toți aceștia și încă mulți alți inși cedează intuiției unuia singur, de astă dată personajului ce-și asumă cu adevărat drama și începe să scrie din interiorul poeziei; personaj care este, după cum cred, și cea mai consistentă intrupare a maturului poet Adam Puslojić. Desprind din această zonă poemul *Gura încătușată*: „1. Durerea e ca o muzică. // Mă apuc de propriul meu craniu. / Va trebui / să mi se lumineze și mie de ziua. // Nu mai sînt / pentru ca iarăși să fiu. // Și-un orb poate vedea: calc pe piciorul sting / al Necrologului. // Printre atîtea țipete, nici unul al meu, / utilizabil. // Ceva trebuie schimbat / gura mea-i încătușată. // 2. Trebuie să-mi schimb modul de viață: / moartea nu-i și nu-i / pe măsura omului”.

Nu se cuvîne să încheiem fără a menționa și cele câteva poeme, cu adevărat interesante, care au drept punct de plecare motive din istoria noastră, sau care îi omagiază pe Bacovia, Ion Barbu, Blaga, Nichita Stănescu. Partea de singe valah ce curge prin vinele poetului ne vorbește printr-un limbaj neliterar.

Dinu Flămînd

PORTRET FLAMAND

■ NE-AM asumat libertatea de a intitula astfel sumarul capitol din aceste Arhive* în care Marguerite de Créyancour urmărește, pornind de la rădăcini ancorate în solul arheologiei, configurația spirituală a unui spațiu european și, consecutiv, genealogia numelui său, evocând nordul flamand. O umanitate echilibrată, evoluind de-a lungul secolilor fără excese, într-o ascensiune previzibilă, nespectaculoasă, care este aceea a unui europenism civilizator, laborios și pragmatic, pentru care achiziția și investiția stabile conviețuiesc în armonie cu prețuirea bunurilor spirituale. O u-

*) Marguerite Yourcenar, Les Archives du Nord, Ed. Gallimard, 1977.

manitate al cărei apogeu se situează într-un prosper secol al XVII-lea, a cărui frenezie vitală și abundență formală le-a ilustrat penelul rubensian. Dealtminteri Rubens este strămoșul (prin alianță) evocat într-unul din capitolele acestor Arhive: un Rubens cu „vocația fericirii”, un spirit avid de materie și extaziat în fața somptuoasei sale ecloziuni. O tipologie condensată expresiv în câteva pagini definind arta portretistică a celei care și-a înscris numele — anagramat — în geografia marilor spirite ale veacului, exponentă a unei clasicități solare, elevate, probând într-un timp al cataclismelor de tot felul surisul teafăr și liniștit al rațiunii, al unei infailibile opțiuni culturale.

MI-AR fi plăcut să-l am ca strămoș pe imaginatul Simon Adriansen din L'oeuvre au noir (în trad. românească Piatra filosofală, Ed. Univers, 1971), armator și bancher cu simpatii anabaptiste, încornorat fără de ranchiună, sfârșind într-un soi de extaz al pietății și iertării pe fundalul sumbru al Münsterului rind pe rind revoltat și recucit. De fapt, primul dintre străbunii mei Adriansen, căruia i-am dat de urmă, se află la trei sferturi de secol distantă de acest om drept și generos și nicidecum la Flessingue, ca el, ci la Nieuport unde în 1606 a luat de nevastă, în biserica St. Martin, o Catherine Van Thoune. Doar atât se știe despre el și nimic nu-mi deslușește dacă era născut în acest mic port maritim înconjurat de dune, sau venea de aiurea. După căsătorie familia s-a mutat la Ypres.

Numele, semnificând fiul lui Adrian, e des întâlnit în Țările de Jos. Nici un document nu-mi îngăduie să pretind o înrudire oarecare între purtătorii lui și fratele Cornelis Adriansen, franciscanul care a trăit către mijlocul secolului al XVII-lea și a fost alungat din Bruges fiindcă a biciuit cam duios niște penitente binevoitoare. Cu toate acestea, mi s-a întâmplat să cuget la mica-i trupă de flagelate atit de supuse cind am plasat, în aceeași atmosferă plină deopotrivă de voluptate și primejdie, un alt grup secret, acela al Ingerilor, care a pricinuit sfârșitul lui Zénon.

În absența dovezilor, nu-l pot număra printre ai mei nici pe un oarecare Henri Adriansen, vrăjitor urcat pe rug la Dunkerque, în 1597, în vîrstă de optzeci de ani, alături de fiica sa Wilhelmina; nici pe corsarul François Adriansen, aia fel din Dunkerque, pirat în slujba regelui Filip al IV-lea pe nava-i botezată Cîinele negru, ins care a revenit pe pămîntul de bastină către sfârșitul vieții.

Dacă toate aceste ființe au aparținut aceleiași rețele, cum am numit-o eu, firele care le uneau au devenit nevăzute. Dar toți au respirat același aer, au mîncat aceeași piine, au fost biciuiți de aceleași vinturi și ploii precum adevărații mei Adriansen.

François Adriansen, strămoșul incontestabil, a fost botezat la Nieuport în biserica în care s-a celebrat și cununia părinților săi; despre cariera sa de ofițer în serviciul regelui spaniol am vorbit mai sus. Ea ne interesează mai puțin decît căsătoria lui cu o Claire Fourment, alianță care ne conduce în preajma universului mitologic al lui Rubens. [...]

Bătrînul Fourment locuia în piața Bursiei Vechi într-o casă denumită La cerbul de aur, denumire datorată fără îndoială unei statui cocoțată pe acoperiș, obiceiul flamand al epocii reclamînd împodobirea acoperișurilor cu statui de animale reale ori fantastice, cu busturi imperiale și madone înveșmîntate în pulbere fină de aur. Fiul său Daniel, doctor în drept, dobindise de la regele Spaniei, la un preț foarte costisitor, fiului Wytyliet, ce-i conferea și drepturi justițiare.

Daniel Fourment s-a căsătorit cu Claire Brandt, una dintre cele două fiice ale doctorului Brandt, jurist și umanist de renume; Rubens a luat-o de soție pe cealaltă, Isabelle, iar mansarda casei doctorului a constituit primul atelier al pictorului. Isabelle, moartă de timpuriu, a fost înlocuită cu blonda Hélène, sora mai mică a aceluiși Daniel, devenit astfel în două rinduri cumnatul acestui mare creator de forme. Claire Fourment, îndepărtată-mi străbună, născută din unirea lui Daniel cu Claire Brandt, era așadar

nepoata a două dintre cele mai adorate și portretizate femei ale veacului.

RUBENS a avut vocația fericirii, fericire care însă nu i-a marcat și copilăria. Născut la Colonia, fiu al unui tată izgonit din Anvers din pricina legăturilor sale cu protestanții, apoi condamnat la moarte datorită amorului adulter cu o prințesă, și al unei mame pătimase ce salvase viața infidelului, Rubens și-a asemuit acest trecut cu amestecul întunecat folosit la pregătirea pinzelor, acoperit curînd de froțiuri și lacuri strălucitoare. De timpuriu ilustru și opulent, familia-rul rafinatelor curți italiene și al austereii curți spaniole, diplomat devreme însărcinat cu misiuni delicate, innobilat de doi regi, vorbind și citind cinci limbi, fiind prin aceasta de cinci ori om, după spusa lui Carol Quintul, Rubens a fost însoțit pînă la sfîrșitul vieții de solida-i fericire care a rămas, și cu titlu postum, legată de gloria sa. În cadrul acestei reușite, aproape „prea” completă, Isabelle reprezintă prima etapă feminină, dat fiind că nu cunoaștem nimic despre frumoasele italiene întilnite de tinărul artist pe durata celor opt ani petrecuți în peninsula. Rubens s-a zăgrăvit alături de ea în ziua următoare nunții lor, în grădina, colorată de toamnă, a doctorului Brandt. Are acum treizeci și doi de ani. Acest bărbat robust, cu veșminte bogate de dantelă și catifea, are o expresie chibzuită și calmă. Înveșmîntată în brocarturi, sub o grotescă pălărie tromblon „la modă”, proaspăta căsătorită de șaptesprezece ani își ține mina pe cea a bărbatului pe care doctorul l-a ales pentru ea.

Următoarele portrete ne-o oferă, ca într-un gros plan, în ipostaza de soție și mamă. Corsajul decolat îi înalță sinii turtiți unul de altul precum piersicile într-un coș; imenșii ochi de junincă luminează o fizionomie blindă, prea puțin bintuită de inteligență; bărbia moale, ușor teșită, marchează o senzualitate docilă și pasivă; ftizia îi rosește și albește deja epiderma delicată, sub lumina tamisată de vestita pălărie de pai. Rubens nu și-a creionat, precum mai târziu Rembrandt a făcut-o cu Saskia, tinăra soție în pragul morții, chinuită de febră: domeniul agoniilor lente nu-i aparține.

Rămas văduv, se arată, într-o scrisoare adresată unui prieten, copleșit de melancolia pe care în mod voit o îndepărtase de opera sa: „Fiindcă leacul unic al tuturor relelor este uitarea pe care ne-o aduce timpul, nu-mi rămîne decît să aștept de la el singurul sprijin... Cred că o călătorie mi-ar prinde bine... Nu pretind să ajung un stoic... și nu pot nici măcar să cred că sentimente într-o atît de perfectă armonie cu obiectul lor pot fi nedemne de un suflet nobil, și că poți fi cu desăvîrșire nesimțitor la toate vicisitudinile vieții, sed aliqua esse quae potius sunt extra vitia quam cum virtutibus, iar aceste sentimente se răzbuună în cugetul nostru”.

Patru ani mai târziu, reîntors odată cu încheierea misiunilor și marilor lucrări din străinătate, acest om de curte reia legătura cu familia soției defuncte. [...] În casa Fourment le va regăsi pe cele două Claire, sora moartei și pe nepoata sa, de vîrstă încă fragedă. Între timp, mica Hélène a pășit pragul adolescenței. Rubens a luat-o de soție în 1630, în vîrstă de șaisprezece ani. Cei treizeci și șapte de ani care îi despart pe soți nu provocau mirare la vremea aceea, și poate nici într-o altă epocă, cu excepția celei în care trăim. Dar de astă dată pictorul nu s-a mai immortalizat într-un tablou alături de

soție. [...] Așa cum Anteu își regăsea puterea aîngînd pămîntul, Rubens, sărutînd-o pe Hélène, își regăsește tinerețea.

Pe durata celor zece ani care i-au mai rămas, artistul se oconsacră din ce în ce mai mult somptuoasei sale case din vecinătatea Lăcașului Arcasilor Sfîntului Sebastian, Hélenei, rutinei domestice care intră fără piedici în lumea Fabulei, prin atelierul populat de zei. Ziua se deschide printr-o slujbă religioasă care ocupă în viața lui nici mai mult, nici mai puțin însemnătate decît creațiile cu temă bisericască, continuă cu lectura lui Tacit ori Seneca, pe care unul dintre elevi l-o face în timpul lucrului; odată cu lăsarea seării se destinde călărînd de-a lungul Escaut-ului, și acest iubitor de ceruri savurează fără îndoială tentele încețoșate și singurii ale apusului. Urmează cina pe care și-o dorește abundentă, dar fără excese, și conversația cu citeva spirite serioase, puțin greoaie, care fac fala Anversului. Ziua se închide în ardorile, aproape mitologice, ale patului conjugal.

Cum să nu deslușești în această rutină unde totul nu-i decît lux, calm și voluptate, alegerea prudentă a unui om care pretinde vieții domestice să-i înlesnească plăcerile legitimîndu-le, lăsîndu-i ochiul și spiritul libere să se îndeletnicească cu cele esențiale? [...]

Dar sfîrșitul se apropie: ultimii ani ai lui Rubens te trimt cu gîndul la cei ai lui Renoir, alt pictor al fericirii. Mina reumatică se refuză penelului. În 1640, Hélène rămîne văduvă la douăzeci și șase de ani. Se va recăsători cu un gentilom acreditat, ca și primul ei soț, la curtea Spaniei. Dar ea nu ne interesează decît alături de Rubens.

Într-unul din ultimele tablouri ale maestrului, Judecata lui Paris, ea este pe rînd Venus și Junona, două nuduri concurîndu-se unul pe celălalt. În alte părți, imprumută tinăru-i chip cărnos madonelor și sfîntelor. În parcul micului castel din Steen de curînd achiziționat de către artist, face onorurile în toaletă de gală; în fața pavilionului italian al grădinii din oraș privește o servitoare care azvirle grăunțe păunilor. [...] Dintre aceste pinze ne urmărește doar Helene Fourment, nud din muzeul din Viena, dar mai mult din motive picturale decît erotice. [...] De astă dată, e mai puțin vorba de un corp, cit de carnalitate. Femeia caldă și aburîndă pare să iasă dintr-o baie sau dintr-un alcov. Gestul e al primei sosite care, auzînd bății în ușă, își azvirle ceva pe umeri la întimplare, dar marel stil al pictorului evită orice pudibonderie searbădă ori deșăntată. [...] Blana în care se înfășoară și din care soldurile îi ies, debordante, la iveală, îi conferă mai degrabă aerul unei ursoaice mitologice. Acești sini cam moi, ca niște tigve, plîrurile bustului, pîntecul rotunjit poate de un început de sarcină, genunchii plini de fosete sugerează umflăturile unui aluat care dospește. Fără îndoială, la ea se gîndea Baudelaire evocînd, aproape de femeile rubensiene, „perna de carne fragedă” și „tesutul feminin „în care viața dă năvală”; pare într-adevăr că e de ajuns să apeși cu degetul această piele ca să provoci apariția unei pete trandafirii. Rubens nu s-a despărțit niciodată de această pinză care n-a trecut în colecțiile Habsburgilor decît după moartea sa [...].

AȘ FI preferat-o ca stră-mătușă pe Hendrickje Stoffels, servitoare, model și concubină a bătrînului Rembrandt, care a alinat, după cit i-a stat în puteri, ultimii ani ai marelui pictor nefericit și a murit, din păcate, înaintea lui: Hendrickje, cu pleoapele cam buhăite de slugă sculată prea devreme și trupul ei ostenit și blind, umbrit de griuri, pe care l-a împrumutat Bethsabeei aflate la Louvre. Ar fi de dorit să ne atașăm, oricît de puțin, de acel căruia nici una din amărăciunile sau durerile noastre nu i-au fost străine. Îmi aminnesc să fi văzut, în timpul unei scurte vizite la Ermitaj, un țăran venit cu o delegație oarecare din depărtările Uniunii Sovietice și care, întîrziînd o clipă dinaintea unui Crist al lui Rembrandt, pe care îl numise vocea mecanică a ghidului, și-a făcut la repezeală semnul crucii. Nu cred că vreun Isus al lui Rubens să fi suscitât vreodată gestul acesta. Sacrul nu este domeniul său. Toată arta barocă gloriifică voința puterii; cea rubensiană răspunde în mod specific nevoii de guvernare, posesiune și plăcere a unei clici poleite, cătărată în fruntea Europei din timpul războiului de treizeci de ani. [...] Alegoriile urcă potențaii în cer, precum niște fastuoase mașinării scenice. Martirii însingerați și violente scene de vinătoare le potolesc într-o manieră nobilă foamea de spectacol și plăcerea condamnării la moarte. Trebuie să fii totdeauna pe placul neghiobiei mulțimilor, de data aceasta a unei mulțimi de capete încoronate.

Prin bulimia materiei Rubens se sus-trage retoricii găunoase a pictorilor de curte. Totul se petrece de parcă tușele groase și explozive de culoare au antrenat virtuozul încetul cu încetul, departe de pompa mitologic-creștină a veacului său, într-o lume în care doar substanța pură mai are însemnătate. Aceste corpuri ample nu sint decît solide care, conform teoriei, osîndite încă, a lui Galilei, se învîrtesc precum însuși pămîntul; fesele celor Trei Grații sint sfere; ingerii dolofani plutesc aidoma unor cumuluși pe cerul văratec; Phaëton și Icar se prăbușesc ca niște pietre. Căii și amazonele trîntiți la pămînt din Bătălia de la Thermodon sint bolzi oprîți pe propria traectorie. Totul nu înseamnă altceva decît volume și materie care mișcă: același singe face trandafirul corpul femeilor și injectează ochii roibilor călăriți de regii magi; blana în care se înfășoară Hélène, bărbile, penele păsărilor săgetate de Diana nu sint decît o modificare a substanței; cărnurile durduii ale copiilor țîndînd fructe în mîini nu sint nimic altceva decît fructe; carnația de ceară flască a lui Isus coborît de pe cruce nu-i decît un ultim stadiu al existenței cărnii. Dinaintea acestei coplesitoare magme organice, emfaza și vulgăritățile, șiretlicurile decoratorului desăvîrșit nu au nici o însemnătate. [...] Ca un îndrăgostit în așternut, precum un Triton în valuri, Rubens se zbate în această mare de forme.

Prezentare și traducere de Smaranda Cosmin

Humboldt

● Scriitorul Pierre Gas-car, autorul unui număr important de romane, dintre care Le temps des morts a fost încununat în 1953 cu prestigiosul premiu Goncourt, publică acum la editura Gallimard o deosebit de interesantă lucrare despre naturalistul, geograful, filozoful, geologul, etnologul german Alexander von Humboldt (1769—1859). Intim cu Goethe încă din tinerețe, Humboldt va deveni mai târziu un prieten foarte apropiat al lui Chateaubri-

and, Gay-Lussac, Arago, al regelui Louis-Philippe și al regelui Prusiei. Doar Napoleon I nu l-a apreciat, considerîndu-l un spion. De fapt, în viața lui Alexander von Humboldt n-a existat nici o taină, multiplele lui activități determinînd, timp de aproape șaptezeci de ani, să dețină un rol fruntaș pe scena lumii. Un curent în Pacific, un oraș din America, un munte, diverse minerale, plante, teorii etnologice amintesc de numele autorului lucrării

de sinteză Kosmos (5 vol., 1845—1862). Pierre Gas-car aduce o importantă contribuție la cunoașterea mai aprofundată a acestui mare savant care, prin activitatea sa multilaterală a contribuit la fundamentarea geografiei fizice ca știință, la dezvoltarea multor ramuri ale științelor naturii, punînd de asemenea bazele unor discipline noi (de exemplu, geografia plantelor, studiul vulcanismului și al magnetismului terestru).

P. B. M.

Literatura poliștă

● Se întâmplă mai rar ca lucrările unei intilniri internaționale pe teme literaturii contemporane să rețină atenția agențiilor de presă. Iată însă o excepție: la San Juan del Rio, în Mexic, se desfășoară un foarte interesant seminar internațional, cu participarea a 24 de scriitori din întreaga lume având ca subiect de dezbateră „Literatura poliștă și locul său în lumea contemporană”. Este, în fapt, o recunoaștere în primul rând a valorii — de sine stătătoare, foarte bine conturată — a acestui gen de literatură, apoi, și aceasta este un lucru deosebit de important, a impactului pe care ea o are în rândul unii public extrem de larg, o carte poliștă de succes fiind difuzată în milioane de exemplare, cu traduceri făcute aproape instantaneu în mai multe limbi.

Scriitorul spaniol Juan Madrid a subliniat faptul că predecesorii acestui gen au fost mari scriitori ai lumii ca Dostoevski, Tolstoi sau Victor Hugo și Balzac, iar foarte multe din creațiile moderne ale genului respectă canoanele unei mari valori care să le impună în circuitul mondial, exemple în acest sens fiind operele unui Simenon, James

Omagiu Andy Warhol

● Organizatorii celei de-a 37-a ediții a Festivalului cinematografic de la Berlin au programat un omagiu postum celui mai de seamă reprezentant al artei pop: câteva dintre filmele re-

Hardley Chase, Agatha Christie. În replica, un alt autor spaniol, Vasquez Montalban (autorul, printre altele, al romanului *Los mares del sur* pentru care a obținut premiul *Planeta*) vorbește despre „necesitatea de modernizare a structurilor acestui tip de roman, altfel el amenințând să se transforme într-o pleșă de muzeu datorită osificării în tipicurile vechi”. Scriitorul și publicistul mexican Vincente Lenero afirmă că vitalitatea genului vine din faptul că sursele de inspirație sunt foarte mari, ba chiar „foarte adesea realitatea depășește ficțiunea”. Despre valențele educative ale literaturii poliște au vorbit, în intervențiile lor, scriitorul sovietic Iulian Semionov și scriitorul cehoslovac Jiri Prochazka subliniind faptul că ea aduce o contribuție la crearea unei mentalități, cea de refuz al faptelor și atitudinilor antisociale. Documentul final elaborat de seminarul mexican subliniază faptul că „genul polișt trebuie să abandoneze ficțiunea sterilă, întorcându-se la rădăcinile sale realiste, cele care-i dau credibilitate, analizând valențele sociale ale fiecărui eveniment”.

Cr. U.

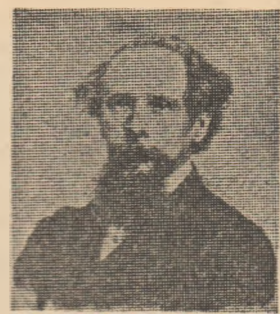
Hilda Bernstein, „Moartea e în firea lucrurilor”

■ Participanții la un festival teatral desfășurat spre finele anului trecut la New York au arătat clar cit de lipsită de opțiuni rezonabile este astăzi societatea sud-africană — învârbă, exasperată și dezorientată de prea îndelungată zbatere în marasmul în care a înfundat-o politica strimbată, schizofrenică, a apartheid-ului. Acești tineri dramaturgi negri din Africa de Sud și-au manifestat deschis, în convorbirile purtate cu un ziarist de la „Newsweek”, resentimentele față de scriitorii ca Nadine Gordimer, Athol Fugard, André Brink etc., aprigi, talentați și curajoși purtători de cuvânt ai luptei de eliberare a populației majoritare. Cusurul lor? Sint albi și, ca atare, după părerea dramaturgilor intervievați, fie oportuniști, fie simpli martori, nu și victime ale discriminării. Duma Ndlovu, directorul executiv al festivalului, fost tovarăș de luptă al martirului Steve Biko, asasinat în închisoare, este categoric: „Experiența ne învață că pentru noi, negrii, singura cale constă în a înceta să colaborăm cu albil în actualele condiții.”

Viața imită încă o dată arta; atitudinea acestor artiști exclusiviști confirmă intuiția cu forță comunicată de Nadine Gordimer în excelența ei antiutopie Ai lui July: e

prea tirziu pentru o reconciliere, imobilitatea încapătinată a regimului va declanșa, inevitabil, căderea în haos. În lumina sumbrei evoluții a mentalităților, se poate citi cu interes o carte care examinează problema solidarității între oameni de rase diferite, în lupta pentru o Africă de Sud liberă de prejudecăți rasiste. Se numește *Moartea e în firea lucrurilor* și a fost scrisă de Hilda Bernstein, o englezoaică implicată în mișcarea pentru drepturile negrilor și ale femeilor din Africa de Sud (unde locuia din 1933) și obligată ulterior să părăsească clandestin, împreună cu soțul ei, această țară, pentru a nu fi arestată. A scris mult despre experiența ei sud-africană: o autobiografie, o analiză a proceselor politice și a felului în care poliția folosește tortura, un studiu despre viața femeilor sub apartheid și, în sfârșit, o carte despre Steve Biko (a se vedea mai sus).

Romanul *Moartea e în firea lucrurilor* (titlu imprumutat din piesa lui Peter Weiss, *Marat-Sade*) evocă, din perspectiva anilor '80, un șir de întâmplări din 1960, cind un grup eteroclit începe ucenicia sabotajului deoarece fiecare dintre membrii săi ajunsesse, dintr-un motiv sau altul, la concluzia că o schim-

Dickens, interviuri și amintiri

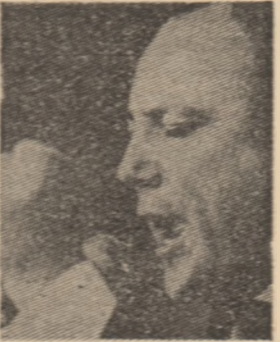
● Personalitatea unui scriitor nu este întotdeauna la fel de interesantă pentru cititor ca operele create de el, apreciază prof. Philip Collins, autorul lucrării în două volume *Dickens: Interviuri și Amintiri*. Dar scriitorul aniversat (175 de ani de la nașterea, la 7 februarie 1987) este, după părerea aceluiași Collins și a celor care l-au cunoscut personal — o excepție de la regulă. Înzestrat cu un fizic plăcut, dotat cu o energie deosebită, Dickens și-a arătat talentele nu numai în literatură. A fost un bun actor, un excelent prezentator al propriilor sale opere, un editor pasionat și un orator remarcabil. Toate aceste calități sunt puse

în relief în cartea la care prof. Collins a lucrat timp de 20 de ani, răscolind arhivele și relecturând cu minuțiozitate materialul biografic (unele dintre documente sunt publicate pentru prima oară). Aceasta prezintă aprecieri și judecăți contradictorii, fapt care, după părerea criticilor, îi conferă o valoare deosebită. Din paginile cărții, figura lui Dickens, „geniul neobișnuit” — după cum l-a numit un critic american — apare în toată plenitudinea lui — apreciază revista „British Book News” (în imagini, două ipostaze ale lui Dickens: un portret realizat de John Watkins și o caricatură imaginată de André Vide).

Claudio Villa

● A încetat din viață, la 61 de ani, în urma unei crize cardiace, cunoscutul cântăreț italian Claudio Villa. Născut la Roma, Villa și-a început cariera artistică în anul '50, reușind, în scurt timp,

să urce cele mai înalte trepte ale succesului. Despre dificultățile și satisfacțiile acestei cariere, pe care a îndrăgii-o, Claudio Villa a relatat în volumul autobiografic *O viață minunată* — publicat recent de editura Mondadori. În imagine, una din recentele fotografii ale artistului.

„Europa literară”

● Academia de arte bavareză a inițiat la München un ciclu de conferințe intitulate „Europa literară”. Până acum au luat cuvântul Giorgio Bassani — Italia, Stephen Spender — Anglia, Johannes Edfelt — Suedia și Julien Green — Franța, vorbind despre dezvoltarea literaturii, căi și tendințe în țările cărora le aparțin.

Colocviu Kleist

● Cu prilejul celei de-a 175-a comemorări a morții lui Heinrich von Kleist, în ultimele zile ale anului trecut a fost organizat în Berlin occidental un colocviu internațional la care au participat patruzeci de specialiști în opera lui Kleist, din Franța, Anglia, America și Australia. Societatea „Kleist” a încredințat criticului literar Joachim Kaiser sarcina de a alege laureatul premiului Kleist pe 1986.

lupta după ce izbutise să se autoconvingă de inutilitatea martiriului individual. Tinăra Fila, fiică de oameni sus-puși, este eliberată imediat după arestare datorită intervenției tatălui ei care, sfătuit de ministrul justiției, o expediază cu sila la Londra, avertizând-o să nu stabilească acolo legături cu grupările anti-apartheid dacă vrea ca, peste doi-trei ani să se poată întoarce înapoi. „Înapoi la ce? — se întreba ea. Poate că va fi ceva de făcut. Poate că totul se va întâmpla mai repede decât credem.” Indianul Indres, care a reușit să evadeze din închisoare, va trece, împreună cu alți tovarășii de luptă, frontiera, pentru a se pregăti, în afara țării, pentru înfruntările viitoare.

După 20 de ani, în 1980, acțiunile au altă amploare, altă eficacitate. Cine a perseverat și cine a abandonat? Autoarea nu dă amănunte. Cititorii n-au decât să opteze pentru literatura angajată a lui Paton, Gordimer, Brink, Coetzee, Fugard sau pentru disprețul față de această „doar” literatură afișat de tinerii dramaturgi radicali sau să la, de la fiecare dintre ei ceea ce el singur, ca nimeni altul, îi poate da.

Al. O.

● În fiecare an, scriitorul peruan Mario Vargas Llosa trăiește timp de trei luni în locuința sa din Londra. Cind a implinit 50 de ani, el a fost vizitat de un critic de la „Sunday Times Magazine”, care l-a pus 42 de întrebări. La 41 dintre acestea, Llosa a răspuns fără ezitare, evocând debuturile sale în ale scrisului, momentele cele mai importante din cariera sa, explicând geneza cărților sale și destăinându-și pasiunile extraliterare (fotbal, jurnalistică scrisă și orală). La o singură întrebare, criticul londonez s-a lovit ca de un zid. Era vorba despre relațiile sale, intrerupte, cu Gabriel García Márquez, cu care cindva a fost bun prieten. „Prefer să nu vorbesc despre aceasta, a spus Llosa. Cind voi îmbătrini poate voi scrie în memorii despre ce s-a întâmplat. Precizez însă că nu e vorba nici de fotbal, nici de femei. Și nici de ceva politic. Cauza este pur personală”. Llosa a încheiat discuția cu o mărturisire edificatoare: „În mine sălăș-

luiesc laturile puternice și cele slabe ale popoului meu. Sint un om al secolului XX care a primit o educație cospunzătoare, dar, pe de altă parte, în mine trăiesc notiuni și instincte primitive. Sint pe jumătate civilizată și pe jumătate sălbatic. Această contradicție constituie baza conflictului în toate romanele mele.”

Cercul din Moscova la Paris

● A devenit o tradiție stagiunea de iarnă a Cercului din Moscova la Paris. Spectacolele applaudate îndelung sint găzduite în sala Palatului Sporturilor. Anul acesta este prezentat *Cercul circurilor*, realizat din diverse numere ale circurilor sovietice avind ca vedete pe echilibristul Viaceslav Rasivskin, gimnastele tadjice antrenate de Roman Iabukov, călăreții turkmeni conduși de Daviet Kodjabaev, ursii acrobați ai dresorilor Irina și Ivan Iarovol. Animatorul-prezentator al spectacolului este clovnul Anatoli Martevski.

Ronsard premiat în Japonia

● Premiul anual pentru traducere literară în Japonia a fost decernat profesorului Isamu Takata, de la Universitatea Meiji din Tokio, pentru traducerea a 200 de poeme de Ronsard. Traducerea a apărut la editura Seishoda din Tokio.

Circulația cărții

● Noua campanie „Pentru o politică a cărții” inițiată de Gruparea editorilor din Piața comună, reclamă măsuri în favoarea liberei circulații a cărților, fără suprataxe, în spațiul european, circulația cărților putind contribui la propulsarea și întărirea imaginii culturale a Europei occidentale, care este serios concurnată de producția americană.

Familia Iankovski

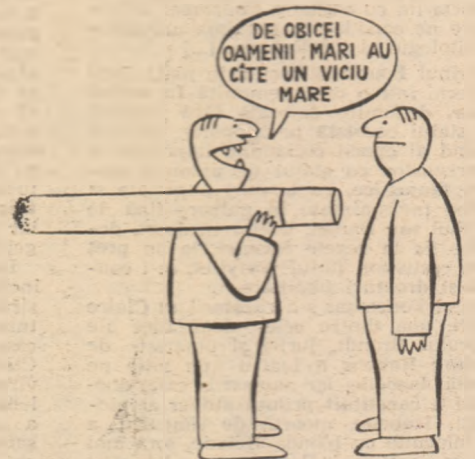

● Se a lună rareori împreună, dar asta este soarta artiștilor — după cum remarca ziarul „Izvestia”, în care a apărut această imagine pe care un corespondent din Minsk a avut sansa s-o realizeze. Numele Iankovski este binecunoscut

milioanelor de cinespectatori și de iubitori ai teatrului din U.R.S.S. Rostislav Iankovski — cel mai în vîrstă membru al familiei — este actor la Teatrul rus de dramă „M. Gorki” din R.S.S. Bielorusă. Împreună cu ei lucrează fiul cel mai mic, Vladimir (în dreapta). De la Moscova au venit fratele lui Rostislav — Oleg (în centru), artist al popoului din R.S.F.S.R., actor la Teatrul Cosmopolului Leninist, și Igor — fiul cel mare al lui Rostislav, actor la Teatrul de pe Malia Bronnaia. Lipsește din imagine doar Philipp — fiul lui Oleg, cel mai tânăr din familie, student la Institutul de teatru care oină acum a jucat în filmul *Căătorie sentimentală după cartofi*.

N. IONIȚA

„Verba volant...”?

„Les grands hommes ont ordinairement quelque grand vice”.
OXENSTIERNA, Pensées, réflexions et maximes morales, II, 45

„Dictatura conștiinței”

● Ultima piesă a bine-cunoscutului dramaturg sovietic Mihail Șatrov, **Dictatura conștiinței**, are ca subtitlu: **Controverse și reflecții ale anului 1986**. Reprezentația, în regia lui Mark Zaharov, constituie un mare succes al Teatrului Cosmopolului Leninist din Moscova. Punctul de plecare al piesei, declară dramaturgul, au fost documentele. „Cercetând arhivele, am găsit o notiță în ziarul „Pravda” din aprilie 1920, în ziua în care V. I. Lenin împlinea 50 de ani. Era intitulată **Procesul lui Lenin**, arătând cum muncitorii de la calea ferată au interpretat în spiritul vremii respective un «proces de agitație», în centrul căruia se afla conducătorul revoluției și evenimentele furtivoase din primii ani ai Puterii Sovietice». Se știe că sora

lui Lenin, Maria, l-a arătat notița, și el a fost mulțumit. „M-am gândit ce ar fi dacă am face și azi așa ceva. Îmbogățind forma, adăucind motivările psihologice, proiectând totul pe fundalul zilei de azi. În prima parte a piesei, la început, există următoarea replică: «Oare disputa mondială începută în anul 1917 s-a terminat? Spunem că viața va decide, oamenii își vor manifesta opțiunea, deci judecata continuă». Așa a apărut ideea”. Printre interpretii numeroasei distribuții, se numără: Elena Fadeeva, Tatiana Pelter, Aleksandra Zaharova, Aleksandr Zbruev, Andrei Leonov, Evgheni Leonov, Aleksandr Abdulov etc. (În imagine: Mihail Șatrov, Mark Zaharov și o parte din actorii participanți la spectacol).

Agatha Christie

● Deși a trecut un deceniu de la moartea ei, Agatha Christie rămâne, datorită celor șaptezeci de romane, un monument incontestabil al literaturii polițiste. Janet Morgan i-a consacrat o biografie, căutând să afle totul despre o „regină” foarte demnă, biografie ce se citește de parcă ai „savura o ceașcă de ceai”, spun comentarii englezi. Autoarea o consi-

deră o demnă fiică a țării și a mediului în care s-a născut și a trăit. „Chiar dacă stilul nu este foarte căutat, personajele sunt adesea stereotipe, intrigile nu sunt întotdeauna plauzibile, dar tonul este întotdeauna just și spontan”. Comentatorii, elogiind biografia, îi repropun, totuși, autoarei și editurii Luneau-Ascot, lipsa unei bibliografii și a unei filmografii.

Biblioteca lui Cortázar

● Peste 2.000 de volume din biblioteca lui Julio Cortázar au intrat în patrimoniul Bibliotecii Naționale din Nicaragua. Este vorba de o donație a cunoscutului scriitor

argentinian, decedat în 1984. Cortázar a călătorit în repetate rânduri în Nicaragua, consemnând într-una din operele sale impresiile acestor călătorii.

Belmondo revine la teatru

● La 53 de ani, după o carieră cinematografică incununată de mari succese, Jean Paul Belmondo, urmând exemplul altor confrăți — Jean Louis Trintignant, Nicole Garcia, Nathalie Baye — revine la teatru. „După fiecare film — mărturisesc — el — simțeam dorin-

ța de a urca pe scenă”. L-a convins Robert Hossein, prietenul său de-o viață, care i-a incredințat rolul lui Kean, din textul, adaptat în 1953 de Sartre, aparținând lui Alexandre Dumas fiul. Premiера spectacolului — la Théâtre Marigny din Paris.

Charles Aznavour

● Marele premiu național al Franței pentru anul 1986, în domeniul muzicii a fost acordat de curind compozitorului Alain Banquart și cântărețului Charles Aznavour, care este considerat un ambasador al cîntecului francez, reunind succesul de disc cu cel scenic al recitalurilor. Nu cu mult timp înainte, celebrul cântăreț, intervievat de un reporter despre activitatea sa, a fost întrebat dacă, în urmă cu citiva vreme, cînd împlinise 55 de ani, datorită unor „curenți neprielnici” nu i-a fost greu să repornească de la zero. Răspunsul a fost: „Nu. Am reușit fiindcă am crezut în mine. Ce contează vîrstă?! Am cincizeci și cinci de ani, cînd am avut patruzeci a fost perioada cea mai bună a carierei și vieții mele; m-am hotărît să rămîn la patruzeci de ani, și azi am aceeași vîrstă. Trebuie să simți nevoia de a face ceva și totodată să profiți de bucuriile mărunte. E nemaipomenit să te scoli dimineața, chiar dacă e înnoirat, știind că soarele există. Parcă începi de fiecare dată o viață nouă”.

Centenar Rubinstein

● S-au împlinit, la 28 ianuarie, 100 de ani de la nașterea marelui pianist Artur Rubinstein. În semn de omagiu, Krzysztof Penderecki a dirijat, la Royal Festival Hall din Londra, „Recviemul po-

lonez”. La Lodz, orașul natal al artistului, a fost deschis un muzeu memorial la a cărui inaugurare unul din fiii lui Rubinstein, John, actor de film, a dirijat, în amintirea tatălui său, orchestra simfonică din localitate. La Roma, unde a fost prezentat volumul **Artur Rubinstein — o viață pentru muzică**, publicat de o editură venețiană, cu ocazia centenarului, doamna Rubinstein a evocat anii petrecuți alături de marele pianist. (În imagine, Artur Rubinstein și soția sa.)

ATLAS

Fragmente

■ Istoria artei nu este — la o cercetare lipsită de prejudecata progresului artistic (arta fiind singurul domeniu în care se descoperă întotdeauna doar ceea ce există) — decît o istorie a perfecționării mijloacelor de expresie și a decadentei fondului de exprimat. Veronese, să zicem, are în plus față de Giotto cunoașterea perspectivei și strălucirea carnoasă a madonelor, iar în minus, intensitatea halucinantă, privirea aceea arzîndă, atît de limpede și atît de sigură că poate spune muntelui să meargă și că muntele se va mișca. Poate că în poezie lucrurile stau oarecum deosebit, și totuși, de cîtă inteligență poetică și de cit exces de sensibilitate au nevoie marii poeți moderni pentru a atinge intensitatea liniștii albe din versetele chineze ale mileniului trecut...

■ Nici o lege estetică nu-mi dă dreptul să protestez împotriva cizelării atente, împotriva formelor șlefuite, rotunjite. Și totuși, ochiul meu alunecă neatenț pe lustrul atît de greu de obținut al statuilor terminate și se oprește tulburat pe involburarea pietrei în care opera se zbate numai pe jumătate eliberată. Materia însăși, impresurînd opera în curs de naștere, este mai dramatică în înclăștarea ei cu creația care vrea să i se smulgă, decît viitorul rezultat definitiv al artistului. „Prizonierii” lui Michelangelo sînt mai răscolitori, mai artă în esență decît arta în formă finită a aceluiași, de la Capela Medici.

■ Întotdeauna am crezut că frumusețea este asemenea apei circulînd în natură și că, în minunata ei rotire, artistul este doar norul căutînd pămîntul din care s-a nălțat și asupra căruia vrea, pentru a-l face roditor, să cadă.

■ Există scriitori care au cu limba în care scriu raporturi încordate, pasionale, de dragoste și de ură, scriitori care schimbă limba, se joacă cu ea, și-o adaptează, și-o croiesc pe măsură, se revoltă împotriva ei și îi aduc jertfe. Și există scriitori care par a nu observa măcar limba pe care o folosesc: obsedați de ei înșiși, de ceea ce e de nespus în ei, se tem nu numai că limba e un mijloc de comunicare imperfect, dar și că limba nici nu e, poate, un mijloc de comunicare. Fascinați mult mai mult de tăcere decît de cuvînt, ei trudesc nu la crearea limbii, ci la renunțarea la ea. Există mari poeți care ilustrează prima sau a doua atitudine, dar nu cred că există poeți care au avut de optat între cele două posibilități. Te naști și mori de aceeași parte a baricadei.

■ Gîndindu-mă la poezia modernă, în fine, la ceea ce m-am obișnuit să numesc poezie modernă, la acel nehotărît univers de hotare fluide care-l cuprind mai ușor pe Novalis decît pe Aragon, îmi vine în minte o comparație din lumea chimiei. Poezia mi se pare asemenea acelor substanțe cu valențe nesatisfăcute, căutîndu-și în permanență un echilibru și trăind pe muchia dintre starea lor prezentă și o posibilă altă stare. În timp ce înainte poezia era înțeleasă ca o operă riguros terminată, rotundă, suficientă sîsiei, ea este înțeleasă acum ca un raport continuu, ca o veșnică întrebare, ca un perpetuu neechilibru. Este misterioasă pentru că este imprezvizibilă, este mare pentru că nu are sfîrșit...

■ Viața se întemeiază pe îngăduință reciprocă și toleranță, în timp ce arta, pe intransigență și absolut; de aceea, între viața și arta cuiva există mereu discrepanța rezultată din diferența de definiție a celor două noțiuni.

Ana Blandiana

Soarta romanului

● Hervé Bazin, Emmanuel Roblès, André Stil și alți prestigioși scriitori francezi au făcut parte dintr-o delegație de membri ai Academiei Goncourt care au fost oaspeții Uniunii Scriitorilor din U.R.S.S. Cu acest prilej ei au fost solicitați să răspundă la o anchetă privitoare la genul romanului, gen căruia i s-a prevestit dispariția în repetate rânduri. Spicuim din opiniile acestora: „În romanul francez de azi se observă foarte limpede tendința de înapoiere la romanul clasic, chiar tra-

dițional. Scriitorii creează din nou cărți în care există un subiect și personaje, ei sînt preocupați de psihologie și de istorie, străduindu-se să exprime noul conținut într-o formă clasică, realistă” (Hervé Bazin). „Noi, cei de la Academia Goncourt, ne considerăm urmașii lui Zola, scriitorul care a știut să scruteze viața atît de profund și să-i exprime poezia. De aceea întoarcerea la realism în proza franceză contemporană îmi produce o mare satisfacție artistică” (Emmanuel Roblès). „Astăzi, în roma-

nul francez se observă, așa spune, «un nou val» de realism. Tinerii scriitori sînt oameni diferiți, ca și căutările lor artistice. Totuși se pot desprinde unele trăsături din acest «nou» realism: în primul rînd, interesul major față de viața omului și a societății, față de istorie și problemele sociale. Sînt convins că genul deschis, liber al romanului îi va mai uimi nu o dată, pe cititori prin opere profunde, legate de cunoașterea lumii și a omului” (André Stil).

Jean NEGULESCU:

Amintiri (LXIV)

Kate și Spence

T ÎNTOTDEAUNA mi-am dorit nespus să fac și eu un western. Acasă aveam, ca tot omul, costum de cow-boy, cu pălărie, cu cizme, cu tot. Numai că, de cite ori deschideam gura să atac problema, producătorii zimbeau și mă băteau pe umăr explicîndu-mi amabil: „Johnny, filmele tale au un farmec șmecheresc, o anume patină europeană. Ar fi păcat să renunți la ea. Lasă westernurile pe seama lui Hathaway și mai bine citește scenariul ăsta; și se potrivește de minune”.

uitam cum Hathaway lucrează la un film populat cu oameni ticăloși și oameni de treabă, cu femei blinde și mulieri aprige, și mai ales cu cai și cu pistolari în stare să-ți găurească în zbor moneda de un penny.

Într-o bună zi, unul din cei mai prețuți agenți literari ai Hollywood-ului mi-a trimis un subiect de western, o poveste simplă și frumoasă. M-am gândit imediat că interpretul ei ideal nu putea fi decît Spencer Tracy. L-am căutat la telefon. A răspuns Katherine Hepburn. Cu înconfundabila ei voce mi-a spus: „Trimite-ne șinopsisul”. M-am conformat de urgență. În dimineața următoare m-a sunat ea: „Poți veni după-amiază să iei ceaiul cu noi?”

Erau întocmai cum mi-l închipuisem. Fără fumuri, simpli, apropiați, dispuși să-ți ofere prietenia lor. Ea ne-a tratat cu o ceașcă de ceai bun, englezesc și cu prăjituri de casă. El a vorbit.

AM PLECAT de la ei convins că Spencer era unul din cei mai fascinanți oameni din cîți îmi fusese dat să cunosc. Cuceritor și direct, avea un fel de a-și asculta interlocutorii care obliga, stimulindu-i să vrea să facă cea mai bună impresie posibilă.

Sinopsisul îi plăcuse și se arăta dornic să colaborem. Simplu ca bună ziua. După amiaza aceea a marcat începutul prieteniei noastre. Aveam să fiu deseori invitat să prinzesc la ei acasă. Întotdeauna gătea Kate.

Legătura lor se întemeia pe o foarte solidă și ideală convenție. Kate îl răsfața, iar Spence se lăsa răsfațat. El comanda, ea se supunea. În ciuda firii sale voluntare, Kate înțelesese de la bun început că singura șansă ca iubirea lor să dureze era ca ea să i se consacre total.

Prima lor întîlnire a intrat de mult în legendă. Distribuții în același film, s-au văzut întîia dată pe un coridor al studiourilor „Metro-Goldwyn-Mayer”.

„Mă tem că sînt puțin prea înaltă pentru dumneata, Mr. Tracy” i-a spus ea.

„Nu-ți face probleme, Kate”, i-a replicat regizorul Joseph Mankiewicz, aflat de față. Știe el cum să te coboare pină o să vă potrivești”.

Katherine era și a rămas uluitoare. O personalitate nemaipomenită, unică, vulcanică. Înfașurarea și vocea ei frapează, așa spune chiar că șochează. Este ceea ce se cheamă o prezență, o prezență care dă strălucire fiecărui cadru din filmele ei, fiecărei clipe din viața ei.

ÎNTOTDEAUNA bine dispusă și autoritară, volubilă și zgomotoasă își spunea pe șleau păreri. Dacă cumva Spence încerca să o intrerupă, protesta imediat:

„Pentru Dumnezeu, mai taci din gură și lasă-l și pe Jean să plaseze o vorbă”.

Pe parcursul realizării unui film, se implica cu multă dăruire în toate problemele. Se băga în treburile celorlalți — producători, regizori, scenariști, operatori. Nu putea sta locului. Pe platou dădea veșnic dureri de cap celorlalți, pretinzînd că se pricepe mai bine decît toți, la toate — costume, decoruri, iluminare — ceea ce bineînțeles că îi enerva la culme pe specialiști. Recunoștii profesioniști se enervau cu atît mai tare cu cît, în cele din urmă, trebuiau să admită că ea se pricepea într-adevăr la toate și că dreptatea se afla întotdeauna de partea ei.

Kate își învăța rolurile dinainte, la perfecție, ba chiar ajungea să știe pe dinafară și replicile partenerilor săi. Odată ajunsă în acest stadiu — cînd unii actori, inclusiv Spence, își consideră munca încheiată — pentru ea adevărata trudă de-abia începea. Își analiza personajul cu minuțiozitate. Îl studia din toate unghiurile posibile, se străduia să-i descifreze „motivațiile”, se contra-zicea cu scenariul, opera modificări, nu era niciodată mulțumită de felul cum îi ieșea rolul. „Trebuie să existe o cale încă și mai bună”, murmură ea, după fiecare dublă.

Spence avea în schimb un sistem de lucru diametral opus. Din clipa cînd stăpînea dialogul nu mai conta decît pe instinct, pe inspirația de moment. Era ferm convins că primele două duble sînt întotdeauna cele mai bune. În consecință, dacă totuși era nevoit să le repete de mai multe ori, juca mereu întocmai ca prima dată.

În românește de
Manuela Cernat

Arta indiană

Relief buddhist în marmură albă (secolele II-III)

Capul lui Buddha (secolul II)

În arta sa, India își reflectă propriile caracteristici de complexitate, adesea, am putea spune, de contradictorie complexitate — afirma, în capitolul consacrat Indiei, Gina Pischel în *A world history of art* (Guil Publishing, London, 1976). De mărimea unui continent, diferitele sale regiuni cunosc disparități de dezvoltare, cărora climatul excesiv nu face decât să le adauge în acuitate. Este extrem de populată, cu popoare de rase diferite, cu civilizații aflate la grade diverse de dezvoltare, fiecare cu o istorie proprie. La aceste contraste fundamentale și derivând din lumea în care s-a născut și căreia îi este fidelă oglindă, arta indiană a mai adăugat și altele, căpătând caracteristici ce pot părea paradoxale privitorului din afară. Judecată în termenii ei de originalitate absolută (excluzând deci influențele străine), arta indiană este la prima vedere extrem de simplu de prezentat ca legată de domeniul religios. Și, cu toate acestea, din primul moment, te izbește caracterul ei profund uman și pămîntesc... Extraordinar de vitală, exprimând o stare sufletească sau înregistrând o impresie efemeră, arta indiană este exuberantă, parcă senzuală, de o nemaipomenită vivacitate. De aici și fascinanța ei complexitate, mărturie a secole de elaborată meditație și efort artistic pentru a obține perfecțiunea imaginii.

La Muzeul central de arheologie asiatică din New Delhi poți începe călătoria în lumea artei indiene de la exponatele prezentând proto-istoria acestei civilizații, adică societatea umană dezvoltată în perioada mileniului III î.e.n. pe valea fluviului Ind de la care ne-au parvenit vestigii remarcabile ce dovedesc un urbanism avansat și un cert gust estetic, statuete din lut ars, siluete animale abil stilizate, siluete masculine și feminine cu un contur deosebit de suplu.

Primele opere reprezentative, ale unui stadiu avansat de artă indiană propriu-zisă apar la începutul secolului al III-lea î.e.n., epoca dinastiei Maurya, monumente de mare valoare fiind cele construite în perioada regelui Ashoka (aprox. 274 î.e.n.): pilieri, coloane izolate de inspirație persană avînd sculptate pe capitel figuri de animale cu o perfecțiune de stil ce anunță deja marile calități ale „școlii animaliere”

a sculpturii indiene. În aceeași epocă încep să fie sculptate adînc în inima munților sanctuare rupestre, tradiție ce se va continua timp de secole, arhitectura lor imitînd fidel edificiile de lemn, fiind obiectul unei decorații intensive ce se va apropia, mai târziu, chiar de frenezia barocului european. Tot în această epocă se mai inaugurează tradiția unui alt tip de construcție tradițională (extrem de des întîlnită în secolele ce vor urma), un fel de monument comemorativ conținînd statuete și relicve, denumit *stupa*, cu o formă hemisferică masivă, înconjurat de o balustradă ornată în basorelief. Cele mai cunoscute asemenea monumente ale perioadei vechi sînt *stupa* de la Bharhut (mijlocul sec. II î.e.n.) și de la Sanchi (sec. I î.e.n.).

În *Histoire générale de l'Art* (Editions Flammarion, 1950), Jeannine Auboyer arăta că perioada imediat următoare, pentru arta indiană, înseamnă contactul cu arta elenistică și iraniană, pe de o parte, cu cea a sud-estului asiatic pe de altă parte. Din această epocă, în arta indiană se conturează cu claritate existența a trei mari școli artistice: în nord-vest, școala Gandhara, în nord, școala Mathoura, în sud-est, școala Amaravati. Prima dintre ele, Gandhara, puternic influențată de tradiția elenistică, va exista pînă aproximativ în secolul al VII-lea, creînd o bogată iconografie a legendei lui Buddha, unele înfățișări reunind trăsături apolinice și orientale, avînd ca materiale preferate de lucru stucul ori sisturi de culoare albăstrui sau verzuie. Școala Mathoura (secolele II și III) va duce mai departe tradiția artei indiene străvechi, adăugîndu-i influențe iraniene, stilul său exprimînd un sens profund al echilibrului volumelor și al armoniei liniilor, sculpturile fiind lucrate de preferință în gresie roz închis. În sfîrșit, școala Amaravati (sec. II-IV) anunță — prin rafinamentul și grația sculpturilor sale — „epoca de aur” a artei Gupta din sec. IV. Operele de artă sînt lucrate de preferință în marmură albă și bronz, chiar în fildeş.

DAR toate acestea — tradiții, după cum se vede, de mare diversitate, reunind elemente din stilurile, gîndirile și viziunile artistice proprii mai multor lumi, popoare și mentalități — au fost oarecum unificate într-un fascicul încă mai semnificativ odată cu ridicarea, la începutul secolului al IV-lea, a dinastiei Gupta, de origine indiană. Este momentul nu numai al unei extraordinare înfloriri a artei indiene, ci și al răspîndirii sale în întreaga Asie, — scrie Jeannine Auboyer, în capitolul respectiv din *Istoria generală a artei*. Este momentul în care arta indiană, îmbogățită cu influențele străine asimilate în secolele precedente și cu măiestria progresiv cîștigată de artiștii săi, își realizează plenitudinea, creînd neîncetat variații asupra temelor străvechi pe care se sprijină. Un exemplu tipic al acestei artei îl constituie pesterile Ajanta în Hyderabad, cu cele 29 de sanctuare, decorate din abundență în interior și exterior cu o sculptură ce a atins nivelul de perfecțiune clasică, perfecțiune a anatomiei, a canoanelor fizice și a execuției. Decorația este făcută cu un simț perfect al măsurii, echilibrată și de mare finețe. Apoi, în aceeași perioadă, templele hinduse (ca

acela clădit în 526 la Bodh-Gaya), foarte înalte, cu turnuri terasate și porticuri construite în formă de faguri de albine. În sfîrșit, de o mare frumusețe, e arta picturii murale (la Ajanta, Bagh, Badami), poate cea mai strălucitoare dintre toate aceste realizări. Vedem exprimate în ea întreg rafinamentul și simțul plastic elaborat în secolele anterioare. Frumusețea formelor, siguranța liniilor, echilibrul compoziției, sensibilitatea exprimată, totul face din pictura murală a acestei perioade una dintre capodoperele artei universale.

ÎN paralel — sec. VI-VII — se va dezvolta arta de inspirație brahmană, a centrelor din sudul țării: școlile pallava în sud-est și arta tchaloukya în vestul podișului Dekhan. Caracterizate prin dinamism, gust pentru monumental și căutare a perfecțiunii. Dintre monumentele de extraordinară frumusețe ce ilustrează valențele acestei arte, amintim bustul colosal de la Elefanta (sec. VI-VII), apoi (pentru școa-

mai marcate influențe vor fi cele vizibile în realizările școlii de la Gudjarat, care capătă o valoare incontestabilă în patrimoniul artei universale — odată cu începutul dinastiei indomusulmane a Mogulilor (sec. XVI-XIX), cu mari școli în Bengal, Dekhan sau Radjputana. Elementele noi ce apar sînt cele de arhitectură și peisaj, o abstractizare aproape completă a liniei, în tonuri estomate, fiind reprezentate și scene din viața de familie. Sînt evocate adeseori moduri muzicale, muzica și poezia asociindu-se în aceste opere (ragamala).

Începînd cu secolul al XVII-lea influența europeană nu va aduce nimic nou, constructiv în această tradiție majoră, ba chiar, așa cum afirmă majoritatea cercetătorilor, oprind procesul de evoluție al școlilor autohtone în favoarea unei imitații manieriste a modelelor occidentale. Dar la sfîrșitul sec. XIX și începutul secolului nostru s-a născut mișcare de renaștere a culturii naționale indiene, printre animatorii ei numărîndu-se și Rabindranath Tagore cel care, pentru *Ofranda lirică*, avea să primească în 1913 Premiul Nobel pentru literatură.

ACEASTĂ mult milenară tradiție este dusă mai departe — pe noi trepte, îmbogățînd-o cu noi sensuri — de către oamenii Indiei contemporane, țară a cărei cultură este caracterizată printr-o adevărată eferveșcență a manifestărilor sale în cele mai diferite domenii. În domeniul producției de film, al numărului de cărți, de edituri, ziare, biblioteci, opere de artă expuse în muzee, India se situează astăzi în fruntea statisticilor pe plan mondial.

Este demn de remarcat respectul, venerația chiar, cu care oamenii Indiei de astăzi vorbesc despre moștenirea culturală lăsată de strămoșii lor, modul în care această bogată tradiție culturală este pusă cu generozitate în valoare în cadrul unor programe naționale ce urmăresc cu perseverență ocrotirea zonelor de mare interes arhitectural, de expunere în muzeele țării a acestor opere reprezentative care să arate lumii bogăția imensă, în toată diversitatea ei uimitoare, a culturii și artei indiene.

Documentar de
Cristian Uteanu

Shiva dansînd (secolul XI)

la pallava) templele (râtha) sculptate în stîncă de la Mavalipuram (sec. VII) iar, în cazul școlii tchaloukya, cea care a dus arta rupestră la apogeul său, ansamblul arhitectonic de la Ellora. Această tradiție pur autohtonă se va mai prelungi în secolele următoare în centre locale ce dovedesc din ce în ce mai mult o trecere accentuată spre manierism, singura trăsătură distinctivă fiind, în cazul lor, adevărata întrecere pentru a crea edificiul cît mai monumental, cît mai bogat împodobite cu sculpturi și basoreliefuri.

DIN secolul al VIII-lea și accentuîndu-se odată cu secolul XI începe, în istoria Indiei, perioada prezenței musulmane, ceea ce a însemnat, în domeniul artei, o influență generatoare, la rîndul ei, de capodopere. Au fost clădite — pîrînd pecetea stilului propriu arhitecturii islamice, dar adoptînd materialele și tehnicile arhitecturii indiene — construcții splendide, precum celebrul Taj Mahal de la Agra, clădit în marmură albă (1630), apoi monumentele de la Golkonda, Bidjanur sau Linggaradja, sau, în sfîrșit, într-o fază de apogeu al acestui stil, faimosul turn Kuth Minar de lângă Delhi.

Influențe din afara Indiei se fac simțite în domeniul picturii prin exemplul școlii miniaturistilor persani. Dar cele

Krishna cîntînd din flaut (secolul XV)

„România literară”

Săptămînal de literatură și artă editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România
Director GEORGE IVAȘCU

5 lei

REDACȚIA: București, Piața Științei nr. 1, poartă B2-B3, telefon 17 60 10. ADMINISTRAȚIA: Calea Victoriei 115. Telefon: 50 74 96.
ABONAMENTE: 3 luni — 65 lei; 6 luni — 130 lei; 1 an — 260 lei. Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA” — sectorul export-import presă P.O. Box 12-201, telex 10876, presfir București, Calea Griviței, nr. 64-66. Tiparul: Combinatul Poligrafic „CASA ȘTIINȚII”